

Appendix II: Discours analyse corpus - Trouw

	Corpus artikelen <i>Trouw</i>
1.	Geen achternaam? Dan moet de lezer weten waarom Trouw, 3 september 2015 donderdag, Cultuur en Media; Blz. 12, 609 woorden, ADRI VERMAAT
2.	Ombudsman moet bestand zijn tegen druk Trouw, 29 augustus 2015 zaterdag, Opinie; Blz. 27, 547 woorden, CEES VAN DER LAAN
3.	Israel, de kerk en nietjes blijven u bezig houden Trouw, 11 juli 2015 zaterdag, Opinie; Blz. 27, 580 woorden, CEES VAN DER LAAN
4.	Terug in de Schilderswijk Trouw, 15 mei 2015 vrijdag, De Verdieping; Blz. 2, 701 woorden, CEES VAN DER LAAN, HOOFDREDACTEUR
5.	De band tussen lezer en krant is sterk gebleken Trouw, 4 april 2015 zaterdag, Opinie; Blz. 29, 584 woorden, CEES VAN DER LAAN
6.	Dagelijks evalueren houdt ons scherp Trouw, 21 maart 2015 zaterdag, Opinie; Blz. 29, 576 woorden, CEES VAN DER LAAN
7.	De moraal van het verhaal Trouw, 24 februari 2015 dinsdag, Religie en Filosofie; Blz. 7, 603 woorden, GER GROOT
8.	Openheid over onze omgang met bronnen Trouw, 17 januari 2015 zaterdag, Opinie; Blz. 29, 609 woorden, CEES VAN DER LAAN
9.	Zie alles als een experiment Hans Aarsman Trouw, 10 januari 2015 zaterdag, De Verdieping, 2146 woorden

10.	Ik blijf! Trouw, 27 december 2014 zaterdag, De Verdieping; Blz. 28, 502 woorden
11.	Schilderswijk verdient oprecht gebaar Trouw Trouw, 27 december 2014 zaterdag, Opinie; Blz. 23, 524 woorden
12.	Geachte bewoners van de Schilderswijk. Trouw, 27 december 2014 zaterdag, Opinie; Blz. 23, 459 woorden
13.	Elma Drayer stopt bij Trouw Trouw, 27 december 2014 zaterdag, Vandaag; Blz. 5, 235 woorden, VAN ONZE VERSLAGGEVER
14.	Trouw gaat gesprek aan met bewoners Schilderswijk Trouw, 27 december 2014 zaterdag, Vandaag; Blz. 1, 198 woorden, VAN ONZE VERSLAGGEVER
15.	Ook pijnlijk voor de lezers Trouw, 22 december 2014 maandag, Opinie; Blz. 24, 301 woorden, JOHAN TEN HOVE
16.	Fictie Trouw, 22 december 2014 maandag, De Verdieping; Blz. 16, 521 woorden
17.	'Het botst te weinig op redacties' Trouw, 22 december 2014 maandag, Nederland; Blz. 9, 1026 woorden, KRISTEL VAN TEEFFELEN, REDACTIE CULTUUR & MEDIA
18.	Trouw trekt deel artikelen van Ramesar in Trouw, 20 december 2014 zaterdag, Vandaag; Blz. 1, 268 woorden, VAN ONZE VERSLAGGEVERS

19.	Twijfel over brongebruik Ramesar leefde al langer Trouw, 20 december 2014 zaterdag, Nederland; Blz. 10, 1178 woorden
20.	Nu moeten we leren van deze pijnlijke conclusies Trouw, 20 december 2014 zaterdag, Nederland, 623 woorden
21.	'We kregen vanaf begin carte blanche' Trouw, 20 december 2014 zaterdag, Nederland, 925 woorden, VAN ONZE VERSLAGGEVERS
22.	Hoofdconclusies en aanbevelingen Trouw, 20 december 2014 zaterdag, Nederland, 907 woorden, KRISTEL VAN TEEFFELEN, TEUN LAGAS EN WENDELMOET BOERSEMA

1 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

3 september 2015 donderdag

Geen achternaam? Dan moet de lezer weten waarom

BYLINE: ADRI VERMAAT

SECTION: Cultuur en Media; Blz. 12

LENGTH: 609 woorden

ombudsman

'Ombudsman' behandelt vragen en opmerkingen over journalistieke kwesties.

ombudsman@trouw.nl

Het noemen van de naam **Perdiep Ramesar** in Trouw dient geen enkel doel meer, vindt ombudsman Adri Vermaat.

In weekblad Elsevier van 27 juni werd Trouw 'misschien wel dé expert op het gebied van nepjournalistiek' genoemd. Dat was een onsympathieke benaming die Gertjan van Schoonhoven, chef redactie Nederland van Elsevier, de krant gaf.

Zonder het onderwerp te benoemen, was zonneklaar dat hij doelde op wat in Trouw de 'kwestie **Perdiep Ramesar**' is gaan heten. De krant ontsloeg deze journalist eind vorig jaar, nadat intern was vastgesteld dat bronnen die hij al langere tijd opvoerde niet waren te controleren en verifiëren.

Over die voor de krant zwarte bladzijde is in de media veel geschreven, en gepraat. Er zijn journalistieke lessen uit getrokken, niet alleen binnen de redactie van Trouw. De verantwoording van artikelen is aangescherpt. Meer algemeen worden anonieme bronnen waarvan media gebruik maken vaker dan vóór de kwestie Ramesar in alle redelijkheid verantwoord.

Uitgangspunt bij Trouw is dat niemand nog anoniem, of met een gefingeerde naam, in de krant voorkomt. In de spaarzame gevallen dat dit tóch gebeurt, moet daar een duidelijke, aanwijsbare reden voor zijn, is de harde afspraak. Die is dit jaar meermalen herhaald en herbevestigd. De reden voor het anonimiseren of fingeren van namen moet goed en helder worden beargumenteerd, zowel intern als naar de lezer toe. Intern gebeurt dit, maar aan dit laatste, belangrijkste punt moet de redactie nog schaven.

Elke keer dat in Trouw een goede argumentatie voor het weglaten van een (familie)-naam ontbreekt, is een keer te veel. De redactie weet en erkent dit en toch is de praktijk soms weerbarstig. Een voorbeeld hiervan is het verhaal over de Syrische vrouw Jasmin in de krant van dinsdag.

Naast het interview over de mislukte vluchtpoging naar Europa die de vrouw ondernam, stond zij zeer herkenbaar met haar dochtertje Rushda op een foto afgebeeld. Maar haar familienaam werd niet genoemd, zonder enige reden of verantwoording van de redactie. Ook een voetnoot met uitleg bij het verhaal ontbrak. De lezer mag zich hieraan terecht storen.

Hiermee wil uiteraard niet zijn gezegd dat Trouw 'misschien wel dé expert is op het gebied van nepjournalistiek', zoals Elsevier beweerde. Mijn eerste reactie na het lezen van die (dis)kwalificatie was destijds: 'Verre van dat'.

Nu ben ik geneigd te zeggen: 'Was het maar zo'. In dat geval immers was de journalistieke fraude van toenmalig collega **Perdiep Ramesar** enkele jaren eerder aan het licht gekomen en vastgesteld. Net als bij inbraken het geval is, geldt ook hier dat ieder feitelijk onjuist, onwaar artikel in de krant er zonder uitzondering één te veel is.

Waar de Trouwredactie nu al veel langer aandacht voor heeft is niet de bron van de affaire, ex-collega **Perdiep Ramesar** zelf. Het zal zo zijn dat er redacteuren zijn die privé contact met hem hebben. Zakelijk zijn de banden echter, zoals bij elk ontslag, doorgesneden. De impact van de handelwijze van **Perdiep Ramesar** heeft binnen Trouw plaatsgemaakt voor het aanscherpen van de journalistieke mores.

Dit maakt dat zijn naam alleen nog voor de geschiedenis van de krant relevant is. De 'kwestie Ramesar' kun je in voorkomende gevallen in de kolommen voortaan de kwestie Trouw noemen of de affaire rond een voormalige collega.

Evenals voor de krant is het voor hem en zijn gezin van belang niet in het verleden te blijven steken en de blik vooruit te richten.

Was Trouw maar 'dé expert op het gebied van nep-journalistiek', zoals Elsevier schreef

2 VAN 22 DOCUMENTEN

29 augustus 2015 zaterdag

Ombudsman moet bestand zijn tegen druk

BYLINE: CEES VAN DER LAAN

SECTION: Opinie; Blz. 27

LENGTH: 547 woorden

brief van de hoofdredactie

Met enige regelmaat kreeg ik de afgelopen maanden de vraag voorgelegd of er nog een ombudsman zou komen bij Trouw. Zo'n onafhankelijke journalistieke scheidsrechter overwogen we in te stellen na het onderzoek van de externe commissie Brongebruik Trouw.

Deze commissie meende naar aanleiding van de kwestie-**Perdiep Ramesar** dat een ombudsman een bijdrage zou kunnen leveren aan de kwaliteitsbewaking. Bovendien zou een ombudsman als aanspreekpunt kunnen fungeren voor lezers met klachten over journalistieke werkwijze van Trouw-redacteurs.

Ook de commissie zelf besepte dat het instellen van een ombudsman niet zonder haken en ogen is. Zo is het de vraag of je zo'n functie binnen of buiten de redactie belegt en of wij ons als relatief kleine krant een ombudsman financieel kunnen veroorloven. Maar dat hij er moest komen, daarvan waren we wel snel overtuigd. De journalistieke kwaliteit op de krant behoeft voortdurend

onderhoud en een collega die ons daarbij gericht een spiegel voorhoudt, kan daarbij een cruciale rol spelen.

Onze conclusie was dat de ombudsman op de redactie zou moeten werken - net als bijvoorbeeld gebruikelijk is bij de Volkskrant en NRC. Dat zorgt ervoor dat hij voeling heeft met de redactie en zich betrokken voelt bij de cultuur, tradities en kernwaarden van de krant, zoals die zijn verwoord in het Trouw Schrijfboek en de journalistieke codes die wij hebben onderschreven.

Niet dat de ombudsman alleen over journalistieke producties van Trouw zal schrijven, ook algemenere journalistieke onderwerpen kan hij in behandeling nemen. Het plaatsen van Trouw-berichtgeving in breder perspectief kan vaak interessante inzichten opleveren.

De kritische houding die van een ombudsman mag worden verwacht, konden we, zo concludeerden we, het beste verzekeren door te zoeken naar iemand met senioriteit, veel journalistieke ervaring en een onafhankelijke instelling. Dat maakt hem ook goed bestand tegen druk of ergernis van collega's. Want u kunt er van overtuigd zijn dat een ombudsman niet altijd warm zal worden ontvangen door redacteuren van wie hij de artikelen of journalistieke werkwijze onder de loep wil nemen. Ook al onderschrijft de redactie de aanbevelingen die de commissie Brongebruik deed en ook al is er grote bereidheid onder collega's om te leren en hun eigen werk te verbeteren.

Trouw-collega Adri Vermaat zal vanaf volgende week de taak van ombudsman op zich nemen. Hij beschikt over decennialange journalistieke ervaring en veel lezers kennen hem van verhalen uit de rechtbank of verhalen over juridische kwesties en criminaliteit. Hij woont en werkt in Rotterdam.

Vermaat bekleedde tal van functies op de redactie, waaronder chef van de nieuwsdienst, en roert in debatten op de redactie regelmatig de trom over journalistieke kwesties. Hij is vaardig in het scheiden van feiten en fictie, in het ontvlechten van details uit een kluwen informatie, en in het reconstrueren van een verhaal. Dat zal bij zijn werk zeker van pas komen.

Wij denken met Vermaat als ombudsman de kwaliteit van de krant te kunnen waarborgen en ook versterken. U zult zijn bevindingen wekelijks op donderdag kunnen lezen in zijn eigen rubriek. Wij wensen hem vanaf deze plaats veel succes toe.

Cees van der Laan

3 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

11 juli 2015 zaterdag

Israël, de kerk en nietjes blijven u bezighouden

BYLINE: CEES VAN DER LAAN

SECTION: Opinie; Blz. 27

LENGTH: 580 woorden

brief van de hoofdredactie

De redactie lijkt in deze tijd bijna elke dag iets stiller te worden, bureaus blijven leeg. Kleding van de overgebleven collega's oogt zonniger. De zomer is bijna tastbaar op de redactie. Dat merkt u ook aan de krant. Letter&Geest en Tijd zijn samengevoegd in 'Zomertijd', gedurende zeven edities. De krant zal iets dunner worden de komende weken.

In het magazine 'Zomertijd' zit ook een uitneembaar katern met een weekagenda vol vakantieactiviteiten. Naar aanleiding van discussies met lezers vorig jaar, adviseert Lodewijk Dros, chef Letter&Geest, de volgende techniek om het katern los te maken van het magazine: "De linkerhand op pagina 14 leggen, de pagina's 15 tot en met 30 tussen duim en wijsvinger van de rechterhand houden en met deze hand een korte ruk geven, zoals je een pleister van een wond trekt. Moet lukken." Houd ons op de hoogte of deze techniek werkt.

Het is voorlopig vanwege de zomer ook de laatste brief van mij. Tijd dus voor een korte reflectie. Doorgaans vormen de e-mails en brieven die wij krijgen van lezers de aanleiding voor mijn brief. Op basis daarvan kun je ruwweg een topvijf maken van onderwerpen waarover we het afgelopen jaar de meeste brieven hebben gekregen.

Die topvijf ziet er als volgt uit: 1. De kwestie-**Perdiep Ramesar** 2. Israël en de Palestijnen 3. Ds. Van der Kaaij en zijn boek over Jezus 4. Jan Bank en zijn boek over kerken in de Tweede Wereldoorlog 5. Luther en de Joden

Vorig jaar stonden Israël en de Palestijnen op 1, het WK voetbal in Brazilië op 2 en Anco, het jongetje dat een brief schreef naar een sterrenkundige op 3. Een plaats 4 en 5 had ik niet benoemd vorig jaar.

De kwestie-Ramesar heeft terecht de gemoederen beroerd onder onze lezers. De affaire ligt nu ruim een half jaar achter ons en ik weet zeker dat deze niet meer in een volgend rijtje zal opduiken. Ik ben bang dat dit niet geldt voor het onderwerp Israël en de Palestijnen. Dat thema roept elke keer opnieuw heftige emoties op. Als abonnees om inhoudelijke redenen de krant opzeggen, wat overigens niet vaak gebeurt, dan is onze berichtgeving over Israël doorgaans de aanleiding.

Veel lezers sturen mij rechtstreeks brieven of mails die niet bestemd zijn voor plaatsing in de krant. De mooiste is van vrij recente datum: 'Ik heb liever niet dat u deze mail plaatst. Ik schrijf hem om mijn hart te luchten, en om te laten weten wat er leeft bij de lezers. Als u deze mail - of een deel ervan - plaatst, krijg ik massa's woedende reacties! Maar uiteraard mag u wel brieven van mijn geestverwanten plaatsen.'

Inderdaad komt het er bij de meeste lezers op neer wat deze schrijver kernachtig samenvat: een aansporing om in te grijpen, de koers te veranderen en columnisten en redacteurs aan te spreken. Of om kennis en informatie met ons te delen - en dat komt het vaakst voor. Onder onze lezers zit veel kennis, ervaring en levenswijsheid. Die willen ze graag met ons delen. Zelf was ik zeer getroffen door alle persoonlijke brieven die we kregen naar aanleiding van de dementiecolumns van Jean-Jacques Suurmond en Bert Keizer.

In vergelijking met onderwerpen als dementie en het antisemitisme van Luther komen de klachten over het ontbreken van nietjes in de Verdieping bijna lichtvoetig over. Toch was dit voor diverse lezers aanleiding gepeperde brieven te schrijven. We hebben ze allemaal beantwoord. Hartelijk dank voor uw reacties, die stellen we zeer op prijs. Ik wens u een prettige vakantie toe.

4 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

15 mei 2015 vrijdag

Terug in de Schilderswijk

BYLINE: CEES VAN DER LAAN, HOOFDREDACTEUR

SECTION: De Verdieping; Blz. 2

LENGTH: 701 woorden

Mijn hele leven woon ik in de Haagse Schilderswijk, en tóch bestaan hier werelden die ik niet ken. Het was een zin die bleef hangen, die avond in januari van dit jaar, toen de hoofdredactie van Trouw op bezoek was bij een delegatie van inwoners van deze in alle opzichten bijzondere buurt.

Ze hadden de krant een open brief geschreven, als reactie op wat de 'bronnenaffaire' is gaan heten. Voormalig Trouw-verslaggever **Perdiep Ramesar** had twee jaar eerder in een artikel een deel van hun buurt als 'Sharia Driehoek' neergezet. Omdat de bronnen voor dit verhaal niet verifieerbaar waren, was de hoofdredactie genoodzaakt (ook) dit artikel terug te trekken. Het gewraakte stuk bleek destijds het startsein van een lange, onrustige periode, schreven de bewoners. Met veel internationale pers, Kamervragen en ministers op werkbezoek. En de wijk bleef nu met een kater achter. Daarover ging het die avond.

Na uitleg en excuses, kwam het gesprek op de 'waarheid van de Schilderswijk'. Het artikel was teruggetrokken vanwege de louter anonieme bronnen, maar was daarmee de inhoud van het verhaal dat een buurtleven van orthodoxe islam beschrijft, ook onjuist? Wel als daarmee de hele wijk als 'kalifaat' wordt weggezet, was het algemene oordeel. Maar betekent dat ook dat zulke

tendensen niet voorkomen? Daar was die zin weer: er bestaan in de Schilderswijk werelden die zelfs inwoners die in de buurt geboren zijn niet kennen. Die opmerking prikkelde ons journalistieke gevoel. Zou het mogelijk zijn opnieuw naar de Schilderswijk te kijken, met een open blik, breder en dieper dan we eerder deden? Niet als een goedmakertje aan de buurt, maar in een poging antwoord te krijgen op de vraag: wat is de Schilderswijk dan wel?

In de bijlage die voor u ligt, doen we verslag van onze zoektocht. Redacteuren van Trouw ploegden talloze rapporten door die over de Schilderswijk zijn opgesteld, doken in de statistieken, onderzochten de geschiedenis van de buurt. Ze verzamelden meer dan honderd uur aan interviews met bewoners, werkers, deskundigen en bestuurders, van wie de meesten onder naam hun verhaal wilden doen. En, misschien nog belangrijker: de verslaggevers 'proefden' de buurt. Ze slenterden door de straten, hingen in de parken, zaten in de koffiehuisen, eettentjes en restaurants.

Ontegenzeggelijk is de Schilderswijk een buurt met 'slechte cijfers'. Er is méér armoede, méér werkloosheid, méér criminaliteit en ook méér ongezondheid dan in andere Haagse wijken. De buurt is vergelijkbaar met andere achterstandswijken in grotere Nederlandse steden, maar is ook uniek als het gaat om de omvang en diepte van de problematiek, de geschiedenis die deze kent, en de ligging: in Den Haag, de meest gesegregeerde stad van Nederland.

De Schilderswijk heeft een bevolking die voor meer dan 90 procent allochtoon is, en uit 110 nationaliteiten bestaat. Als die diversiteit wordt gekoppeld aan de cijfers, is het een wonder dat het nog zo goed gaat in deze buurt. Dat moet ook gezegd. Ondanks het feit dat zoveel mensen, met zoveel culturen, opeengepakt wonen in het armste stukje Nederland, is de Schilderswijk een bruisende wijk waar zonder noemenswaardige incidenten de meeste bewoners proberen een volgende sport op de economische ladder te bereiken. Het aantal zelforganisaties is enorm, ook het aantal vrijwilligers dat zich onbezoldigd inzet voor een ander.

De Schilderswijk is als een ui, en onze verslaggevers hebben de afgelopen maanden geprobeerd deze schil voor schil te pellen. Of ze tot de kern zijn gekomen, is moeilijk te bepalen - als dat de Schilderswijkers zelf al niet lukt. Toch brengt deze bijlage lezers dicht bij de waarheid, of in elk geval de werkelijkheid van alle dag. Die werkelijkheid is complexer en omvangrijker dan wij twee jaar geleden beschreven. Radicalisme komt voor, maar een 'Sharia Driehoek' troffen we niet aan. Armoede wel, maar tegelijkertijd is de wijk een smeltkroes van hoop en optimisme.

Mocht u een keer in de buurt zijn: wandel vanaf Station Hollands Spoor naar de grote Haagse Markt, dwars door de buurt. Ik wil het iedereen aanraden om er gewoon eens te gaan kijken.

We hebben de buurt schil voor schil gepeld, maar of we de kern hebben?

5 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

4 april 2015 zaterdag

De band tussen lezer en krant is sterk gebleken

BYLINE: CEES VAN DER LAAN

SECTION: Opinie; Blz. 29

LENGTH: 584 woorden

brief van de hoofdredactie

De lezersbijeenkomst, afgelopen zaterdag, was twee keer aangekondigd in de krant. Helaas gooiden de naweën van de grote stroomstoring een dag eerder, als gevolg waarvan het treinverkeer rond Amsterdam slechts hortend en stotend op gang kwam en het slechte weer, roet in het eten. Er waren dertien aanmeldingen, uiteindelijk zaten we met vijf lezers aan tafel in de 'middencirkel', het kloppend hart van de krant, waar alle redactionele kopij wordt aangeleverd en vervolgens verwerkt tot artikelen in de krant. Het werd een vruchtbaar gesprek, open, kritisch en opbouwend, met betrokken en meelevende lezers.

Voor wie het wellicht vergeten is, de aanleiding voor deze bijeenkomst was de kwestie-**Perdiep Ramesar**: de ex-collega bij wie in een groot aantal artikelen bronnen niet te controleren en te verifiëren waren. Wij beloofden toen lessen te trekken uit deze affaire om dit in de toekomst te kunnen voorkomen. De basis hiervoor vormde het rapport van de externe commissie Brongebruik Trouw, onder leiding van de hoogleraren Jeroen Smit en Egbert Myjer. U kunt het lezen op onze website.

We beloofden onder andere in gesprek te gaan met onze lezers. We correspondeerden, per mail en per brief, uitgebreid met abonnees, tot op de dag van vandaag. Andere lezers belden ons op of wij belden hen. De teneur van de gesprekken was kritisch maar ook opbouwend. We kregen vaak de boodschap mee: pak het probleem aan en ga over tot de orde van de dag, blijf lezenswaardige kranten maken.

We hebben die boodschap de afgelopen maanden goed in onze oren geknoopt. De kranten bleven van de persen rollen. Onderwijl zijn we als redactie in gesprek met elkaar gegaan hoe we voortaan omgaan met bronnen en hoe we elkaar aanspreken op de kwaliteit van stukken. Het zijn intensieve, maar ook boeiende gesprekken geweest. In de eerste plaats stond de controleerbaarheid en verifieerbaarheid van bronnen voorop. Chefs en hoofdredactie zijn op de hoogte als er anonieme bronnen worden gebruikt en krijgen ook inzage in de toepassing daarvan. Namen van bronnen worden gemeld. Desnoods controleren chefs en leden van de hoofdredactie zelf de betrouwbaarheid. Dat is in de afgelopen maanden diverse malen gebeurd. Met enige regelmaat leest u onder stukken dat er anonieme bronnen zijn gebruikt, of dat een gefingeerde naam is gebruikt, en dat deze namen bekend zijn 'bij de redactie', dat betekent dus ook bij de hoofdredactie.

In gesprekken met collega's buiten de redactie krijg ik nog wel eens te horen dat wij zijn doorgeschooten met de controle op bronnen. Dat zal ik zeker niet uitsluiten, met de affaire-Ramesar vers in het geheugen. Dat mag ons niet nog een keer overkomen. Toch verneem ik ook dat andere media opnieuw gekeken hebben hoe zij intern omgaan met het gebruik van bronnen. In dit perspectief is de affaire-Ramesar een les voor ons allen, maar in de eerste plaats voor Trouw.

Bijzonder genoeg is in dezelfde periode de oplage van de krant gestegen, dankzij de geslaagde campagnes van onze marketingmanager Florianne Harmsen. Rond de 107.000 abonnees lezen de krant, in print of digitaal, 7000 meer dan vorig jaar en daarmee zitten we op het niveau van het jaar 2000. Een bijzondere prestatie in een moeilijke, neergaande markt.

Na de schok en het verdriet van afgelopen november en december is dit verheugend nieuws. Het geeft de redactie zelfvertrouwen om door te gaan op de ingeslagen weg. De band tussen krant en lezers is bijzonder sterk gebleken.

6 VAN 22 DOCUMENTEN

Trouw

21 maart 2015 zaterdag

Dagelijks evalueren houdt ons scherp

BYLINE: CEES VAN DER LAAN

SECTION: Opinie; Blz. 29

LENGTH: 576 woorden

brief van de hoofdredactie

Sinds de kwestie-**Perdiep Ramesar** wordt intensiever dan voorheen besproken wat journalistiek door de beugel kan of niet. Dat doen we voorafgaand bij de ochtendvergadering, waarbij de krant voor de volgende dag wordt gepland en dat doen we ook in een digitale evaluatie, waarbij alle redacteurs journalistieke kwesties kunnen aankaarten. Enkele onderwerpen die deze week speelden bij de evaluatie van de krant volgen hieronder.

We begonnen deze week met een discussie of het volgens onze journalistieke normen terecht was dat wij in de krant van dinsdag foto's hadden afgedrukt van de twee kinderen die door hun moeder waren meegenomen naar Syrië. De avond daarvoor hadden diverse chefs eendrachtig besloten de foto's mee te nemen. Trouw is zeer terughoudend met het plaatsen van foto's van verdachten en slachtoffers van misdrijven, met name van minderjarigen. De politie had de foto's verspreid, onder andere om de kinderen op te kunnen sporen. Bij de evaluatie, de volgende dag, werd vastgesteld dat er geen opsporingsbelang was, aangezien we wisten dat de kinderen met hun moeder in Syrië verbleven. Het plaatsen van hun portretten was toch een inbreuk op hun privacy, oordeelden we de volgende ochtend.

In de 'verkiezingskrant' van donderdag werd de aanslag in de Tunesische hoofdstad Tunis, waarbij rond de 21 doden vielen onder wie 17 buitenlandse toeristen, pas gemeld op pagina 14. De reden hiervoor was dat de hele verkiezingsproductie van vijf pagina's vóór in de krant moest, zo was afgesproken. De dienstdoende avondchef realiseerde zich dat de aanslag te ver achter in de krant stond en plaatste op pagina 7 een, zoals dat heet aankeilende, foto van de aanslag. De volgende dag werd dit betreurd. De aanslag was zeer ernstig en had op pagina 3 afgedrukt moeten worden. Dit had makkelijk gekund door de verhalen over de verkiezingen een pagina naar achter te schuiven. De voorpagina was bestemd voor verkiezingsnieuws.

De krant van gisteren leverde eveneens gespreksstof op bij de evaluatie. Op de voorpagina viel in het 'balkon' te lezen dat er 'veel mis was met de uitgebrande flat in Nijmegen'. In een balkon verwijst de krant naar verhalen binnen in de krant. Bij deze brand waren vier bejaarden door rookvergiftiging overleden. Dat er iets mis zou zijn met de brandveiligheid in het wooncomplex werd echter op pagina 12 niet hard gemaakt. Dat wordt juist onderzocht.

Ook niet goed was de kop 'Allochtone LHBT'er zoekt speciale hulp' op pagina 11. Zo'n kop zegt niemand iets. Bedoeld werden homo's en transgenders. Op deze pagina stond uiterst rechtsonder een correctie naar aanleiding van een kop in de krant van woensdag. Boven een verhaal stond: 'Arabische geldschietter wil niets weten van openheid moskee'. Dit klopte niet. De geldschietter wilde ermee stoppen, omdat er onrust was in de achterban, niet vanwege de toekomstplannen. Koppen maken is een vak en iedereen bij de krant is erop gespist dit zo goed mogelijk te doen, maar het wil weleens misgaan vanwege de tijdsdruk.

Het maken van een krant is een journalistiek proces dat 24 uur per dag doorgaat. Het komt regelmatig voor dat de krant die tegen het eind van de ochtend wordt gepland op basis van alle bijdragen van redacties en nieuwsontwikkelingen, er aan het eind van de dag behoorlijk anders uitziet. Dat vereist een flexibele geest en honderd procent toewijding. Een serieuze evaluatie helpt ons scherp te blijven.

7 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

24 februari 2015 dinsdag

De moraal van het verhaal

BYLINE: GER GROOT

SECTION: Religie en Filosofie; Blz. 7

LENGTH: 603 woorden

En weer viel er een journalist van zijn voetstuk, een Amerikaanse deze keer. Brian Williams van NBC werd betrap op het wat al te spannend navertellen van zijn ervaringen als oorlogsverslaggever in Irak. Nee, niet hij was ooit met een helikopter neergeschoten, zoals hij graag vertelde. Dat was een helikopter in de buurt geweest. Veteranen uit diezelfde oorlog brachten dat uiteindelijk aan het licht.

Journalisten die te fantasievol verslag doen van de werkelijkheid zijn er meer. Juist in deze krant trekt zo'n vaststelling verse wonden open. Wat **Perdiep Ramesar** deed met de masseuse en prostituee An Ling, deed Janet Leslie Cooke al bijna een kwarteeuw eerder in The Washington Post met de achtjarige heroïneverslaafde 'Jimmy'. Beiden werden, mét hun treurige geschiedenissen, uit de duim gezogen. En ruim tien jaar geleden had The New York Times eenzelfde akkefietje met ster- verslaggever Jayson Blair, die een levendige verbeeldingskracht koppelde aan plagiaat.

Voor je het weet zit je je dan aan de stamtafel te beklagen over het verval van de journalistieke mores of de zedelijke neergang van de mensheid als geheel. Op beide is ongetwijfeld veel aan te

merken. Maar vallen we ook steeds dieper? Niet de optimist maar de scepticus in mij twijfelt daaraan. Juist de wereldwijze pessimist die zich geen knollen voor citroenen laat verkopen is een gemakkelijk slachtoffer van de dogmatische verleiding.

En dan lees ik in een boek over de Spaanse Burgeroorlog over de eerste journalistieke stappen van Martha Gellhorn, een van de belangrijkste oorlogscorrespondenten (Spanje, D-day, Vietnam) van de twintigste eeuw. Ze groeide uit tot een fenomenaal rolmodel en werd al jong beroemd met een ooggetuigenverslag van een lynchpartij in Mississippi. Het stuk sloeg, midden jaren dertig, in als een bom, zo vertelt Amanda Vaill in haar boek 'Hotel Florida'. Gellhorn werd van de ene dag op de andere een veelgevraagde gast in het lezingencircuit.

Maar er was één probleem. Gellhorn had die gebeurtenis niet zelf bijgewoond. Haar verslag berustte op reiservaringen in het zuiden van de VS en gesprekken die ze daarbij had gevoerd. Ten slotte moest het 'old girls network' van haar moeder - vooral presidentsvrouw Eleanor Roosevelt - eraan te pas komen om die ongemakkelijke omstandigheid weg te masseren uit het publieke bewustzijn.

Dat heeft Gellhorns carrière niet in de weg gestaan - en misschien is dat maar goed ook. Het heeft ons een indrukwekkend oeuvre en een journalistieke icoon opgeleverd van bijna bovenmenselijke en misschien ook boven-morele proporties. Vandaag de dag zou Gellhorn met pek en veren overdekt uit de massamedia zijn weggehoond - al weet je nooit wat machtige familievrienden nog altijd weten uit te richten. De gemiddelde journalist hoeft daar in ieder geval níet op te hopen.

Is dat de moraal van dit verhaal? Hééft het een moraal? Buiten kijf staat in ieder geval dat journalisten de feiten geen geweld mogen aandoen. En dat dat onvermijdelijk toch gebeurt. Want liever dan naar feiten, luisteren we als krantenlezers naar verhalen - en die omvatten altijd meer dan wat zomaar gegeven is. En soms loopt dan de vertelling, bewust of onbewust, over in de verbeelding die het allemaal nog veel fraaier maakt.

Ook dat zien we graag. We houden van móóie verhalen, die je - zo moet de flamboyante Martin van Amerongen ooit hebben gezegd - als journalist nooit kapot moet willen checken. Is dat een open uitnodiging voor verslaggevers-fantasie? Nee, het is een gordiaanse knoop van de logica. Want ook die uitspraak van Van Amerongen schijnt apocrief te zijn geweest.

8 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

17 januari 2015 zaterdag

Openheid over onze omgang met bronnen

BYLINE: CEES VAN DER LAAN

SECTION: Opinie; Blz. 29

LENGTH: 609 woorden

brief van de hoofdredactie

De aanslagen in Parijs en de gevolgen daarvan voor verhoudingen tussen bevolkingsgroepen hebben van alle media veel aandacht gevraagd. Ook Trouw besteedt vele pagina's aan het hoe en waarom van de terreurdaden van moslimterroristen in Frankrijk en elders. En terecht.

Zoals hoogleraar Paul Scheffer gisteren in de Verdieping in een interview van Maaïke van Houten betoogde, is integratie de 'grootste sociale kwestie' van deze tijd. "De islam is een onomkeerbaar deel van Nederland", stelde Scheffer nog maar eens vast. In de verte klonken daarin de woorden door van oud-minister Ella Vogelaar die in 2007 in een Trouw-interview analyseerde dat moslims een onlosmakelijk deel zullen worden van de Nederlandse samenleving. De vragen die deze vaststelling oproepen, zullen in het licht van de aanslagen in Parijs de komende tijd nog lang na-echoën op onze pagina's.

In de slagschaduw van deze grote voor iedereen belangrijke ontwikkelingen sprak de Trouw-redactie over wat de kwestie of affaire-**Perdiep Ramesar** is gaan heten, de collega die werd ontslagen, omdat bronnen in 126 verhalen niet controleerbaar en verifieerbaar bleken. We hebben

beloofd u op de hoogte houden welke lessen wij trekken uit deze voor de krant pijnlijke zaak. De dag voor de aanslag in Parijs werd op de redactie het rapport besproken van de externe commissie Brongebruik Trouw.

De hoogleraren Jeroen Smit en Egbert Myjer deden aanbevelingen om de controle op het brongebruik te verbeteren. Op basis van deze aanbevelingen maakte de hoofdredactie een plan van aanpak. De kern van dit plan is dat de werkwijze rond het gebruik van bronnen transparanter moet worden ingericht. Als er sprake is van anonieme bronnen en/of gefingeerde namen worden chef en de hoofdredactie actief betrokken bij de afweging dit al dan niet toe te staan.

De hoofdlijn is dat we dit tot het uiterste zullen beperken. En dit kan ertoe leiden dat we afzien van publicatie van een verhaal, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dat wel te doen. Bijvoorbeeld als een buitenlandse correspondent inschat dat de veiligheid in het geding is als bronnen met naam en toenaam in de krant komen. Ook in Nederland kunnen er redenen zijn om iemands naam niet te noemen, bijvoorbeeld van een klokkenluider of iemand anders die om redenen van privacy zijn of haar naam niet in de krant wil. In dat soort gevallen wordt de hoofdredactie actief betrokken bij de afwegingen. Een lastige bijvoorbeeld is het gebruik van anonieme bronnen op het Haagse Binnenhof. Journalisten kunnen bijna niet zonder om politieke ontwikkelingen te beschrijven en te duiden. Toch gaan we hierover ook de discussie aan met elkaar.

Bij integriteitskwesaties kunnen collega's een vertrouwenspersoon buiten de redactie raadplegen. Daarnaast willen we u als lezer de mogelijkheid geven een onafhankelijke ombudsman te raadplegen. De redactie steunde de hoofdredactie in de aanpak van de kwestie. We gaan met elkaar alle stappen zetten die nodig zijn om de deuk in de geloofwaardigheid van de krant te herstellen. Het plan van aanpak wordt nu in overleg met de redactie verder uitgewerkt.

Verandert de krant daardoor? Nee, de krant blijft hetzelfde, maar u kunt wel nadrukkelijker lezen hoe we met bronnen omgaan.

Inmiddels zijn er ook twee gesprekken geweest met vertegenwoordigers van organisaties in de Schilderswijk. Met hen is uitvoerig en constructief gesproken over de berichtgeving over de Haagse wijk. Wij maken nu plannen voor een journalistiek project, waarin we de aspecten zullen belichten die relevant zijn voor meningsvorming over de wijk en haar bewoners. U hoort nog van ons.

9 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

10 januari 2015 zaterdag

Zie alles als een experiment Hans Aarsman**SECTION:** De Verdieping**LENGTH:** 2146 woorden

tien geboden Arjan Visser

Hans Aarsman (Amsterdam, 1951) is fotograaf en schrijver. Hij werd bekend als 'fotodetective' en reist het land door met zijn onemanshows. 'Zelf weten' is tot eind april in diverse theaters te zien.

I Gij zult de Here uw God aanbidden en hem liefhebben met geheel uw hart, geheel uw ziel en met al uw krachten

"Zeg, ik zat eens te denken: zullen we die hele religie maar gewoon skippen en het hebben over hoe je je door het leven slaat? Volgens mij moeten we elkaar verhalen vertellen; aan zoveel mogelijk mensen doorgeven wat we voor onszelf hebben ontdekt. Dit, bijvoorbeeld: je moet altijd klein beginnen. Peuteren, noem ik dat. Als je je huis gaat opknappen, begin je ook met dat ene hoekje van het behang dat loszit. Denk niet aan het resultaat, maar zie alles als een experiment. Het is een leerproces. Ook als iets mislukt. En: laat je niks wijsmaken door overheidsinstanties, opiniepeilers en trendwatchers die allerlei uitkomsten tot ver achter de komma denken te kunnen voorspellen. Daar gaat mijn voorstelling 'Zelf weten' ook over: ga zélf op onderzoek uit! Zelf ontdekken, zelf tellen, zelf weten. Denk zelf."

II Gij zult de naam van de Heer uw God niet zonder eerbied gebruiken

"Je moet de naam van God helemaal niet gebruiken! Je ziet toch zelf wel dat er alleen maar gezeik van komt? IS, de katholieke kerk, orthodoxe joden: het is allemaal even sektarisch. Ze gaan met z'n allen rond hun gedachtengoed staan en wijzen met de vinger naar al die klootzakken, een eindje verderop, die er helemaal niks van begrijpen. Het valt me op dat vooral voor de mensen die zich onderdrukt en onbegrepen voelen het geloof een grote rol speelt. De islam is daar een typisch voorbeeld van: de fanatiekste moslims zijn zo'n beetje de grootste losers ter wereld. Ze maken zich

druk om de allerlulligste principetjes en keuren alles af wat andere mensen doen. Alle religies afschaffen: dat is de enige oplossing."

III Gij zult de dag des Heren heiligen

"Wij gingen elke zondag naar de mis, maar mijn vader koos wel steeds voor een andere kerk - ik heb alle katholieke godshuizen van Amsterdam van binnen gezien. Hij was slager en had geen zin om ook op die dag nog tussen zijn klanten te zitten. Ik verveelde me rot, bedacht altijd allerlei scenario's waarin ik op een of andere manier uit dat gebouw zou kunnen ontsnappen. Op een dag heb ik gezegd dat ik niet meer mee zou gaan. Ik zei tegen mijn ouders: 'Dat ik niet geloof wat jullie geloven wil niet zeggen dat ik een slecht mens ben, toch?' Daar gaven ze me gelijk in.

Ik heb wel iets aan die katholieke jeugd overgehouden: als ik ergens in een kerk kom, steek ik bij Maria een kaarsje aan. Niet omdat ik denk dat zij mij ergens bij kan helpen, maar omdat ik me op die manier verbonden voel met al de mensen voor mij die, met hun zware hart, op dezelfde plek ook een kaarsje hebben gebrand. Het is geen geloof in Maria, het is een geloof in de mens.

De katholieke kerk is een verschrikkelijk instituut - ik heb mij in 1984, toen de paus naar Nederland kwam en er werd beweerd dat er nog zoveel katholieken waren, uit laten schrijven - maar het roomse geloof is op zich heel libertijns en pragmatisch. Willen jullie een kerstboom? Goed, doen we die er toch gewoon bij? Auto's inzegenen, hop, die wijwaterkwast eroverheen. Kan allemaal. Ontspannen, losjes, dat bevalt me wel.

In 1982 kreeg ik, samen met Harry Meijer, een documentaire-opdracht van de afdeling Nederlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum ('Kerk in verandering', AV). Harry - die van gereformeerde huize is - deed de protestanten, ik de katholieken. Op een dag ging ik met hem bij zijn ouders eten. Toen ze gingen bidden, wilde ik daar een foto van maken, maar Harry gebaarde driftig dat ik dat niet moest doen. Terwijl mijn vader daar absoluut geen moeite mee had gehad. Hij ging elke avond in zijn pyjama in de huiskamer op de knieën en wilde graag voor mij poseren. Terwijl ik wat stond te etteren met het statief, vroeg hij, met zijn ogen dicht: Heb je je foto al, of moet ik nog even doorbidden?"

IV Eer uw vader en uw moeder

"Eén van de moeilijkste dingen die je jezelf kunt opdragen is: voed een kind op. Mijn ouders - godvruchtige, lieve mensen - hadden er vier, gekregen in een behoorlijk lastige tijd waarin alles draaide, rolde en omviel. Ik geloof niet dat wij echt moeilijke kinderen waren, maar toch... als ik aan sommige scènes terugdenk, schaam ik mij nog. Bijvoorbeeld die ene keer dat mijn moeder er drie jaar over had gedaan om voor mij een beddensprei, met van die gekleurde blokjes, te haken en dat ik het, toen ze het eindelijk af had, niet mooi meer vond en nooit in gebruik heb willen nemen. Of hoe boos ik werd als er per ongeluk iets donkers in de witte was terecht was gekomen... Hoe haalde ik het in mijn boerenharsens? Ik kreeg het pas in de gaten toen ik het huis uit was en zelfs toen hebben we het er eigenlijk nooit meer over gehad. Aan de andere kant: mijn ouders waren geen mensen met wie je een goed gesprek over je gevoelens ging voeren. Gevoelens? Wat zijn dat? Het waren middenstanders, aanpakkers.

Mijn moeder kwam uit een aannemersgezin en mijn vader uit een familie van slagers. Zij had het idee dat haar milieu beter was. Af en toe liet ze dat standengevoel ook merken en wij, de kinderen, kozen dan alle vier, unaniem, voor mijn vader. Volgens mij komt mijn opstandigheid tegen gezag, tegen mensen die het een beetje hoog in de bol hebben, daarvandaan. Maar ik erfde ook iets van haar angst om onheus bejegend te worden - al heb ik dat inmiddels wel onder controle.

Mijn vader was erg gesloten, depressief. Het had met de oorlog te maken, maar ik weet niet precies wat er zich heeft afgespeeld. Hij zat in het verzet en heeft gevangen gezeten. Toen hij werd opgepakt, is ook mijn moeder door de Sicherheitsdienst verhoord. Ze probeerden haar uit de tent te lokken - 'Uw man heeft alles al verteld' - maar zij hield haar mond. Ik denk dat ze er allebei een tik aan over hebben gehouden.

Ik vond één manier om bij mijn vader in de buurt te komen: door net zoveel van auto's te houden als hij. Hij was liever een garage begonnen, maar zijn vader had drie slagerijen en het was crisis dus nam hij één van die bedrijven over. Dat ik nog altijd zo'n liefhebber van oude auto's ben, is daarop terug te voeren. Het gaat meer over mijn vader, dan over die auto's. Ik heb er zelf niet eens één.

Het was voor hem heel moeilijk om - o, wacht, dit is een mooi verhaal: ik vertelde je net over de foto die ik van mijn biddende vader had gemaakt. Ik stond in de doka om hem af te drukken en werd ineens door een enorm gevoel van liefde overvallen. Ik belde naar huis, mijn vader nam op en ik vertelde hem dat ik met die foto bezig was en dat ik hem móest zeggen hoeveel ik van hem hield. Het was heel even stil en toen antwoordde hij: 'Ik geef je moeder even, Hans.'

Hij was wel erg trots op die foto. Toen in de jaren zestig de supermarkten ook vlees gingen verkopen en hij de slagerij moest sluiten, werd hij suppoost in het Rijksmuseum. Daar waar zijn eigen foto aan de muur hing. Dat vond hij prachtig. Toen de foto een keer bij een recensie in de NRC werd gebruikt, belde hij mij op: 'We staan in de krant!'

Zijn laatste jaren waren niet echt gelukkig. Hij zat op de bank, rookte sigaren en keek televisie. Af en toe reed hij met zijn Toyota langs al de plekken waar mijn moeder haar boodschappen wilde doen. Dat was het dan. Hij kreeg dikkedarmkanker en stierf op zijn 78ste.

Mijn moeder heeft hem nog tien jaar overleefd. Ze had haar mindere kanten - dat malle standsgevoel - maar ze was gek genoeg ook heel erg hartelijk; het was bij ons thuis de zoete inval, iedereen was welkom. Ik herinner mij van haar laatste dagen vooral dat ze zich zorgen maakte over het hiernamaals. Dat vond ik zo bitter: geloof je een leven lang in God, moet je op de valreep

nog bang zijn of je het wel goed genoeg hebt gedaan om een plekje in de hemel te verdienen. Wég met dat geloof! Of had ik dat al gezegd?"

V Gij zult niet doden

"Ik kan me wel voorstellen dat ik het doe, maar ik geloof niet dat ik mezelf ooit wijs zou kunnen maken dat ik daarmee een probleem heb opgelost."

VI Gij zult geen onkuisheid doen

"Onkuis, dat was zelfbevrediging - je mocht zelfs niet fantaseren over een lekker wijf - en seks voor het huwelijk. Het is mij letterlijk zo bijgebracht. Alhoewel, letterlijk... mijn moeder had het altijd over 'daar beneden' waarbij ze zo'n beetje met haar hand in die richting wapperde; een no-go-area. Ik vond het zelfs eng om mezelf te wassen. Hoe deed je dat zonder jezelf aan te raken? Je kunt behoorlijk seksueel verknipt raken van een katholieke opvoeding - kijk maar eens naar al die priesters - maar ik heb inmiddels een heel gezond liefdesleven. Weet je wat ik mij nu bedenk? Dat mijn drang om te experimenteren daar weleens mee te maken kan hebben. Wat gebeurt er als ik mij toch 'daar beneden' aanraak? Stort ik dan dood ter aarde? Nee. Wat gebeurt er als ik niet meer naar de kerk ga? Krijg ik dan een onvoldoende voor Grieks? Nee. Er gebeurt niets. Het heeft even geduurd, maar die dreiging van een straffende God is nu wel voorgoed verdwenen."

VII Gij zult niet stelen

"Ik heb me er nooit zorgen over gemaakt of iets wat ik heb bedacht door een ander gejat kan worden. Mensen die dat doen, hebben vaak weinig ideeën. Ze zijn voortdurend bang dat ze droog komen te staan, maar de grap is: dat gebeurt vanzelf, als je zo blijft denken. Gebruik wat je kan, zou ik zeggen. Ik vind het leuk als iemand mijn rubriek ('De collectie', in de Volkskrant, AV) nadoet; ik ben steeds weer benieuwd waar een ander mee komt. Het is uiteindelijk toch mijn unieke gedachtengang die het werk persoonlijk maakt."

VIII Gij zult tegen uw naaste niet vals getuigen

"Er wordt in de media ongelooflijk veel onzin verkocht, leugens waar de verspreiders zelf in zijn geloven, en erger nog: nieuws dat alleen maar bedoeld is om mensen op te heuen. Kijk maar naar wat die jongen, **Perdiep Ramesar**, jarenlang in Trouw heeft gedaan: allemaal sensatiebakkerij, dingen groter maken, enger maken, de sharia-driehoek in Den Haag, toe maar! En het is commercieel nog interessant ook. Dus iedereen, links en rechts, doet het. Ook de collega-kranten die nu zo verontwaardigd zijn. Ik weet zeker dat ze destijds hebben gedacht: hadden wij maar zo'n jongen die zo makkelijk overal ingang heeft. Terwijl natuurlijk iedereen altijd ergens al heeft geweten dat het gewoon niet kón kloppen wat er allemaal werd beweerd. Maar dit is de trend, je ziet het ook op televisie: 90 procent van al het actuele nieuws bestaat uit bedreiging. En tussen al die ellende door krijgen we de oplossingen aangeboden: 'als je dit op je gezicht smeert, krijg je geen kanker!', 'koop deze auto, dan ben je vrij!' - er staat er nooit eens eentje in de file - en 'als je hiernaartoe op vakantie gaat, word je pas echt gelukkig.'

Ik zou het interessant vinden om eens een krant te lezen die heeft uitgezocht wat er nu werkelijk aan de hand is. Een krant die de dingen in proportie zet en er niet op uit is om zijn lezers bang te maken. Volgens mij is het een gat in de markt."

IX Gij zult geen onkuisheid begeren

"Net zoals de meeste mannen kijk ik de hele dag om mij heen, maar dat wil niet zeggen dat ik ook iedere vrouw zal bespringen die er goed uitziet. Dat heet beschaving. En zelfbehoud. Het geeft ontzettend veel gezeik om alleen maar je pik achterna te lopen. Ik heb zo'n periode van veel onenightstands gehad, maar ik werd er niet gelukkiger van. Je gaat lichamelijk veel verder dan je geestelijk ooit zult komen en dat levert altijd conflicten op. Wat heb je aan al die opwindinkjes, elke keer weer? Het is veel leuker om langere tijd bij één en dezelfde vrouw te zijn, aan het ontbijt te zitten en te bedenken: hee, nu hebben we alweer een uur gekletst, zomaar, over van alles en nog wat. We hebben al vijf jaar een heel plezierig leven samen. Niet kalm en bedaard, zo'n type is het niet. Nooit rustig. Het is altijd wat met vrouwen, toch?"

X Gij zult niet begeren wat uw naaste toebehoort

"Bezit is vaak ballast. Wat moet ik met die mooie auto van de bureu? Motorrijtuigenbelasting betalen en elk jaar weer zo'n apk-keuring, denk ik dan. Ik kan wel jaloers zijn als ik zie hoe iemand succesvol is en lekker in zijn vel zit; als die twee dingen samenvallen. Ik ben een beetje laat begonnen, maar ik geloof toch dat ik dit punt nu ook begin te naderen. Komen we weer uit bij die inzichten waarover ik je aan het begin vertelde, mijn leven als experiment. Langzaam, peuterend, ontdekken wat mijn kwaliteiten zijn. Het is er allemaal al, ik moet het alleen nog zien te vinden."

'Het valt me op dat vooral voor de mensen die zich onderdrukt en onbegrepen voelen het geloof een grote rol speelt'

'Ik kan jaloers zijn als ik zie hoe iemand succesvol is en lekker in zijn vel zit; als die twee dingen samenvallen'

10 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

27 december 2014 zaterdag

Ik blijf!

SECTION: De Verdieping; Blz. 28

LENGTH: 502 woorden

Ephimenco

Deze Kerst kun je wel een bewogen editie noemen. Van de dapperheid van enkele collega-columnisten kon ik, tussen de kerstliedjes door wel opkijken afgelopen dagen. In hun respectievelijke kranten, die met Trouw concurreren, hadden ze geen goed woord over voor het dagblad dat zijn eigen 'bronnenaffaire' onlangs heeft onthuld. Je proefde in die schrijfsels bijna de roep om de hele Trouw-redactie naar huis te sturen.

Zelf kreeg ik van nieuwssite ThePostOnline de volgende vraag voorgelegd: "Elma Drayer stapt op bij Trouw wegens affaire-Perdiep. Wat ga je doen Ephi?" Ik besloot geen anonieme bron op te voeren en een net antwoord te geven. Dat kwam erop neer dat ik sinds 22 jaar een ongekende vrijheid bij Trouw heb gekregen om te schrijven wat ik wil. Ook al zullen mijn stukjes soms met tandengeknars op de redactie zijn begroet. Geen minuut opgelegde beperking of censuur in die 22 jaar. Ik herhaalde dus voor ThePostOnline wat ik vorig jaar bij het Lezersfestival had geroepen: Wat mij betreft, Trouw de beste krant van Nederland.

Ik betreur dan ook de beslissing van mijn gewaardeerde collega-columnist Elma, maar ik respecteer die ook en zal haar missen. Ik denk dat ze haar bezwaren net zo goed in een stukje had kunnen zetten. Dit betekent nog niet dat ik de ernst van de affaire-**Perdiep Ramesar** niet onderken. Verzonnen bronnen zijn een doodzonde in de journalistiek omdat die de vertrouwensband tussen de lezer en de journalist beschadigen.

Maar ik wil wel twee in mijn ogen belangrijke punten naar voren brengen. Door een externe commissie te benoemen en haar rapport integraal op de Trouw-site te publiceren, heeft deze krant een ongekennde daad van openheid verricht. Hiermee wordt een begin gemaakt met het herstel van de vertrouwensband met de lezers.

Het tweede punt betreft de inhoud van deze affaire. Perdiep heeft inderdaad grove en onvergeeflijke fouten gemaakt en had beter gecontroleerd moeten worden. Maar ook al verzon hij geregeld bronnen, dan wil dat nog niet zeggen dat de context waarin de spookbronnen werden opgevoerd ook uit zijn duim is gezogen. Neem nou de beruchte schets die Ramesar maakte over de Haagse Schilderswijk. Misschien geen shariawijk inderdaad, maar wel een buurt waar de meest weerzinwekkende demonstratie van het jaar heeft plaatsgevonden afgelopen zomer. Tientallen duistere figuren paradeerden in de Schilderswijk met hun zwarte vlaggen. Geen toeval dat dit op die plek gebeurde, dunkt me. Ze betuigden hun steun aan de koppensnellers, verkrachters en slavendrijvers van de Islamitische Staat.

Volgens mij, maar ik sta open voor suggesties, is er nergens anders in Europa een dergelijke bijeenkomst gesignaleerd waar haat, dood, verderf en antisemitisme werden gepropageerd. Op die vrijdag 4 juli voelde ik een mix van schaamte en woede bij me opkomen. Wat ik toen dacht? Dat de naam 'shariawijk' nog te mild was voor dit Haagse jihadistische bolwerk.

Elma Drayer had haar bezwaren net zo goed in een stukje kunnen zetten

11 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

27 december 2014 zaterdag

Schilderswijk verdient oprecht gebaar Trouw

SECTION: Opinie; Blz. 23

LENGTH: 524 woorden

Trouw heeft met een artikel over de 'sharia-driehoek' een beeld gecreëerd waar de Haagse Schilderswijk nog altijd last van heeft, betogen bewoners.

Open brief aan redactie van Trouw: Wat doet u aan reputatieschade voor de Schilderswijk? Zo langzamerhand begint al het hoog opgelaaide stof aardig neer te dalen De rechter heeft besloten dat **Perdiep Ramesar**, de man die de Schilderswijk een nieuwe bijnaam gaf, terecht is ontslagen. Er zijn 126 artikelen van zijn hand ingetrokken en er is een rapport geschreven. De redacteurs hebben de bevindingen van de commissie "als een schok ervaren", schrijft de hoofdredactie in de krant. Ze stelt dat er lessen moeten worden getrokken uit de "pijnlijke conclusies".

We willen Trouw complimenteren met het externe onderzoek dat ze heeft laten doen. Dit siert de krant en dit zien we niet altijd terug bij andere media. Het is wel laat, de signalen waren er al veel eerder en dat kan men zich aanrekenen en dat vraagt om serieus zelfonderzoek van alle betrokkenen. Uiteindelijk is er aan waarheidsvinding gedaan en daar zijn we blij mee.

Onrustige periode

Tegelijkertijd blijft de Schilderswijk met een kater zitten. Er is (nog) geen reactie naar de wijk toe geweest en de schade die aangericht is, blijft bestaan. Het gewraakte artikel bleek achteraf het startsein van een lange, onrustige periode. Wethouders, ambtenaren, vicepremier Asscher en Wilders kwamen op bezoek. De wijk werd overspoeld door de media en die zijn sindsdien niet meer vertrokken.

Niet alleen Nederlandse media, nee, de hele wereld stond op de stoep, tot Al Jazeera aan toe. In een dorp in Oost-Turkije kreeg een van ons de volgende reactie: "Oh, komt u uit Den Haag, daar heeft de Nederlandse regering een stuk van de wijk aan moslims gegeven, toch?"

Uiteraard hebben de spanningen en de onrust meer oorzaken, maar wij willen erop wijzen dat ook Trouw hier onderdeel van uitmaakt. Dit soort artikelen, waarin de schrijver graag een té groot verhaal wil vertellen, en waarin geappelleerd wordt aan een negatief beeld van een bepaalde groep mensen, zorgt voor grote materiële en immateriële schade. Er zijn serieuze gevolgen voor de bewoners en ondernemers uit de wijk; het heeft nadelige invloed op de reacties van potentiële werkgevers, voor het vertrouwen van jongeren in hun toekomst en voor de, soms desastreuze, keuzes die zij maken.

Shariadriehoek is nog altijd trendy topic: de wijk heeft een bijnaam gekregen die zij niet meer kwijtraakt en de reputatieschade is in dat opzicht niet te overzien.

De bewoners van de Schilderswijk verdienen een oprecht gebaar van de hoofdredactie van Trouw, breed uitgemeten in de krant. Daarnaast zouden wij graag met de hoofdredactie van Trouw in gesprek komen over de verantwoordelijkheid die Trouw heeft naar haar lezers en naar derden.

Namens veel bewoners en organisaties: Familie Arslan, Karima Sahla, Peter Duivesteijn, Bert van Alphen, Joeri Oudshoorn, Ismet Bingöl, Mariëtte Timmer, Umar Mirza, Wessel Verdonk, Hanane Chouaibi, Marie Anne van Erp, Itai Cohn, Bastiaan Verberne, Alette Vonk, Nicole de Mooy, Mammar el Jabli, Rabia el Yalte en Alex Bergman.

12 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

27 december 2014 zaterdag

Geachte bewoners van de Schilderswijk,**SECTION:** Opinie; Blz. 23**LENGTH:** 459 woorden

Dank voor uw brief. U wijst er terecht op dat wij als krant een belangrijke maatschappelijke rol hebben, een rol die wij zeer serieus nemen. Wij staan niet bekend als medium dat zaken opklopt, of dat graag maatschappelijke hypes wil veroorzaken. Onze kracht ligt juist in meer reflectie, in terughoudendheid, en in het bieden van duiding en achtergrond.

In uw brief legt u uit dat de Schilderswijk reputatieschade heeft opgelopen door de ophef na publicatie van het artikel in Trouw van **Perdiep Ramesar** over een deel van uw wijk. Zoals u opmerkt, zijn er veel oorzaken die hebben bijgedragen aan de onrust na die publicatie, maar dat het artikel een rol heeft gespeeld staat ook voor ons buiten kijf. En helaas kunnen we met de kennis van nu niet langer achter beweringen in dat artikel staan.

Ook hebben we moeten vaststellen dat het in de krant kon komen omdat leidinggevenden in die periode, net als op andere momenten, de uitleg van Ramesar over diens brongebruik hebben geloofd. We hebben dan ook oprechte spijt dat hierdoor bewoners in uw wijk zijn gekwetst en dat de reputatie van de wijk door de vervolgens ontstane ophef is aangetast.

U vraagt ons om in gesprek te gaan over onze verantwoordelijkheid richting lezers en in het maatschappelijk debat. Dat aanbod nemen wij graag aan. Wij willen net als u praten over de impact van het verhaal, over de diversiteit van de wijk, over de problemen waar de bewoners mee kampen, over de mogelijkheden die zij zien en over de kansen die zij benutten.

Wij zullen dat gesprek meteen begin januari aangaan. We zullen luisteren en met u discussiëren. En mogelijk mondt het gesprek uit in een journalistiek project dat recht doet aan de wijk en zijn bewoners.

De kwestie-Ramesar heeft grote impact, ook buiten de Schilderswijk. Lezers hebben in mails en gesprekken hun steun gegeven aan de krant en aan de meer dan honderd journalisten die wél dag in dag uit naar eer en geweten hun werk doen. Er is echter door lezers ook stevige kritiek geuit, nu niet alleen is vastgesteld dat de Trouw-journalist de boel heeft bedrogen, maar ook dat op signalen van dat bedrog door leidinggevenden niet adequaat en alert is gereageerd. Op de redactie is om dezelfde reden een scherp debat gaande. Sommige media richten hun pijlen op Trouw, andere gaan over tot zelfreflectie over hún omgang met bronnen.

Wij kunnen de kritiek en de onrust niet op korte termijn wegnemen. Maar we hopen wel dat we u er de komende periode van kunnen overtuigen dat deze affaire niet representatief is voor de kwaliteit van Trouw, noch voor de kwaliteit van de journalisten die voor de krant werken.

Hoofdredactie Trouw

Wij zullen dat gesprek direct begin januari aangaan. We zullen luisteren en met u discussiëren.

13 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

27 december 2014 zaterdag

Elma Drayer stopt bij Trouw

BYLINE: VAN ONZE VERSLAGGEVER

SECTION: Vandaag; Blz. 5

LENGTH: 235 woorden

Columniste vindt dat hoofdredactie 'consequenties moet trekken'

Elma Drayer stopt met het schrijven van columns voor Trouw. Ze maakte haar vertrek woensdag bekend.

Volgens Drayer heeft haar vertrek te maken met het onderzoek naar voormalig Trouw-journalist **Perdiep Ramesar**, die op grote schaal bronnen vervalst bleek te hebben, en onlangs ontslagen werd. Afgelopen weekend verscheen het rapport van een onafhankelijke onderzoekscommissie over de zaak. Drayer vindt nu dat de top van de krant 'consequenties moet trekken' uit de zaak.

Trouw-hoofdredacteur Cees van der Laan betreurt het vertrek van Drayer. "Het onderzoeksrapport van de commissie ligt er net, en daar moeten we de komende tijd met elkaar over in gesprek. Er komt een plan van aanpak om de aanbevelingen van de commissie uit te voeren, zoals een betere controle op bronnen. Ik vind het jammer dat zij niet gewacht heeft op de uitkomst daarvan. Ze was een toonaangevende columniste voor ons. Jammer dat ze vertrekt."

Ook de redactieraad van Trouw vindt het jammer dat Drayer vertrekt. "Elma was een polemiste van formaat die veel betekende voor de krant", aldus Jeroen den Blijker, voorzitter van de redactieraad. "Het voelt als een extra gemis dat Elma een gesprek met de hoofdredactie niet heeft

afgewacht voordat ze haar besluit nam, noch de interne discussie over de aanbevelingen van de Commissie brongebruik Trouw."

14 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

27 december 2014 zaterdag

Trouw gaat gesprek aan met bewoners Schilderswijk

BYLINE: VAN ONZE VERSLAGGEVER

SECTION: Vandaag; Blz. 1

LENGTH: 198 woorden

Trouw gaat in gesprek met bewoners van de Schilderswijk in Den Haag over de berichtgeving in 2013. Dat schrijft de hoofdredactie in reactie op een verzoek daartoe vanuit de wijk.

Een groep bewoners legt in een open brief aan de redactie uit hoe de reputatie van hun wijk is aangetast door de ophef die ontstond na een artikel in mei 2013 van de inmiddels ontslagen Trouw-journalist **Perdiep Ramesar**.

Ramesar schreef op basis van anonieme bronnen dat in een deel van de wijk orthodoxe moslims andere bewoners onder druk zetten hun gedrag aan te passen. Als bijnaam gebruikte hij de term 'sharia-driehoek'.

De bewoners willen met Trouw onder meer discussiëren over de rol van het artikel en gevolgen van de aandacht die de wijk daarna kreeg van media en politici. De hoofdredactie spreekt in haar reactie spijt uit dat mensen zijn gekwetst door het artikel, waarvan ze voor de betrouwbaarheid niet langer kan instaan.

Het gesprek kan uitmonden in een journalistiek project van Trouw dat recht doet aan wijk en bewoners.

15 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

22 december 2014 maandag

Ook pijnlijk voor de lezers

BYLINE: JOHAN TEN HOVE

SECTION: Opinie; Blz. 24

LENGTH: 301 woorden

Wat valt er nog te zeggen over de zaak **Perdiep Ramesar**. De hoofdredactie heeft beloofd openheid van zaken te geven en is die belofte nagekomen. Zelden een krant gezien in dit land die zich vrijwillig door een commissie van deskundige en kritische buitenstaanders zo diepgaand liet onderzoeken, daar medewerking aan verleende en dat groot publiceerde. Het beste dat je ermee kunt doen, is er lering uit trekken.

Maar pijnlijk is het en pijnlijk blijft het. Voor de persoon Ramesar, die een juridische gevecht wacht, zo heb ik begrepen, en die vrijwel zeker een journalistieke loopbaan in dit land kan vergeten. Voor de hoofdredactie, de chefs en de redactie in totaliteit, die, hoe je het ook wendt of keert, te laat in de gaten hadden wat er aan de hand was, te graag en te lang al die opzienbarende verhalen wilden, geloofden en in de krant zetten en dus ook te laat konden ingrijpen, bijsturen en corrigeren. Want vijf jaar 'bedenkingen tegen de wijze waarop Ramesar met bronnen omging' zonder dat dat tot effectieve actie leidde, is wel erg lang.

Uiterst pijnlijk voor de krant als geheel. Bereid je als redactie en directie maar voor op wat cynisch gegniffel in journalistiek Nederland en sta vast versted van de vele variaties die mogelijk zijn op het thema 'Misschien wel de beste krant van Nederland'. En mijd voor je gemoedsrust, zou ik zeggen, even die grote anonieme beerput op internet, maar misschien heb ik makkelijk praten.

Maar ook pijnlijk voor de lezers, zoals bij ons thuis, en bij vele vrienden en kennissen, die er prat op gaan geabonneerd te zijn op een betrouwbare krant, zich er soms aan ergeren, maar er toch van houden, en haar ouderwets geen dag willen missen.

Dat blijft wel zo. Mag je hopen.

Mijd even de beerput van het internet over de zaak-Ramesar

16 VAN 22 DOCUMENTEN

Trouw

22 december 2014 maandag

Fictie

SECTION: De Verdieping; Blz. 16

LENGTH: 521 woorden

Schouten

Bedriegers zijn niet zomaar lieden die mij beklemmen omdat ze in staat zijn me een loer te draaien. Ik probeer me ook in hen te verplaatsen. Waarom bedriegen ze? Hun moeder heeft het ze niet geleerd, toch zijn ze er op een zeker moment mee begonnen.

Het zou me niet verbazen als die eerste aanvallen van bedrog in de puberteit opgewekt worden, als de wereld duister is en ongewis en je niet weet of je zus moet doen of zo. Ik was zelf ook geen al te eerlijke puber, dus ik weet waarover ik spreek. Het stormt in je gemoed en terwijl je voor het eerst in je leven de illusie hebt dat je daar wat aan kunt doen, ben je in feite ten prooi aan alles.

Er valt in je jeugd ook nogal wat te bedriegen trouwens, en dan heb ik het nog niet eens over spieken op school; je ouders bijvoorbeeld die niet mogen weten wie je werkelijk bent, omdat ze je toch niet begrijpen en het in hun hoofd gehaald hebben je desondanks op te voeden. Er kan dan natuurlijk geen sprake van zijn dat je almaar de waarheid spreekt, dat zou betekenen dat je je ziel zomaar zou verkopen. Maar ergens rond je twintigste moet het met die puberale bedriegerij toch wel gedaan zijn, anders loopt het de rest van je leven mis.

Er zijn er echter die juist nu de smaak te pakken krijgen. Van amateurs worden ze professionals. Bedriegen eist een zekere mate van intelligentie zoals iedereen weet, je moet een wereld in elkaar weten te timmeren waarin anderen geloven en dat is in onze argwanende wereld een hele klus. De manier waarop bijvoorbeeld Diederik Stapel het deed is tegelijk verwerpelijk en intrigerend, en ergens moet hij zijn geweten steeds beter hebben weten te sussen met de gedachte dat hij slim en goed bezig was, misschien zelfs dat hij de mensheid hielp.

Iets soortgelijks geldt allicht voor **Perdiep Ramesar**, de ex-redacteur van deze krant die ons lezers voor het lapje heeft gehouden. Afgelopen zaterdag las ik het hele relaas van zijn journalistieke doodzonden en de boetedoening van de hoofdredactie die niet op tijd had ingegrepen. Ik snap wel dat er nog eventjes geen plaats was voor al te veel gedachten richting de dader, dus doe ik het maar.

Ik ken Ramesar niet, nooit gezien die man, maar ik begreep uit het verhaal dat hij gedreven werd door ambitie en de behoefte zijn publiek te bedienen. Ergens moet hij de innerlijke tweestrijd tussen de waarheid en het pakkende verhaal in het voordeel van het laatste hebben beslist. Ziedaar het hellende vlak, dat wij uit waarschuwendes verhalen uit het verleden zo goed kennen, het klassieke model 'van kwaad tot erger'. Het leert ons weer eens wat voor kwetsbaar ding het geweten is, hoe deugdelijk het er aanvankelijk misschien ook uitziet. Waar de meesten van ons het bij pekelsonden houden, gaat het bij sommigen door een combinatie van factoren steeds verder mis.

Het zijn trouwens fascinerende personages voor picareske romans, de Bernie Madoffs, Diederik Stapels en **Perdiep Ramesars** dezer wereld, ze horen thuis in de fictie die ze zelf zijn gaan bedrijven.

Het leert ons weer eens hoe kwetsbaar het geweten is, hoe deugdelijk het er aanvankelijk ook uitziet

17 VAN 22 DOCUMENTEN

Trouw

22 december 2014 maandag

'Het botst te weinig op redacties'

BYLINE: KRISTEL VAN TEEFFELEN, REDACTIE CULTUUR & MEDIA

SECTION: Nederland; Blz. 9

LENGTH: 1026 woorden

Commissie brongebruik Trouw

interview | Hoogleraar journalistiek Mark Deuze pleit voor meer discussie

Met het openbaar maken van het rapport van de Onderzoekscommissie brongebruik Trouw, heeft de krant aangegeven dat er ruimte is voor reflectie. Mark Deuze, hoogleraar journalistiek aan de Universiteit van Amsterdam juicht dat toe. Er kan volgens hem veel meer gediscussieerd worden op redacties.

Afgelopen weekend werd bekend dat Trouw de handen af trekt van 126 artikelen van de vorige maand ontslagen redacteur **Perdiep Ramesar**. Er is grote twijfel ontstaan over de betrouwbaarheid van de bronnen die in die verhalen werden gebruikt. Ook presenteerde de onafhankelijke onderzoekscommissie de resultaten van een wekenlang onderzoek. De conclusies: Ramesar heeft de afgelopen jaren 'een onverklaarbaar groot aantal niet-traceerbare bronnen gebruikt'. Dat kon onder meer gebeuren door de cultuur op de redactie.

Hoe nu verder? Deuze kijkt enerzijds naar reflectie op micro-niveau "Wat ging er mis? Waarom heeft Ramesar vijf verschillende chefs gehad in zeven jaar tijd? Hoe zit het met de continue stoelendans op de redactie? En welke rol spelen de bezuinigingen bij de krant?" Maar belangrijk vindt Deuze ook dat in de reflectie het 'macro-niveau' aandacht krijgt. En dat gaat de hele journalistiek aan.

"Ik denk dat het voor journalisten moeilijk te slikken is, maar ze zijn steeds meer op elkaar gaan lijken. Waar is de diversiteit op redacties gebleven? En dan heb ik het niet alleen over kleur. Het gaat ook om man-vrouwverhouding, verschillende waardepatronen of diverse economische en sociale achtergronden." Het gevolg van zo'n homogene groep is volgens Deuze tweezijdig: aan de ene kant nemen mensen elkaar de maat bijna niet meer. Het botst weinig op redacties. "Dat lees je ook in het rapport van de onderzoekscommissie terug: redacteuren konden zich niet voorstellen dat een van hen zoiets zou doen. Want zij doen het zelf ook niet."

Aan de andere kant worden mensen die afwijken van de meerderheid anders behandeld in een homogene groep. "Dat speelt niet alleen op redacties, maar dat zie je overal. Of je nou de enige vrouw bent, de enige met een Turkse achternaam of de enige Brabander, mensen zien je niet alleen als collega, maar ook als vertegenwoordiger van die groep."

Met zijn betoog zegt Deuze niet dat er een verband is tussen het feit dat Ramesar van Surinaams-Hindostaanse afkomst is en dat wat er gebeurd is rond zijn brongebruik, benadrukt hij. "Maar mensen zijn bij twijfels niet direct naar hem gestapt: laten we eens de kroeg in gaan om te praten over waar je mee bezig bent. Daar komt bij dat hij ook nog eens schreef over onderwerpen, problemen in de Haagse Schilderswijk bijvoorbeeld, waar Nederlandse media sowieso al heel krampachtig mee omgaan."

Deuze ziet overeenkomsten met de kwestie van Jayson Blair bij de New York Times. Hij werd in 2003 ontslagen bij de Amerikaanse krant omdat hij plagiaat pleegde en een deel van zijn verhalen verzon. "Ook bij de New York Times was het een dynamische tijd, met verschuivende functies en verloop van chefs", zegt hij. "Maar ook daar heerste het gevoel: we hebben eindelijk een Afro-Amerikaans in dienst."

De vele bezuinigingen bij kranten hebben niet geholpen bij het vergroten van de diversiteit op redacties, zegt Deuze. De toegang tot het vak is exclusief geworden. "Degene die journalistiek gaan studeren, horen vanaf dag één dat er geen banen zijn. Ze doen stages, verlengde stages, krijgen misschien een leerervaringsplek en dan, na een paar jaar freelancen, komt er wellicht een gaatje op de redactie vrij. Wie kunnen zich dat veroorloven? Dat zijn mensen die geld hebben.

"Ook zouden we bij de opleidingen wellicht op een andere manier moeten selecteren. Het is al een aantal jaar onze frustratie dat de jongens en meisjes die door de selectie komen op de UvA allemaal op elkaar lijken. Geef je niet het perfecte antwoord op de vraag: wat is de rol van de journalistiek in de samenleving, dan val je af. Terwijl het misschien goed is om een keer een andere visie te aanvaarden. Datzelfde zouden redacties moeten doen."

Gelauff: Onderlinge controle moet scherp zijn

Een aanleiding om goed na te blijven denken over ingeslopen gewoontes op redacties en over het scherp houden van de onderlinge controle onder journalisten, zo beschouwt de voorzitter van het Genootschap van Hoofdredeacteurs, Marcel Gelauff, het onderzoeksrapport over het brongebruik bij Trouw. Gelauff, hoofdredacteur van de NOS-nieuwsredactie, las het rapport over niet-verifieerbare bronnen van ex-Trouw-verslaggever **Perdiep Ramesar** niet alleen als een oordeel over een journalistieke eenling. "Het is ook een leerzaam inkijkje hoe verkeerde processen en gewoontes op een redactie er kunnen insluipen."

De cultuur op de redactie van Trouw was er één van groot onderling vertrouwen, die te laat leidde tot ingrijpen tegen het verkeerd gebruik van anonieme bronnen en gefingeerde namen, stelde de Onderzoekscommissie brongebruik vast. Een belangrijke les, volgens Gelauff: "Niet alleen in de journalistiek, in elk bedrijf dreigt soms een te eenzijdig gerichte cultuur, wanneer daar te weinig instroom is van buiten en wanneer er weinig aandacht wordt gegeven aan de controlemechanismen".

Als NOS-baas raadt hij zijn journalisten aan het oordeel van de commissie te lezen. "Om ons opnieuw te realiseren hoe we altijd scherp moeten blijven opletten." Volgens Gelauff is het wel zo dat bij een organisatie als het 'NOS-Journaal' meer samengewerkt moet worden door verslaggevers in het veld, redactiechefs en eindredacteuren. Bij een krant, technisch minder gecompliceerd, werken journalisten soms meer in hun eentje. "Dan is het wel de verantwoordelijkheid van een hoofdredactie om voldoende controle te organiseren."

Of het genootschap over de affaire gaat discussiëren is nog niet duidelijk. Gelauff: "Ik kan me voorstellen dat we een debat over anonieme bronnen houden. Wat is de definitie precies? Als je ze inzet, hoe doe je dat op een zinvolle, journalistieke manier?"

'Waar is de diversiteit gebleven? In kleur, de verhouding man-vrouw, verschillende sociale achtergronden...'

18 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

20 december 2014 zaterdag

Trouw trekt deel artikelen van Ramesar in**BYLINE:** VAN ONZE VERSLAGGEVERS**SECTION:** Vandaag; Blz. 1**LENGTH:** 268 woorden

Trouw trekt de handen af van 126 artikelen die de vorige maand ontslagen Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** sinds 2007 voor de krant schreef. Omdat de bronnen in die verhalen niet zijn te traceren, is er twijfel over de betrouwbaarheid van die artikelen.

De onafhankelijke commissie die Trouw instelde, heeft gisteren op de redactie het onderzoek naar de affaire gepresenteerd. Ze stelt vast dat Ramesar de afgelopen jaren 'een onverklaarbaar groot aantal niet-traceerbare bronnen' heeft gebruikt. Het gaat hierbij om personen die hij opvoerde en citeerde, die niet terug zijn te vinden. De onderzoekers menen dat de ex-Trouwverslaggever een aantal malen een journalistieke doodzonde beging, zeggen zij vandaag in een interview in deze krant.

Tegelijk oordelen zij kritisch over de leidinggevenden op de redactie. Die controleerden en begeleidden de verslaggever bij moeilijke journalistieke producties onvoldoende.

Hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en oud-rechter Egbert Myjer presenteerden hun rapport na vier weken onderzoek. Ramesar, die zijn ontslag aanvecht, weigert in te gaan op inhoudelijke vragen die de onafhankelijke commissie hem heeft gesteld.

Ramesar schreef vaak over journalistiek lastige onderwerpen, zoals mensenhandel of Nederlandse moslimjongeren die wilden strijden voor IS. Hij werd in 2013 vooral bekend door zijn reportage over de 'sharia-driehoek', een deel van de Schilderswijk waar extreme moslims het voor het zeggen zouden hebben. Ook van dit artikel trekt Trouw de handen nu af.

19 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

20 december 2014 zaterdag

Twijfel over brongebruik Ramesar leefde al langer

SECTION: Nederland; Blz. 10

LENGTH: 1178 woorden

Commissie brongebruik Trouw

Trouw kan voor ruim 10 procent van de artikelen van **Perdiep Ramesar** de hand niet langer in het vuur steken. Hoe kwam het zover en om welke verhalen gaat het? Wendelmoet Boersema, Teun Lagas en Kristel van Teeffelen

1. Hoe kwam de zaak aan het rollen?

Niet-pluisgevoelens. Die leefden bij sommige collega's al jaren over het brongebruik van **Perdiep Ramesar**. Dat constateert de onafhankelijke onderzoekscommissie na gesprekken en e-mailwisselingen met 35 redacteurs van Trouw. Ook is Ramesar sinds het begin van zijn loopbaan bij Trouw, waar hij in 2009 een vast contract kreeg, door opeenvolgende chefs gewezen op slordig brongebruik. Hij maakte verhalen die soms 'too good to be true' waren, om een redacteur uit het rapport te citeren.

Toch bleef het lange tijd bij die niet-pluisgevoelens. Er wordt geschaafd aan artikelen, over gepraat, maar zelden wordt er doorgepaktd om de bronnen boven tafel te krijgen. Hier spelen volgens de commissie ook een rol: de cultuur op de redactie, een hoofdredactie die geen harmonieus geheel vormde en de werkdruk op de redactie. Niet bevorderlijk voor het toezicht is dat Ramesar een eenmanspost vormde als verslaggever in de regio Den Haag. Hij werkte vanaf 2007 onder vijf verschillende chefs. In slechts één enkel geval wordt een artikel van Ramesar regelrecht afgekeurd voor publicatie.

Ramesar (36) begon als algemeen verslaggever, maar ontwikkelde daarnaast in de loop der jaren een aantal specialismen. Hij schreef onder andere over mensenhandel, prostitutie, radicalisering en jihadisme. Als expert was hij dit jaar ook veelvuldig te horen op radio en tv. Ramesar haalde zijn nieuws veelal van de straat. De Haagse Schilderswijk was een van zijn werkterreinen.

Ondanks de zorgen over zijn hantering van anonieme bronnen, werd Ramesar verder gezien als prima collega. "Niemand", schrijft de commissie letterlijk, "had ooit gedacht dat een collega wellicht met naam gequote personen zou verzinnen."

Tot 2012. Hoewel al eerder signalen de hoofdredactie bereikten, vraagt pas in dat jaar een redacteur zich voor het eerst echt af of een bron die Ramesar opvoert wel echt bestaat. De redacteur vindt de manier waarop een afgestudeerde allochtone bedrijfseconoom sprekend wordt opgevoerd ongeloofwaardig (zie het vierde voorbeeld op de pagina hiernaast). Een zoektocht op internet levert geen link op met een bestaande naam of profiel. De redacteur besluit Ramesars berichten voortaan nauwlettend in de gaten te houden, maar durft geen melding te doen.

In het voorjaar van 2014 neemt dezelfde redacteur een andere collega in vertrouwen. Die collega start zelf ook een internetzoektocht naar de bronnen van Ramesar, maar komt tot de conclusie dat velen daarvan ontraceerbaar zijn. Zo komt een kettingreactie op gang en belandt de zaak bij de redactieraad van Trouw. Die start een onderzoek en licht begin november Ramesars chef in.

Dan is er haast geboden, want Ramesar is inmiddels gevraagd als rapporteur bij perscentrum Nieuwspoot. Op 26 november zou hij er na de jaarlijkse Kees Lunshoflezing een essay uitspreken. Dat essay, over twee mannen uit de Schilderswijk die elkaar sinds de basisschool kennen, maar uit elkaar zijn gedreven door radicalisering, wil hij ook in de krant publiceren. Het stuk legt hij daarom voor aan adjunct-hoofdredacteur Martijn Roessingh.

Op vragen die Ramesar van Roessingh krijgt en die te maken hebben met verifieerbaarheid, geeft hij echter geen inhoudelijk antwoord.

Twee dagen later vindt het eerste gesprek plaats tussen Ramesar, zijn chef Antal Crielaard en adjunct-hoofdredacteur Esther Lammers. Zij zijn een dag ervoor, op 6 november, ingelicht over het onderzoek van de redactieraad. Tijdens dit gesprek geeft Ramesar geen bevredigend antwoord waarom zijn bronnen, met naam en achternaam opgevoerd, ook uit gewone stukken over gewone onderwerpen, niet traceerbaar zijn of zelfs niet voorkomen in Nederland volgens de databank van het Meertens Instituut. Over het Nieuwspootessay zegt hij dat hij de jongens niet zelf heeft gesproken, maar het verhaal van een derde heeft gehoord.

Op 10 november wordt hij ontslagen wegens ernstige twijfel aan de verifieerbaarheid van zijn bronnen.

2. Om welke artikelen gaat het volgens de commissie?

De commissie heeft twaalf artikelen aan een uitgebreider onderzoek onderworpen. Die artikelen dateren uit de periode vanaf 2009, het jaar waarin Ramesar een vast contract kreeg. Daarbij heeft de commissie vooral gekeken of in de berichtgeving zelf feiten stonden die vraagtekens opwierpen bij het bestaan van een anonieme of niet traceerbare bron. Het was volgens de commissie niet mogelijk, ook niet qua tijd, om Ramesars gehele productie te onderzoeken. Tenslotte bestond slechts bij Ramesar wetenschap over volkomen anonieme bronnen of bronnen met alleen voornamen. En hij wilde niet meewerken aan het onderzoek.

In de productie van de onderzochte periode heeft de commissie het volgende onderscheid aangebracht.

Ruwweg tweehonderd artikelen zijn nieuwsberichtjes, gebaseerd op het ANP. De onderzoekscommissie heeft geen enkele indicatie dat die artikelen niet conform de waarheid zijn opgesteld. Deze zijn daarom buiten beschouwing gelaten.

Een aantal andere artikelen zijn geschreven met een mederedacteur of onder begeleiding van derden. Hier deed de commissie navraag bij betrokken redacteurs, en was er geen aanleiding te twijfelen aan de correctheid van de inhoud.

Een groot aantal artikelen bevat uitsluitend citaten van met naam genoemde politici, wetenschappers en woordvoerders. Men mocht verwachten, stelt de commissie, dat deze personen bij verkeerd citeren dit hadden laten weten. De commissie twijfelt daarom niet aan de correctheid van deze artikelen.

In een aantal artikelen komen wel citaten voor waarbij vraagtekens worden gezet. Het gaat hier om artikelen met volkomen anonieme bronnen, of bronnen met slechts een voornaam, of met namen die niet traceerbaar zijn of gefingeerd. Conform de interne regelgeving bij Trouw zouden die bronnen bij zijn chef bekend moeten zijn, maar dit was niet geval.

De commissie merkt hierbij op dat het kan voorkomen dat personen via internet en sociale media niet te vinden zijn, of dat bronnen met opzet verkeerde namen hebben doorgegeven aan de verslaggever of dat deze verkeerd gespeld zijn. De commissie wijst er op dat gezien het grote aantal dit in redelijkheid niet voor alle gewraakte artikelen kan gelden. Dit is niet aan toeval te wijten, stelt ze. Ook wijst de commissie erop dat de hoofdredactie een steekproef heeft gedaan hoe vaak bij andere redacteurs een met naam genoemde bron op straat op internet was te traceren. Dit was (bijna) altijd het geval.

Van de twaalf artikelen die de commissie uitgebreid onderzocht constateert ze dat in vijf daarvan zoveel twijfel is gerezen over de juistheid van de berichtgeving en de juistheid van de communicatie van Ramesar met collega's, dat "tenminste de conclusie kan worden getrokken: Ramesar neemt het niet altijd voldoende nauw met de door hem gepresenteerde waarheid".

20 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

20 december 2014 zaterdag

Nu moeten we leren van deze pijnlijke conclusies

SECTION: Nederland

LENGTH: 623 woorden

brief van de hoofdredactie

Er zijn momenten denkbaar dat het beslist niet leuk is om hoofdredacteur te zijn. Dit is zo'n moment. Het ondenkbare is denkbaar geworden. De krant kan niet instaan voor de controleerbaarheid en verifieerbaarheid van een groot aantal artikelen van onze inmiddels ex-collega **Perdiep Ramesar**. In onze eerdere berichtgeving noemden wij zijn naam niet. Nu doen we het wel.

We beloofden transparantie over deze kwestie en we zouden ook aangeven welke artikelen wel of niet verifieerbaar zouden zijn. Dat doen we nu in de krant. Op de site kunt u het volledige rapport lezen en een overzicht van de artikelen waarvoor wij niet meer instaan.

Dat is niet fijn, laat ik dat maar eerlijk zeggen, zo voor de kerstdagen. Maar de geloofwaardigheid en integriteit van onze mooie krant gaan boven alles. We moeten door dit pijnlijke proces heen. Als wij de slogan 'misschien wel de beste krant van Nederland' hanteren, dan dienen wij daarnaar te handelen in goede maar ook in slechte tijden. Dat betekent dat er ingegrepen moet worden als zaken niet goed zijn verlopen en dat betekent ook dat wij rekenschap afleggen aan onze lezers. In ons werk nemen we anderen de maat, roepen we overheden, bedrijven en instellingen ter verantwoording en oordelen we soms hard. Dan kunnen wij niet wegllopen als het onszelf betreft.

De redacteurs hebben de bevindingen van de commissie als een schok ervaren en dat kan bij u ook het geval zijn. Toch heb ik er vertrouwen in dat wij van deze zaak leren en we daarmee uiteindelijk een nog betere krant worden dan nu het geval is. Dat betekent wel dat we ook de bereidheid moeten hebben van de zaak te leren. En dat gaan we doen. We nemen de aanbevelingen en de conclusies van de Commissie brongebruik Trouw over. Er mag bij u geen twijfel bestaan over de feiten en bronnen die wij in onze artikelen noemen. Als wij toch gedwongen zijn anonieme bronnen te gebruiken om een bepaalde, de dagelijkse werkelijkheid overstijgende, kwestie te beschrijven dan moeten die bronnen bekend zijn bij de hoofdredactie. Dit verplicht ons tot een waarheidsgetrouw en gewetensvol brongebruik.

Inmiddels hebben we de eerste maatregelen genomen. De richtlijnen ten aanzien van brongebruik zijn aangescherpt. Toch blijft ook belangrijk dat wij als redacteurs niet in een sfeer van wantrouwen met elkaar omgaan. Vertrouwen is nodig om met elkaar een goede krant te kunnen

maken, maar de sfeer moet ook zo zijn dat we elkaar aanspreken op de kwaliteit van verhalen. Daar gaan we aan werken.

Hoogleraar Jeroen Smit, een van de onderzoekers, vertelde gisteren op de redactie heel eerlijk dat hem dit ook had kunnen overkomen. Hij had - met andere woorden - er net als de leidinggevenden in kunnen trappen, ondanks signalen dat er iets aan de hand was. Omdat je weigert te geloven dat iemand anders handelt dan je zelf zou doen.

Dit brengt mij ook op het feit dat ikzelf een van de vijf leidinggevenden ben geweest van Ramesar. Ook ik heb zijn brongebruik niet in de gaten gehad, net zomin als Martijn Roessingh, adjunct-hoofdredacteur, die intensief met hem heeft samengewerkt op het terrein van mensenhandel. Dit was juist ook een van de overwegingen om een externe commissie te vragen hiernaar onderzoek in te stellen. Als je transparantie eist moet je zelf bereid zijn je aan het onderzoeksproces te onderwerpen. Ook wij tweeën zijn te goed van vertrouwen geweest.

Een pijnlijke conclusie, laat ik dat maar eerlijk toegeven, als je tegelijkertijd denkt een scherpe, oplettende journalist te zijn. Dan past bescheidenheid.

Spreekuur

Heeft u nog vragen? Abonnees van Trouw kunnen vandaag tussen 12.00 en 14.00 uur bellen op 020-562 2020. Vragen per mail graag naar hoofdredactie@trouw.nl

21 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

20 december 2014 zaterdag

'We kregen vanaf begin carte blanche'**BYLINE:** VAN ONZE VERSLAGGEVERS**SECTION:** Nederland**LENGTH:** 925 woorden

interview | Onderzoekscommissie: De cultuur van de Trouw-redactie is er één van groot onderling vertrouwen.

Ongeloof dat een journalist op eigen gezag gefingeerde namen gebruikt en opvoert als bron voor zijn artikelen. Jeroen Smit, hoogleraar journalistiek aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Onderzoekscommissie brongebruik Trouw, begrijpt de aanvankelijke reactie van Trouw-redacteuren op verdenkingen van **Perdiep Ramesar**. "De cultuur van de Trouw-redactie is er één van groot onderling vertrouwen."

Terugkijkend is het misschien wel makkelijk praten. Voormalig journalist Smit: "Het is toch een koe in de kont kijken. Ik weet niet of ikzelf als collega-journalist of als chef dit onwaardige journalistieke gedrag eerder zou hebben herkend."

Naast Smit namen Egbert Myjer, emeritus bijzonder hoogleraar rechten van de mens, en Bert Kreemers, die eerder betrokken was bij onderzoeken naar seksueel misbruik in de rooms-katholieke kerk en de nationalisatie van SNS Reaal, op verzoek van de Trouw-hoofdredactie zitting in de onderzoekscommissie.

De commissieleden spraken de afgelopen weken, zowel schriftelijk als mondeling, met 35 Trouw-redacteuren. Daaruit volgden twaalf artikelen van de hand van Ramesar die de onderzoekscommissie tegen het licht hield. De conclusie in de woorden van de commissie: **Perdiep Ramesar** pleegde een journalistieke doodzonde door gefingeerde namen te gebruiken. Daarmee zeggen de commissieleden niet dat ook zijn verhalen per definitie onwaar zijn. Dat valt niet te controleren.

Hoe groot is dit? In andere media werd al gesproken over de grootste fraude in de Nederlandse journalistiek.

Smit: "Ik vind het groot, maar de grootste fraude in de Nederlandse journalistiek klinkt zo definitief. Dan zou je ook moeten kijken naar de impact van zijn verhalen. Dat artikel over de 'sharia-driehoek', wat heeft dat bijvoorbeeld in de samenleving losgemaakt? Dat vraagt om een heel ander onderzoek dan wij hebben gedaan."

Myjer: "Als je spreekt over omvang, dan constateren we dit: over een periode van 5,5 jaar hebben wij niet-traceerbare bronnen gevonden in zijn artikelen. Ieder jaar pleegde Ramesar wel een journalistieke doodzonde. Naast de twaalf casussen die we hebben onderzocht, zijn er ook artikelen waarin hij anonieme bronnen heeft gebruikt. Die kunnen wij niet nagaan. De enige die daar opheldering over kan geven, de auteur van het stuk zelf, heeft daar geen antwoord op gegeven."

Ramesar heeft niet meegewerkt aan het onderzoek. Hoeveel effect had dat op het rapport?

Myjer: "Hoe vind je niet-traceerbare bronnen? Als er namen in een artikel zijn gefingeerd, betekent dat nog niet dat een persoon niet bestaat. Er is maar één persoon die daar duidelijkheid over kan geven. Veel van de casussen die we hebben onderzocht, schreeuwen om zijn verklaring."

Smit: "Het is onbevredigend dat Ramesar niet heeft willen meewerken. Laat ik benadrukken dat we alles op alles hebben gezet om zijn kant van het verhaal te horen. We hebben hem daarvoor zes kansen gegeven, we hebben een lijst met 94 schriftelijke vragen naar hem gestuurd. Eén keer spraken we hem informeel. Maar zodra het gesprek inhoudelijk werd, werd het afgekapt door Ramesars advocaat."

Wanneer in het onderzoek kwam het punt dat u dacht: hier zit iets goed fout?

Smit: "Als je een paar uur lang de namen uit Ramesars artikelen googelt, is dat onthutsend. Meestal waren de enige resultaten verwijzingen naar het Trouw-artikel. Dan ga je je toch heel hard zorgen maken."

Wat is de rol van de cultuur op de redactie geweest? U zegt dat er te weinig controle was.

Myjer: "Verantwoordelijk is er maar één: de redacteur zelf. Er zijn honderd andere journalisten geweest die in dezelfde cultuur hebben gewerkt, maar die het niet gedaan hebben."

Smit: "De cultuur zorgde wel voor context waarin zijn gedrag kon floreren. Het controlemechanisme werkte niet goed, er is onvoldoende aandacht geweest voor het primaire journalistieke proces. Signalen over zorgen binnen de redactie die doorkwamen bij de hoofdredactie zijn niet goed opgepakt. Ramesar was gretig in zijn aanbod om verhalen op te pakken, en die verhalen werden met evenveel gretigheid door zijn leidinggevenden gevraagd. Er was enthousiasme op de redactie dat de krant een man op de straat had die over lastige onderwerpen schreef."

Was de werkdruk te groot?

Smit: "Trouw heeft een kleine redactie vergeleken met de andere kwaliteitskranten, maar wil wel de competitie daarmee aangaan. Dat vraagt om een enorme inspanning. Daarbij komt dat er de afgelopen jaren veel reorganisaties zijn geweest. Maar werkdruk mag voor een journalist van een kwaliteitskrant nooit een excuus zijn om regels voor waarheidsgetrouwe berichtgeving te overtreden. Je maakt immers een kwaliteitskrant".

Twee leden van de huidige hoofdredactie hebben intensief te maken gehad met Ramesar. Hoofdredacteur Cees van der Laan als zijn voormalig chef en adjunct-hoofdredacteur Martijn Roessingh, die intensief met hem heeft samengewerkt. Vindt de commissie dat zij consequenties aan dit onderzoek moeten verbinden?

Myjer: "Het is niet aan deze commissie om daar uitspraken over te doen. Maar laat ik benadrukken dat ik bewondering heb voor de manier waarop de hoofdredactie heeft gehandeld. Wij hebben voor het onderzoek vanaf het eerste moment carte blanche gehad, ook als de resultaten pijnlijk voor hen zouden zijn."

Hoe nu verder?

Smit: "Ga met de Trouw-lezers in gesprek. De relatie tussen lezer en krant is gebaseerd op vertrouwen en dat moet zo snel mogelijk worden hersteld."

22 VAN 22 DOCUMENTEN

deVerdieping
Trouw

Trouw

20 december 2014 zaterdag

Hoofdconclusies en aanbevelingen

BYLINE: KRISTEL VAN TEEFFELEN, TEUN LAGAS EN WENDELMOET BOERSEMA

SECTION: Nederland

LENGTH: 907 woorden

Aanbevelingen

Maak van 2015 een jaar waarin binnen en buiten de redactie (met de lezers) wordt gediscussieerd over de fundamentele principes van een kwaliteitskrant als Trouw.

Zorg op de redactie voor meer onderlinge controle en meer interne evaluatie. De hoofdredactie moet een grotere betrokkenheid krijgen bij het primaire journalistieke proces.

Gefingeerde namen mogen uitsluitend na uitdrukkelijk schriftelijk vastgelegde goedkeuring van de hoofdredactie worden gebruikt. De gefingeerde namen worden vastgelegd in een centraal databestand.

Het voorschrift in het Schrijfboek van Trouw over het gebruik van anonieme bronnen (gebruik die alleen bij hoge uitzondering, red.) is geen losse aanwijzing. Redacteuren moeten zich strikt aan de regels houden.

Bij Trouw gaat zorgvuldigheid vóór scoringsdrift.

Stel een onafhankelijke ombudsman/vrouw aan.

Commissie brongebruik Trouw

Trouw heeft op 12 november dit jaar een commissie van externe deskundigen opgedragen onafhankelijk onderzoek te doen naar de controle op bronnen bij de krant. Aanleiding: de ernstige twijfel die gerezen was over de verifieerbaarheid van opgevoerde bronnen in artikelen van verslaggever **Perdiep Ramesar**. De onderzoeksopdracht luidde: aard, omvang en details van deze affaire onderzoeken en de interne controlemechanismen op de redactie grondig doorlichten.

Hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en oud-rechter bij het Europees Hof Egbert Myjer, tevens vicevoorzitter van de Raad voor de Journalistiek presenteerden gisteren hun bevindingen aan de redactie. De gehele versie van het rapport staat op www.trouw.nl

De belangrijkste conclusies van de Onderzoekscommissie Brongebruik:

In zijn artikelen heeft Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** een onverklaarbaar groot aantal niet-traceerbare bronnen gebruikt.

Een aantal artikelen waarin zulke bronnen voorkomen bevatten bij nadere bestudering niet of niet voldoende weerlegbare tegenstrijdigheden en onjuistheden.

Wat betreft het gebruik van niet-traceerbare, met naam genoemde bronnen is voor de onderzoekscommissie voldoende komen vast te staan dat gefingeerde bronnen bewust zijn gebruikt, waarbij het zelfs mogelijk is dat deels verzonden of geheel verzonden artikelen in Trouw zijn verschenen.

Ramesar handelde in strijd met de interne regels van Trouw en met algemeen aanvaarde normen en waarden in de journalistiek.

De leiding heeft zich onvoldoende ingespannen om de naleving af te dwingen van regels over het gebruik van anonieme bronnen.

De cultuur van Trouw heeft er niet aan meegewerkt dat de controlemechanismen voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van de krant goed werden onderhouden.

De combinatie van een ambitieuze kwaliteitskrant en een cultuur van vertrouwen hebben ervoor gezorgd dat vrijwel de hele redactie verrast was dat een van hen deze werkwijze hanteerde.

Signalen van onderop (vanuit de redactie) zijn aanvankelijk onvoldoende doorgedrongen. De schade die thans is aangericht voor de reputatie van Trouw had - indien dit eerder bekend zou zijn geweest - minder kunnen zijn.

De schade had ook veel groter kunnen zijn en Trouw in een ongekennde crisis hebben gestort als niet de hoofdredactie in november 2014 onmiddellijk had ingegrepen. Mocht zijn afgewacht tot het moment dat deze kwestie zou zijn blootgelegd door andere media, dan had dit wellicht rampzalig kunnen uitpakken.

De hoofdredactie heeft de afgelopen jaren - ook naar eigen zeggen - te weinig tijd gehad voor de inhoud van de krant.

Waar Ramesar is tekortgeschoten is er ook sprake geweest van tekortschietende begeleiding en toezicht aan de kant van de leidinggevendenden binnen Trouw.

De druk om te produceren is groot. Hierbij komt dat Ramesar gretig inging op steeds weer nieuwe verzoeken die zijn chefs overigens met dezelfde gretigheid deden. Het was lastig voor hem om nee te zeggen. De lof die hij kreeg was voor hem ongetwijfeld een aansporing om op het ingeslagen pad door te gaan.

Met de kennis van nu kan worden geconcludeerd dat waar vragen opdoken over zijn werkwijze, zoals na zijn artikel over de 'sharia-driehoek', hij wel erg makkelijk steun kreeg van de toenmalige hoofdredactie.

Al vanaf 2009 leefden bedenkingen tegen de wijze waarop Ramesar met bronnen omging. Dat is zelfs de toenmalige leiding van Trouw niet ontgaan. Zo staat vast dat binnen de hoofdredactie daarover is gesproken. Signalen op dit niveau van de krant, het hoogste, horen niet te worden genegeerd. Ze hadden tot actie moeten leiden.

Op welke artikelen van Ramesar in Trouw kan de lezer nog bouwen?

Trouw heeft de afgelopen tijd ook eigen onderzoek gedaan naar de artikelen van Ramesar. Hij was een productieve verslaggever: over de periode dat hij in dienst was bij Trouw - van mei 2007 tot november dit jaar - staan er in het archief 1224 artikelen onder zijn naam. Voor de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van ruim 10 procent hiervan kan en wil dagblad Trouw niet langer instaan. Dit gaat nu om 126 artikelen, maar dit aantal kan nog iets oplopen. De hoofdredactie heeft daarom besloten deze artikelen online en uit de digitale archieven te verwijderen. Deze artikelen leunen grotendeels op het gebruik van anonieme bronnen, bronnen met alleen een voornaam of een gefingeerde naam, of bronnen met een voor- en achternaam die niet te verifiëren bleek. Op de internetpagina www.trouw.nl staat de complete lijst.

Sinds 2009 leefden er bedenkingen over het gebruik van bronnen. Dit had tot actie moeten leiden.

Appendix II : Discours analyse corpus – NRC

	NRC
1	Een plagiaatkwestie, en een paar aanvullende vragen NRC Handelsblad, 31 oktober 2015 zaterdag, Opinie & Debat, 998 woorden, Sjoerd de Jong
2	Trouw heeft voortaan een ombudsman NRC Handelsblad, 4 september 2015 vrijdag, Media; Blz. 17, 251 woorden, Door onze mediaredactie
3	Bestaat die rokende aspirant-jihadist wel?; NRC Ombudsman Sjoerd de Jong NRC Handelsblad, 21 maart 2015 zaterdag, Opinie & Debat, 1001 woorden, Sjoerd de Jong
4	'Het is heel erg dat ons dit overkomt' NRC Handelsblad, 19 februari 2015 donderdag, Media, 1216 woorden, Door onze redacteuren Stijn Bronzwaer en Peter Zantingh
5	De Schilderswijk radicaliseerde wel degelijk, redacties NRC Handelsblad, 7 januari 2015 woensdag, Opinie; Blz. 9, 897 woorden, Ahmed Marcouch
6	Redacties minder wit, nieuws minder stijf NRC Handelsblad, 5 januari 2015 maandag, Media; Blz. 23, 558 woorden, Door onze redacteur Peter Zantingh
7	Ombudsman, wat is er aan de hand met NRC?; Waarom staan er zo veel fouten in de krant? NRC Handelsblad, 30 december 2014 dinsdag, Media; Blz. 21, 2036 woorden
8	Houd die fraude toch online NRC Handelsblad, 29 december 2014 maandag, Opinie; Blz. 10, 156 woorden, Joost Boswijk
9	Trouw in gesprek met Schilderswijk NRC Handelsblad, 29 december 2014 maandag, Media; Blz. 23, 116 woorden
10	Journalistiek is speelveld van de gegoede klasse NRC Handelsblad, 27 december 2014 zaterdag, Opinie & Debat; Blz. 21, 881 woorden, Mark Deuze
11	Bronnenaffaire bij Trouw is zaak voor alle journalisten NRC Handelsblad, 24 december 2014 woensdag, In het

	nieuws; Blz. 2, 422 woorden
12	Ramesar ging al eerder in de fout: En NRC en het AD? NRC Handelsblad, 23 december 2014 dinsdag, Media; Blz. 23, 962 woorden, Door onze redacteurs Stijn Bronzwaer en Peter Zantingh
13	Shariadriehoek? Dat woord kennen we niet NRC Handelsblad, 22 december 2014 maandag, In het nieuws; Blz. 3, 766 woorden, Door onze correspondent Christiaan Pelgrim
14	Bronnen in dit stuk zijn bekend bij de redactie, schreef Trouw: Vriendelijk en ambitieus NRC Handelsblad, 22 december 2014 maandag, In het nieuws; Blz. 3, 992 woorden, Door onze redacteur Peter Zantingh
15	Den Haag Op zoek naar de bronnen van Perdiep Ramesar NRC Handelsblad, 22 december 2014 maandag, In het nieuws; Blz. 3, 363 woorden, Door onze redacteur Peter Zantingh
16	Margriet Oostveen De straat op: binnenkort even eng als telefoneren NRC Next, 14 november 2014 maandag; Denken ; Blz 10; 505 woorden, Door Margriet Oostveen

Een plagiaatkwestie, en een paar aanvullende vragen

BYLINE: Sjoerd de Jong

SECTION: Opinie & Debat

LENGTH: 998 woorden

Ach, de stagiair. Een deerniswekkende figuur in de journalistieke annalen, vaak uitgebuit en belachelijk gemaakt. Of toch een potentiële fraudeur?

NRC Handelsblad opende donderdag een Mediapagina met het bericht Volkskrant stuurt stagiair weg vanwege plagiaat. Nrc. next wijdde vrijdag een pagina aan het onderwerp (Stagiair Volkskrant weg na plagiaat, 30 oktober). Een stagiair blijkt in ongeveer eenderde van zeventig stukken die hij voor die krant schreef, passages te hebben overgeschreven.

Voor de Volkskrant is dit uiteraard een grote, pijnlijke zaak. Maar de NRC-kranten pakten het ook fors aan, zij het wel tamelijk achterin de krant (de pagina Media, en in next pagina 27). Met naam en toenaam van de nu 20-jarige betrokkene, die door de Volkskrant was onthuld. Trouw bracht vrijdag een kort bericht, zonder de naam van de jongen.

Natuurlijk speelt hier de 'Ramesar-reflex' mee, naar de affaire rond de Trouw-journalist die vorig jaar werd betrappt op het verzinnen van bronnen. Sindsdien is, na wetenschapsfraude, bedrog binnen de journalistiek een heet onderwerp.

Wederhoor was overigens nog niet verkregen in dat eerste bericht in NRC Handelsblad. De auteur stuurde pas 's middags een mail, en kreeg later die avond antwoord. Betrokkene liet weten dat hij niets toe te voegen had aan het verhaal zoals dat naar buiten was gebracht.

Hoofdredacteur Remarque van de Volkskrant verdedigde het besluit de naam van de jongen te noemen zo: de krant heeft de plicht lezers te vertellen om welke stukken het ging; de redactie moet worden beschermd tegen onterechte verdenkingen, en de betrokkene tegen een digitale klopjacht. Remarque onderhoudt, schreef hij op zijn blog, contact met de jongen en met zijn ouders, „die dit ook de juiste aanpak vinden”. Een stagiair en zijn ouders - enig medelijden lijkt hier ook op zijn plaats.

Voor NRC lijkt dat eerste - aangeven om welke stukken het ging - mij het argument om de naam van de jongen toch ook te noemen. Hij publiceerde ook zeven stukken in nrc.next, en één in NRC Handelsblad. Die worden nu onderzocht. Dat ging overigens om opiniestukken, niet om verslaggeving.

Hier is wel iets verschoven. In de eerdere zaak-Ramesar was NRC Handelsblad vorig jaar nog supervoorzichtig. Zijn naam werd bewust niet genoemd toen Trouw dat ook nog niet deed, al wist de redactie om wie het ging. Sterker, de naam werd door de hoofdredactie uit een column gehaald. Argumenten die toen werden gebruikt: Trouw doet het zelf niet; de naam mag overal te vinden zijn, wij maken een eigen afweging; er was maar één solide bron voor de naam en nog geen wederhoor; en, als laatste, wat doet de naam er eigenlijk toe?

Dat vond ik toen overdreven voorzichtig. Niet zozeer omdat de redactie wist om wie het ging, maar omdat namen noemen hoort bij de journalistiek en het een bekende journalist betrof wiens stukken grote impact hadden gehad. Ramesars reportage over de 'shariadriehoek' in Den Haag wekte landelijke beroering. Na een interne discussie paste NRC de koers aan, en verscheen Ramesars naam in latere stukken wel in de krant.

Maar behalve de naam is er de vraag naar duiding en proportionaliteit. Wat is het bredere, publiek belang van deze zaak? Nrc.next probeerde de zaak vrijdagochtend in perspectief te plaatsen met vijf vragen (onder meer: 'Lijkt dit op **Perdiep Ramesar**?', en 'Is er een instantie die op plagiaat controleert?').

Allemaal nuttige vragen, al waren niet alle antwoorden even scherp. „Ramesars stukken hadden wel meer maatschappelijk impact" staat er een tikje zuinig. Nou, de stukken van deze jonge verslaggever vielen wel op maar hadden, voor zover ik heb kunnen nagaan, geen maatschappelijke of politieke impact.

Als we dan toch vol inzetten op de treurige zaak, mag ik dan nog enkele aanvullende vragen suggereren?

Vraag 6. Wanneer hoort een naam eigenlijk boven een stuk? Moet daar voor stagiaires of beginnende journalisten geen uitzondering voor worden gemaakt, tenzij ze met een geweldig stuk of primeur komen? Dan neemt de redactie als geheel de verantwoordelijkheid voor hun werk. Overigens, het lange vragenstuk in nrc.next verscheen opvallend genoeg juist zonder auteursnaam - het was een coproductie, is de verklaring.

Vraag 7. Hoe normaal is knippen en plakken geworden in de journalistiek? Het stuk in nrc.next behandelde de vraag hoe plagiaat zich verhoudt tot het overnemen van algemeen bekende nieuwsfeiten. Maar niet het verschijnsel van 'aggregatiejournalistiek', journalistiek die vooral te vinden is op sites en die grotendeels bestaat uit knippen en plakken. Daar hoort in principe bronvermelding bij, maar de grens met plagiaat is soms flinterdun. Ik schreef er onlangs over naar aanleiding van een bericht op <http://nrc.nl> (Online journalistiek moet meer zijn dan aggregeren, 26 september) Rapper Lange Frans kan erover meepraten, die wond zich er deze week over op, toen de site van het AD uitspraken van hem uit NRC verkeerd had weergegeven, aanvankelijk zonder bronvermelding.

Vraag 8. Hoe gaan media om met jong talent? De hamvraag. Ik vind het ongelooflijk dat een stagiair in vijf maanden tijd zeventig stukken kan publiceren, zoals de Volkskrant meldde. Zijn ambitie sloeg met hem op hol, lichtte de hoofdredacteur toe. Die de hand overigens ook diep in eigen boezem stak. Ja, de prestatiedruk voor jongeren in de journalistiek is enorm, succes moet snel komen. Dat roept de vraag op hoe nieuwsorganisaties beginnend talent begeleiden en journalistieke mores bijbrengen. Wat zijn de controlemechanismen?

Ook bij NRC is er, na de Ramesar-zaak, al eens over gesproken, om zulke ontsporingen te voorkomen. Dat moet blijven gebeuren, zeker kwaliteitsmedia hebben de dure plicht om beginnende journalisten ambachtelijk te scholen, en daar ook de tijd voor te nemen. Dat is beter dan rijzende sterren kweken die opeens met een kartonnen doos op straat staan.

Als de leerling faalt, is immers de vraag ook: waar was de meester eigenlijk?

Hoe normaal is knippen en plakken eigenlijk geworden?

2 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

4 september 2015 vrijdag

Trouw heeft voortaan een ombudsman

BYLINE: Door onze mediaredactie

SECTION: Media; Blz. 17

LENGTH: 251 woorden

Amsterdam Dagblad Trouw heeft, tien maanden nadat de affaire-Ramesar naar buiten kwam, een ombudsman aangesteld. De krant volgt daarmee een van de aanbevelingen op uit het rapport dat een onafhankelijke commissie in december opstelde, naar aanleiding van de vermeende journalistieke fraude.

Het gaat om Adri Vermaat, een ervaren kracht die eerder onder meer chef van de nieuwsdienst en correspondent in Rotterdam was.

Vermaat leverde zijn eerste wekelijkse bijdrage in de krant van gisteren. Hij deed daarin een oproep om nóg scherper te letten op het gebruik van anonieme en gefingeerde namen, maar óók om de naam van **Perdiep Ramesar** niet meer te gebruiken. Het zou voor hem en zijn gezin, net als voor de krant, het best zijn om „niet meer in het verleden te blijven steken“. Vermaat: „De 'kwestie Ramesar' kun je voortaan de kwestie Trouw noemen of de affaire rond een voormalige collega.“

Hoofdredacteur Cees van der Laan kondigde de nieuwe ombudsman zaterdag aan. „Dat hij er moest komen, daarvan waren we wel snel overtuigd. De journalistieke kwaliteit op de krant behoeft voortdurend onderhoud en een collega die ons daarbij gericht een spiegel voorhoudt, kan daarbij een cruciale rol spelen.“

Perdiep Ramesar (37) werd in november vorig jaar op staande voet ontslagen toen van meerdere van zijn artikelen niet kon worden vastgesteld of de door hem opgevoerde bronnen wel bestonden. Uiteindelijk werden 126 artikelen door de krant ingetrokken.

Over de 'kwestie Ramesar' hebben ze het niet meer

3 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

21 maart 2015 zaterdag

Bestaat die rokende aspirant-jihadist wel?;

NRC Ombudsman Sjoerd de Jong

BYLINE: Sjoerd de Jong

SECTION: Opinie & Debat

LENGTH: 1001 woorden

Hoe betrouwbaar zijn journalisten eigenlijk zelf? Altijd maar politici en anderen de maat nemen, als ware „integriteitspaparazzi" (dixit Christaan Weijts), maar zelf wegduiken achter de brede rug van het maatschappelijk belang - is dat niet te makkelijk?

Sinds de ophef over Trouw-journalist **Perdiep Ramesar**, die volgens onderzoek volop sjoemelde en fantaseerde in zijn verhalen, liggen alle journalisten nog meer onder dat vergrootglas. Op Twitter jagen zelfbenoemde Googlespeurders - is ook leuk, natuurlijk - driftig op meer bedriegers en fantasten.

Ook bij NRC Handelsblad?

Recentelijk kwam een uitgebreide klacht binnen over een reportage van verslaggever Andreas Kouwenhoven over een jonge moslim die snakte naar het kalifaat en zei naar IS te willen vertrekken (Ik wil vechten voor een land dat is zoals Allah bedoelt, 18 oktober 2014). Een indringend verhaal. De 24-jarige vertelde - onder een schuilnaam - welk werk hij deed, waar hij naar school was gegaan en wat hij wilde: weg naar IS. Het stuk gaf een beklemmend inkijkje in de gedachtenwereld van een jonge jihadsympathisant.

Of niet? Een groep twitteraars die zich Moslims in Dialoog noemen, reageerde meteen al, zogezegd, ongelovig op het stuk. Welke aspirant-jihadist die van plan is zich bij IS te voegen, gaat

dat in geuren en kleuren, met zoveel persoonlijke details, aan de grote klok hangen? Met het risico dat binnen een etmaal politie en justitie voor de deur staan?

Op zichzelf een goeie vraag.

Anderzijds, mensen overzien wel vaker de gevolgen niet van hun publieke uitlatingen. Als dat al opgaat voor mediagetrainde politici als Rutte of Zijlstra (in de kwestie over hun partijgenoot Verheijen), waarom dan niet voor iemand die nog nooit met andere dan 'sociale' media in aanraking is gekomen?

Maar er waren ook concrete twijfels: de jongen had een schuilnaam, was inmiddels onvindbaar op Facebook, hij sprak de verslaggever in een café, hij rookte (mag niet van IS). En hij zou, in 1999 op de havo hebben gezeten, al was de 24-jarige volgens het verhaal toen, nagerekend, nog maar negen - onmogelijk.

Aantijging: de verslaggever had het hele verhaal uit zijn duim gezogen. Ongetwijfeld, moet je dan kennelijk denken, om de islam zwart te maken.

Spoiler alert: het is niet zo, de verslaggever heeft het stuk niet verzonnen. Uiteraard niet, zou ik zeggen.

Hoe gaat de krant dan met zo'n radicale aantijging om?

Allereerst: die hoeft er niet op in te gaan. De krant beschermt bronnen, en klagers zijn geen officieren van justitie. Zeker niet als ze, zoals deze club, een agenda hebben: het 'anti-islamklimaat' in de media bestrijden. Maar ja, in het post-Perdiep-tijdperk is zo'n stoïcijnse houding moeilijk vol te houden en in elk geval verdienen serieuze vragen natuurlijk een antwoord, eigen agenda of niet.

De hoofdredactie heeft de zaak dus in detail met de verslaggever en met mij doorgesproken. Het contact met de jongen - er waren twee gesprekken, één in aanwezigheid van een getuige - is door de verslaggever uitgebreid gedocumenteerd. Altijd raadzaam. Hij kent diens echte naam, heeft een telefoonnummer, bewaarde prints van Facebook en sms-berichten en bonnetjes van het café. Na de klacht volgde een derde, telefonisch contact met de jongen, die het verhaal nog eens bevestigde. Hij was niet uitgereisd, maar nu wel benaderd door de politie en zijn baan kwijtgeraakt.

Maar je kunt je afvragen: sprak de jongen zelf de waarheid, of overdreef hij?

Je moet er in het algemeen op kunnen vertrouwen dat wat mensen je over hun biografie vertellen waar is. Maar dat spreekt minder vanzelf op de rand van de wet. Eerder bleek bijvoorbeeld het verhaal van een asielzoeker in de krant op leugens gebaseerd: hij had in Duitsland geen eigen bedrijf gehad, zoals hij zei, maar daar in de bak gezeten.

In dit geval is er geen reden te twijfelen aan de biografische feiten. De school bevestigt tegenover de verslaggever dat de jongen daar zat en dat er toen al zorgen leefden om zijn radicale opvattingen.

De verslaggever vraagt zich achteraf wél af of hij enkele feiten niet beter had kunnen weglaten. Want zo'n verhaal wordt sterker met veel details, maar moet een bron kunnen beschermen. Waar de jongen naar school was gegaan, had bijvoorbeeld vager kunnen blijven.

En hoe zit het met die leeftijd op de havo? Ook dat was geen verzinzel, maar een fout bij het schrijven van het stuk.

Als dit voorbeeld iets duidelijk maakt, is het dat de krant gevoelige verhalen maar beter kan dubbelchecken voor publicatie en alle documentatie moet bewaren, zoals nu ook gebeurde. Wantrouwen jegens de mainstream media is een bloeiende huis-, tuin- en keukenindustrie.

Een ander voorbeeld van gevraagde, of opgeëiste transparantie. De krant bracht een uitgebreide next checkt over de schade die Feyenoordhooligans hadden aangericht in Rome (Liep de schade in Rome echt in de miljoenen? 24 februari). Het schadebedrag bleek, volgens speurwerk van Wilmer Heck en Tom Vennink, beduidend lager uit te vallen dan de miljoenen euro's die in de Italiaanse media de ronde deden.

Maar: Wilmer Heck is zelf Feyenoordfan (tien jaar seizoenskaart, Vak E) en was ook in die hoedanigheid, in zijn vrije tijd, aanwezig bij de wedstrijd in Rome. Hij maakte de rellen mee en deed daar in nrc.next verslag van, onder de vermelding „next-redacteur en fan”.

Daar werd hij op aangesproken: was hij de schade aan het „goedpraten”?

Nee, helemaal niet, zegt Heck zelf - hij is in de eerste plaats journalist, al vond hij het zelf „niet ideaal” om die next checkt te doen. Ik ook niet, al is het maar om de schijn van partijdigheid te vermijden. Maar hij had er wel met zijn neus bovenop gestaan. Cruciaal: hij en Vennink gebruikten louter openbare bronnen, hun rekensom is voor iedereen verifieerbaar. Daar gaat het om.

Het belangrijkste is, dat de krant de berichtgeving kan rechtvaardigen - en dat kan bij de aspirant-jihadist van Kouwenhoven en bij de hooligans van Heck.

Wantrouwen jegens de media is een bloeiende huis-, tuin- en keukenindustrie

4 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

19 februari 2015 donderdag

'Het is heel erg dat ons dit overkomt'**BYLINE:** Door onze redacteuren Stijn Bronzwaer en Peter Zantingh**SECTION:** Media**LENGTH:** 1216 woorden

Achtergrond Cees van der Laan De hoofdredacteur van Trouw blikt voor het eerst terug op de fraude van redacteur **Perdiep Ramesar**. „Een nachtmerrie."

Toen de politie vorige maand een huiszoeking deed in de ouderlijke woning van de Utrechtse jihadverdachte Zaid K., ging een Trouw-verslaggever de wijk in om met buurtbewoners te praten. Hij kwam terug met wat citaten, maar alleen van mensen die anoniem wilden blijven.

Dit plaatsen we niet, besloot de hoofdredactie. Niet na Ramesar.

Het is ruim drie maanden na het ontslag van voormalig Trouw-verslaggever **Perdiep Ramesar** en twee maanden na de publicatie van het omvangrijke onderzoeksrapport naar diens brongebruik. Daaruit bleek dat de bronnen uit de artikelen van Ramesar structureel niet herleidbaar waren: mensen die werden geciteerd bleken niet te bestaan. Het vermoeden dat er iets mis was drong te langzaam door tot de leiding van de krant, schreef de onderzoekscommissie. In totaal trok Trouw 126 van Ramesars artikelen in.

Hoe gaat het nu bij de krant? Hoofdredacteur Cees van der Laan, zelf ruim een jaar Ramesars directe leidinggevende, blikt op zijn kamer op de redactie in Amsterdam voor het eerst terug.

Trouw, zegt hij, krabbelt voorzichtig weer op nadat Ramesar de krant „enorme schade" toebracht. „Het is een nachtmerrie dat dit je overkomt." Hij zegt het nog maar een keer: „Een nachtmerrie."

Donderdagavond 6 november, rond half tien, hoorde Van der Laan voor het eerst dat er iets mis was. Hij kreeg een telefoontje van Ramesars chef, Antal Crielaard, die een lijst had opgesteld van een kleine dertig niet-traceerbare namen uit stukken van Ramesar. Het ongeloof was groot: de verslaggever gold als één van de grootste talenten van Trouw.

Ramesar voerde met grote regelmaat (anonieme) bronnen op die achteraf niet te controleren waren. Dat deed hij bij 'lastige' onderwerpen: moslims in de Schilderswijk, gevluchte Eritreeërs, prostituees, bendeleden. Maar ook bij onschuldige reportages: mensen op een bijeenkomst voor roodharigen, casinobezoekers die niet meer mogen roken.

De onderzoekscommissie schreef na publicatie van het rapport in Trouw: „Als je een paar uur lang de namen uit Ramesars artikelen googelt, is dat onthutsend. Meestal waren de enige resultaten verwijzingen naar het Trouw-artikel."

Ramesar wil sinds de gebeurtenissen niet met de pers praten. Cees van der Laan wel, na veel sms'en over en weer. Het interview van anderhalf uur is een bij vlagen onprettig gesprek, waarvan Van der Laan later zal zeggen dat „de wederzijdse verwachtingen verschilden". Tijdens het gesprek wipt Van der Laan telkens achterover op zijn stoel, armen over elkaar.

Op persoonlijke vragen reageert hij terughoudend: „Zijn jullie soms psychologen of zo?" Hij wil de affaire liever niet opnieuw oprakelen, zegt hij. „Het is gewoon geen fijn verhaal voor de krant. Ik vind het niet leuk dat dit ons overkomt. Trouw is een mooie krant."

Het enige wat hij en Trouw echt verkeerd hebben gedaan is dat ze „te goed van vertrouwen zijn geweest", zal hij tijdens het gesprek meerdere keren zeggen. „Ja, ik ook. En ja, dat neem ik mezelf kwalijk."

Maar toch, de signalen waren er. **Perdiep Ramesar** vond vaak in no time een praktijkgeval om een nieuwsonderwerp te illustreren. Hij zei nooit 'nee' en het lukte vrijwel altijd. Collega's twijfelden over zijn stukken. En: een simpele namencheck van Ramesars artikelen had veel problemen kunnen voorkomen. Had Van der Laan het bedrog van zijn redacteur niet eerder kunnen - of moeten zien?

Een naam googlen uit een stuk van Ramesar, dat heeft hij nooit gedaan, vertelt hij. Niet toen hij Ramesars directe chef was, niet in zijn functie als hoofdredacteur daarna. Dat was „geen staande praktijk".

Signalen bereikten hem pas in een laat stadium. Dat er bij de koffieautomaat over Ramesars stukken gesproken werd, zoals in het onderzoeksrapport staat, is volgens Van der Laan „helemaal niet waar". „Dat suggereert het rapport, omdat daar van alles bij elkaar gebracht wordt. Al die jaren is er niet één klacht binnengekomen bij de redactieraad." Hij zegt dat hij direct ingreep toen er wel iets doordrong. „Toen is Ramesar direct geschorst. We hebben opperste transparantie betracht. Hij is ontslagen. Nu willen we vooruitkijken."

Begin januari bleek bij een redactievergadering dat een deel van de redactie niet meer achter de leiding stond. Die middag werd er via een ingediende motie over de hoofdredactie gestemd. Tachtig redacteurs stemden vóór aanblijven, dertien tegen, dertien blanco.

Columnist Elma Drayer stapte een paar weken daarvoor op, omdat de hoofdredactie weigerde zichzelf ter discussie te stellen. „Ze zeiden alleen: het is heel vervelend, maar we hebben onze les geleerd en gaan verder", zei Drayer daarover na haar vertrek.

Hij heeft „natuurlijk" gedacht aan opstappen, zegt Van der Laan nu. Toch deed hij het niet, „omdat de redactie en De Persgroep (de Vlaamse eigenaar van Trouw, red.) vonden dat ik het plan van aanpak kon opstellen en uitvoeren", zegt hij. „Daarbij is een belangrijk criterium dat de lezers niet zijn weggelopen. Het aantal opzeggingen is op één hand te tellen."

Sinds Ramesar is het aantal anonieme bronnen in Trouw inderdaad zichtbaar afgenomen. Als de krant uit anonieme bronnen citeert, wordt wat zij zeggen liever geparafraseerd. Een 'Wilma (45)', zoals in het veelbesproken en bekritiseerde stuk van Ramesar over de 'shariadriehoek' in de

Haagse Schilderswijk, wil Van der Laan liever niet meer. Toch „glipt nog steeds weleens iets tussendoor“, zegt hij. „Daar spreken we de journalist dan op aan. Het is een geleidelijk proces.“

Daarnaast stelde Van der Laan oud-hoofdredacteur Jaap de Berg aan als vertrouwenspersoon: een redacteur die met een integriteitskwestie rondloopt, kan bij hem terecht. En er wordt binnenshuis gezocht naar een ombudsman- of vrouw, zoals ook NRC en de Volkskrant hebben.

In de nasleep van het rapport beloofde Van der Laan bovendien dat zijn krant het gesprek aan zou gaan met de bewoners van de Schilderswijk. Achttien van hen hadden een open brief gestuurd met de vraag wat de krant zou doen aan de reputatieschade van de wijk. Inmiddels is de hoofdredacteur er meerdere keren geweest en sprak hij samen met twee collega's alle briefschrijvers.

Dit voorjaar maakt de krant er een aparte bijlage over. „We willen de feiten melden en radicalisme niet negeren“, zegt Van der Laan. „Maar ook fotoseries maken en schrijven over de restaurants in de buurt. Of waar mensen op tv naar kijken.“

Redacteur **Perdiep Ramesar** (37) werkte van 2007 tot 2014 voor Trouw. Hij schreef veel over mensenhandel, jeugdbendes en jihadisme.

In november werd hij ontslagen omdat Trouw twijfelde aan „het bestaan van opgevoerde bronnen“.

Uit extern onderzoek bleek dat Ramesar gedurende minimaal 5,5 jaar „journalistieke doodzondes“ beging.

Zo bleken de bronnen uit een veelbesproken artikel van Ramesar over het bestaan van een 'shariadriehoek' in de Schilderswijk niet herleidbaar.

Cees van der Laan (53) werkte tussen 1999 en 2012 op de politieke redactie van Trouw, de laatste drie jaar als chef. Daarna werd hij chef verslaggeverij in Amsterdam - en ook Ramesars chef. In december 2013 volgde Van der Laan Willem Schoonen op als hoofdredacteur.

5 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

7 januari 2015 woensdag

De Schilderswijk radicaliseerde wel degelijk, redacties**BYLINE:** Ahmed Marcouch**SECTION:** Opinie; Blz. 9**LENGTH:** 897 woorden

Na **Perdiep Ramesar** moeten redacties diversiteit nastreven en op zoek naar wat er écht gebeurt in buurten als de Schilderswijk, vindt Ahmed Marcouch.

Ex-Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** kwam met verhalen zonder afzenders en maakte een grote fout. Vaak zie ik in de media juist het omgekeerde: gelegitimeerde afzenders zonder verhalen. Journalisten die hun artikelen vullen met wetenschappers die hun theorie ontvouwen, bestuurders die hun beleidsmodellen illustreren, managers die hun welzijnsorganisatie dienen of zelfverklaarde vertegenwoordigers die hun gesubsidieerde bewonersorganisatie legitimeren. Mag ik dat bureaujournalistiek noemen? De journalist past netjes de beroepsregels toe: actualiteit, theoretische invalshoek en een tweede bron. Hoor en wederhoor regel je met voor- en tegenstanders uit je adressenbestand. Dat is goed. En het is niet genoeg. Want zo ontstaan de oppervlakkige verhalen die de rauwheid van het dagelijks bestaan missen, de grillige werkelijkheid van normale mensen in bijzondere subculturen.

Bewust valse bronnen opvoeren is een doodzonde. Vervolgens het ware verhaal missen, maakt het nog veel erger. Want de Schilderswijk verdient het niet om nu met goednieuwsberichten te worden bedolven. Ja, de Schilderswijk is voor veel mensen een prettige omgeving. En juist die mensen verdienen het dat de problemen die er wel degelijk zijn, opgelost worden: de spanningen met de politie, de verveling van de werklozen, de isolatie van de vrouwen, de overbevolking in verwaarloosde huizen, de criminaliteit en vooral ook het jihadisme. Je moet de problemen kennen om er iets aan te doen. Daarom zijn ze zo belangrijk - de journalisten die de waarheid boven tafel kunnen halen.

Verslaggeving is een specialisme. Goede verslaggevers willen niet afhankelijk zijn van politici, tolken en onderzoekers. Dus spreken ze de taal, kennen de codes en zijn ter plaatse. Daardoor kunnen journalisten niet alleen wat ze zien op waarde schatten, ze worden ook aangeklampt door bewoners, de onduidelijke afzenders met belangwekkende verhalen die niet eeuwig te googlen willen zijn. De status van hun bronnen moeten journalisten melden in hun reportages; bij bronnenfraude houdt alles op. En de bronnen moeten voor de redactiechef uiteraard verifieerbaar zijn, dat spreekt. Dit is beslist geen pleidooi voor bronnenfraude.

Dit is een pleidooi voor de journalisten die wij hard nodig hebben, die de wijk intrekken om te zien hoe bewoners elkaar vasthouden en naar beneden trekken en om te horen hoe de koffiehuisen vol zitten; om de leergierigheid van de kinderen te proeven en om de aantrekkingskracht van het salafisme te voelen.

Dat krijg je niet mee bij de officiële werkbezoeken waar je met egards en presentaties wordt ontvangen. Dan kom je er niet achter dat in de Schilderswijk moslims zich verraden voelen door de sympathie van Hindoestanen voor de PVV en dat Hindoestanen zich geïntimideerd voelen door moslims. En dan zie je niet dat de veronderstelde eenvormige moslimgemeenschap in feite bestaat uit afsplitsingen die elkaar bestrijden in de Schilderswijk. Dan krijg je ook niet in de gaten dat terwijl de overheid geobsedeerd is door de lange koningsarm van Marokko, de lange arm van het salafisme uit Saoedi-Arabië de Schilderswijk bereikt. Dat is het geval, weet ook de burgemeester. Niet zonder mij op de Hoefkade komen, zei Van Aartsen, nadat ik met vuurwerk bekogeld was.

Met journalisten die toegang hebben tot andere subculturen en die terugkeren op de redactie burelen met levendige verhalen die haaks staan op het ingeblikte beleidsformat, krijg je een medium dat zich onderscheidt door veelzijdigheid. Dát is de kracht van diversiteit. Want inderdaad zou ik, als ik het beroep en talent van journalist had gehad, met mijn religieuze kennis en ervaring al in 2011 hebben geschreven over radicalisering in de Schilderswijk. Daar viel mij toen al Abu Moussa op, die nu gevangen zit als vermeende jihadronselaar. Zoals Slotervaart getekend was door Mohammed B., zo is de Schilderswijk getekend door Abu Moussa. Toen ik hem eind 2011 uitnodigde op mijn werkkamer in de Tweede Kamer, kon ik nog niet weten dat kort daarop de ultraorthodoxe imam Fawaz Jneid uit de salafistische Haagse moskee As-Soennah gezet zou worden en Abu Moussa zich met een groep jihadistische jongeren aan Fawaz zou onttrekken. Wel verweet hij Fawaz toen al gebrek aan daadkracht.

Dan rinkelen de alarmbellen. Want van daadkracht en ambitie tot religieuze zuiverheid komt ellende. Drie jaar later zijn nergens in Nederland de jihadisten zo brutaal. Terwijl elders jihadgangers stilletjes hun tas pakken, zeggen ze in Den Haag: wij blijven hier, vormen onze IS-afdeling, gaan voor een leeg Tweede Kamergebouw staan en dreigen daar met aanslagen. Journalisten die de taal, de codes en de religieuze kaart niet kennen, kwamen afgelopen week niet verder dan de spandoeken lezen van de zeventien demonstranten.

Redacties, dit type verslaggeving is een specialisme. Hier is diversiteit nodig. Wees niet afhankelijk van officiële bronnen en tolken. Trek journalisten aan die de bagage hebben voor respons uit de haarvaten van de samenleving. Omwille van de waarheid. Opdat de 'shariadriehoek' niet de vergeten driehoek wordt. De vinger op de zere plek leggen is een teken van liefde.

Ahmed Marcouch is Tweede Kamerlid (PvdA). Eerder was hij voorzitter van het A'damse stadsdeel Slotervaart.

6 VAN 16 DOCUMENTEN

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

5 januari 2015 maandag

Redacties minder wit, nieuws minder stijf

BYLINE: Door onze redacteur Peter Zantingh

SECTION: Media; Blz. 23

LENGTH: 558 woorden

Goede voornemens

De ombudsvrouw van The New York Times somde hopes en dreams op voor 2015. Haar adviezen gelden voor alle media.

Mag een sjieke krant u aanspreken met 'Hallo, goedemiddag op deze bewolkte maandag?'

Moet een krant zijn best doen om een bepaald percentage allochtone redacteuren in dienst te hebben?

En hoeveel aandacht geef je nog aan de papieren voorpagina in een tijd dat de lezer wakker wordt met zijn beeldscherm?

The New York Times-ombudsvrouw Margaret Sullivan formuleerde vorige week zeventien 'hopes and dreams' - min of meer goede voornemens - voor haar krant, waarmee ze onder meer bovenstaande vraagstukken opwierp. Ze gelden grotendeels niet alleen voor The Times; hieronder de vijf meest relevante kwesties uit Sullivans lijstje vanuit breder perspectief.

1 Redacties moeten minder wit worden

The New York Times heeft twin-

tig recensenten op de cultuurredactie; twee zijn van Aziatische afkomst, niemand is er zwart. Ook de redactie van de krant als geheel is te weinig divers, stelt ze. Ook in Nederland is daar momenteel veel om te doen: 'Redacties in Nederland zijn wit', schreef hoogleraar Mediastudies Mark Deuze (UvA) vorige week in NRC Handelsblad. GroenLinks-politicus Tofik Dibi schreef eerder op zijn blog, naar aanleiding van de frauderende Trouw-journalist **Perdiep Ramesar**, dat Nederlandse media behoefte hebben aan „smeuïge verhalen over de multiculturele samenleving“, maar tegelijkertijd „een witte redactie“ hebben. Deuze onderschreef dat: 2 procent van de Nederlandse journalisten heeft een allochtone herkomst, ten opzichte van ruim 20 procent allochtone Nederlanders.

2 Laat lezers een kant kiezen

Er is een nieuwswaardig con-

flict, de krant laat beide kam-

pen hun zegje doen, geeft ze evenveel ruimte in de kolommen en sluit af. Oppassen daarmee, zegt Sullivan. De lezer wil geen 'valse balans', hij wil dat de journalist uitzoekt wie gelijk heeft en dat expliciet opschrijft.

3De voorpagina is niet heilig

De krant verdoet te veel tijd

met het nadenken over Page

One, stelde het innovatierapport van de NYT dat vorig jaar uitlekte. De toekomst van de journalistiek gaat zich niet uittekenen op de voorpagina van de krant, en evenmin op de voorpagina van de site. Via sociale media komen bezoekers steeds vaker binnen op een artikelpagina. Die pagina's moeten allemaal dienstdoen als voorpagina. Sullivan wil minder aandacht voor de papieren voorpagina en meer voor „of een verhaal om zes uur 's middags bij de best gelezen stukken in de app hoort“.

4Het mag informeler en grappiger

Bij New York Today, een blog

over wat er zich afspeelt in de stad, staat The Times zichzelf toe informeler te zijn. Geen grijze nieuwsberichtjes, maar een toon waarbij de lezer direct wordt aangesproken, het nieuws in kleine hapjes wordt geserveerd en er ruimte is voor een grapje. Een van de redenen dat The Guardian al jaren veel bezoek trekt met liveblogs, is de vergelijkbare lichte, persoonlijke toon. De telefoon is een sociaal apparaat en een krant mag het zich veroorloven daarin mee te gaan. „Verfrissend gemoedelijk“, aldus Sullivan.

5Geef ons een verdienmodel voor mobiel

Een concreet voornemen is dit

niet van Sullivan; ze lijkt er eerder een verzoek aan de goden van te maken. Geef ons alsjeblieft een „briljant verdienmodel“ om te profiteren van al die mobiele apparaten in de handen van onze lezers.

7 VAN 16 DOCUMENTEN

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

30 december 2014 dinsdag

Ombudsman, wat is er aan de hand met NRC?;**Waarom staan er zo veel fouten in de krant?****SECTION:** Media; Blz. 21**LENGTH:** 2036 woorden

Journalistiek jaarverslag NRC-ombudsman Sjoerd de Jong beantwoordt de vijf prangende lezersvragen van 2014. Over fouten maken en namen noemen.

Het was het jaar dat de wereld terugkeerde, ook in de krant. Het vertrouwde navelstaren over Nederland spatte uiteen door de mokerslagen van oorlogen en internationale crises. Oekraïne, MH17, Gaza, u kent de dossiers. Zelfs de nationale farce rond Zwarte Piet kreeg dit jaar een grimmiger én internationaler karakter, na een rondje langs de Verenigde Naties.

Ook NRC Media gaat de grens over. Vijf jaar na de ontkoppeling uit PCM wordt het bedrijf waarschijnlijk opnieuw verkocht - aan een Belgisch mediaconcern. Daarmee zou, na de eerdere verkoop van PCM aan de Belgische Persgroep, het leeuwendeel van de Nederlandse dagbladwereld in Vlaamse handen komen. Opmerkelijk.

Maar hoe staat het met de inhoud van krant en site? Over welke thema's kreeg ik het afgelopen jaar post met vragen, zorgen en kritiek van u? Een klein jaaroverzicht.

Helaas is dit de evergreen onder lezersklachten. Ook veel van de 1.127 e-mails die ik het afgelopen jaar kreeg, gaan over onjuiste cijfers (miljoen in plaats van miljard, of andersom, is een beruchte klassieker), percentages die opgeteld boven de honderd uitkomen, verkeerd gespelde namen, taalfouten of, in uw ogen, misplaatst jofel taalgebruik (ergens „schijt" aan hebben en andere schuttingtaal).

Je kunt erop wijzen dat er ook heel veel goed gaat in de krant, die elke dag tienduizenden woorden bevat, en dat doe ik graag. Maar dat is natuurlijk niet genoeg. Het afgelopen jaar zijn daarom de criteria voor de rubriek Correcties & Aanvullingen verruimd: ook kleine fouten en verschrijvingen moeten daarin nu worden rechtgezet. De redactie is ook bezig met een interne aanpassing van de werkwijze - met vroegere productietijden voor bepaalde 'tragere' pagina's - die zou moeten leiden tot een daling van het aantal fouten.

Die correcties mogen van mij overigens best uitgebreider, in totaal en per stuk. Soms zijn ze zo kort dat ze onbedoeld komisch worden. Zo corrigeerde de krant in november een prematuur

doodsbericht. In een onthullende reportage over Chipshol was abusievelijk gemeld dat een projectontwikkelaar was overleden. Dat was onjuist, in een correctie stond betrokkene weer op. „De 96-jarige Nefkens verkeert voor zijn leeftijd in goede gezondheid”, meldde de krant.

Maar hoe heeft die fout gemaakt kunnen worden? In dit geval: de verslaggever had het bericht geprobeerd te verifiëren bij het bewuste bedrijf, dat niet op zijn e-mail reageerde. Les: dan toch maar een slag om de arm houden.

Privacy, het beschermen van de persoonlijke levenssfeer, lijkt anno 2014 soms niets meer waard en tegelijk alles. Moderne burgers hebben geleerd zich, gestileerd, bloot te geven op Facebook en het schoolplein van Twitter, maar bewaken hun reputatie juist daardoor des te scherper. Je bent immers regisseur van je eigen imago, zo niet van je eigen leven. De krant kan dat merken: mensen willen veel minder snel met hun naam in de krant of online, als ze er niet zelf om hebben gevraagd. Ze staan erop inzage in stukken te krijgen voor publicatie, en eisen soms het verwijderen van hun naam uit het digitale archief, als ze spijt hebben van een uitspraak, of bij nader inzien daar last van vrezzen te krijgen. NRC heeft daar regels voor, te vinden in het Stijlboek (op de website <http://nrc.nl>).

Maar de krant worstelt er zelf ook mee.

Dit jaar was er het incident rond Benno L., de veroordeelde pedoseksueel van wie NRC Handelsblad de woonplaats onthulde. Tot woede van lezers, die verwezen naar de zaak rond prins Friso, toen de krant lelijk uit de bocht vloog. Ten onrechte, want niet alleen was deze misstap van een ander kaliber, het was puur een bedrijfsongeval. De redactie meende dat de burgemeester van Leiden toch al van plan was de verblijfplaats van Benno bekend te maken en besepte niet een onthulling in handen te hebben. Een fout van de redactie, niet van de twee freelance journalisten die het nieuws aanboden. Inmiddels zijn er scherpere regels gekomen voor nieuws dat door buitenstaanders wordt aangeboden.

Je kunt ook te veel schroom hebben. Ik vond de krant - hoewel niet veel lezers erover klaagden - juist weer te terughoudend bij de berichtgeving over de catastrofe van vlucht MH17, neergehaald boven Oekraïne. De krant bracht direct na het drama géén namen van slachtoffers (op twee bekendheden na). Het argument: we willen sensatiezucht vermijden en gaan uit piëteit geen nabestaanden lastig vallen.

Dat is een respectabele overweging. Maar in dit geval was aandacht voor de omgekomen passagiers, met naam en toenaam, niet per se opdringerig of ongepast geweest. Dit was tenslotte geen verkeersongeluk, maar een nationale tragedie als gevolg van een oorlogshandeling. Dat is voor een krant een moment om te binden, en lezers ook de mogelijkheid te geven tot identificatie en medeleven - op een respectvolle manier. The New York Times, die een portretgalerij van slachtoffers bracht, liet zien dat zo iets kan: indringend, menselijk, maar gespeend van sensatiezucht of voyeurisme.

Enkele weken later ging NRC Handelsblad alsnog overstag, met een apart katern vol beelden uit woon-, werk- en slaapkamers van enkele slachtoffers, een intiem en bijna kunstzinnig project van een Nederlandse fotografe. En onlangs, vorige week, bracht de krant een indringend interview met de ouders van een 19-jarig slachtoffer.

Overdreven terughoudend vond ik de krant met het aanvankelijk weglaten van de naam van Trouw-journalist **Perdiep Ramesar**, toen die door zijn krant werd beticht van het verzinnen van

bronnen en citaten. Argument: wat voegt de naam in dit geval toe? Maar die naam is relevant, want deze journalist was de auteur van stukken die leidden tot nationale politieke en maatschappelijke ophef, zoals dat over de 'shariadriehoek' in de Haagse Schilderswijk. Het uitgangspunt moet zijn: de krant noemt namen, tenzij die niet relevant zijn of wanneer het gaat om verdachten van een misdrijf. Inmiddels is dat voorval besproken en is die lijn herbevestigd.

2014 was het jaar van de 'Pietse Twisten' en aanklachten tegen het blanke privilege en institutioneel racisme. De krant deed er uitgebreid verslag van, maar kreeg zelf ook te maken met kritiek en woede over etnische vooroordelen.

Een reportage in nrc.next van drie jonge studenten journalistiek, die naar de Bijlmer waren getrokken om te onderzoeken waarom obesitas onder Ghanezen daar zo vaak voorkomt, leidde al lang vóór Sinterklaas tot een kleine storm van spot en protest. De drie hadden de opdracht meegekregen hun bevindingen zo 'transparant' mogelijk op te schrijven. Dat leidde tot naïeve zinnestelsels als: „Wij zijn jong, en blank. En o ja, wij zijn slank." Twitteraars en Ghanese betrokkenen namen er aanstoot aan. Kuifje in de Bijlmer.

Heeft de krant een blinde vlek voor etnische kwesties? Dat zou kunnen, want de redactie bestaat voor het overgrote deel uit telgen van de witte middenklasse.

Dat heeft gevolgen voor de inhoud van de krant. Een Surinaamse lezeres klaagde dat ze zo weinig „mensen zoals ik" in de krant zag. Ze staan er wel in, maar alleen als het ook over hen gaat, en dat is meestal in de context van een probleem - voorop de misdaad onder Marokkanen. Maar zelden of nooit duikt een Surinaamse, Marokkaanse of Turkse Nederlander 'zomaar' op in een huis-, tuin- en keukenreportage, lunchrubriek of column.

Dit zit dieper dan de krant beseft, is mijn indruk. Een anonieme lezer stuurde laatst het lifestylekatern Lux terug, met de woeste tekst "slegs vir blankes?" en getekende cirkels om de tientallen lachende witte gezichten. De klacht geldt zeker niet alleen voor Lux, maar juist dáár, in de luwte van het nieuws, willen mensen zich kennelijk graag herkennen.

Intussen is er op dit vlak jammer genoeg weinig verbeterd. Sinds het recente afscheid van een Nederlands-Marokkaanse verslaggever heeft de krant nog maar één redacteur met een (deels) Marokkaanse achtergrond. Heeft de krant wel voeling met een deel van de Nederlandse samenleving dat anno 2014 wel het object is van (meestal getourmenteerde) berichtgeving, maar waarover ervaring en kennis van binnenuit vaak ontbreken?

Pleiten voor een etnisch diverse redactie is geen politiek correcte hobby voor de witte 'Gutmensch'. Het is gewoon journalistieke noodzaak.

Bedaagde NRC-lezers storen zich soms aan de heftige, dwingende manier waarop eigen onthullingen in de krant of online worden gepresenteerd. De krant brengt dat vaak groot, want het is - als het goed is - maatschappelijk relevant én onderscheidend.

Soms is die kritiek van lezers niet terecht. Aan de berichtgeving over misstanden bij de NZa, een van de scoops van de krant in 2014, kleefde in mijn ogen bijvoorbeeld geen sensatiezucht. Maar soms denk je: inderdaad, hier moet de krant lering uit trekken. Ontwikkelde lezers houden er niet van om iets ingepeperd te krijgen, wél om iets uitgelegd te krijgen.

Daar schortte het bijvoorbeeld aan bij de onthulling over 'zelfplagiaat' door VU-econoom Peter Nijkamp. Er steeg een koor van kritiek op: zelfplagiaat bestaat niet, de krant zocht weer eens een

schandaal waar dat niet bestond. Zelfplagiaat (of recycling) is een bekend, zij het omstreden begrip. Maar de krant legde het niet goed uit, weggestopt in een piepklein kader. Bovendien, dit was maar een onderdeel van wat de krant had ontdekt: het artikel maakte ook melding van plagiaat. De VU is een onderzoek gestart.

Lesgeld: de krant doet er goed aan de tijd en ruimte nemen om uit te leggen waaróm iets groot nieuws is.

Of slecht nieuws - zoals bij de negatieve recensie van het toneelstuk 'Anne' op de voorpagina, wat tot veel kritiek leidde. Waarom zou daar geen recensie mogen staan? Alleen, als de krant een voorstelling dan zó slecht vindt, en kritische afstand wil houden tot een blockbuster, ligt die plaats minder voor de hand - tenzij je de diepte ingaat en goed uitlegt waarom je dit doet.

De krant heeft daar een begin mee gemaakt door bij onderzoeksstukken een kader met 'verantwoording' te plaatsen - maar er kan nog wel een schepje bovenop. Het gaat niet alleen om verantwoording van de gekozen aanpak, maar ook - zelfs vooral - om de vraag wat het resultaat nu eigenlijk betekent.

Hier speelt nog iets mee: journalisten hanteren een bondige vaktaal, waar lezers lang niet altijd in thuis zijn. Zij ruiken bij formuleringen als „wist al eerder“, „wist wel degelijk“ of „staat haaks op“, al een schandaal, of zien kopen rollen. Terwijl een lezer zich dan nog kan afvragen: nou én? Kortom, leg beter uit waarom iets belangrijk is.

Een ander stokpaardje: doet de krant wel genoeg aan verslaggeving? Eigentijds gezegd, hebben we genoeg boots on the ground? Bij eigen nieuws spaart de krant tijd noch moeite. Het opzienbarende dossier over de NZa, waar twee redacteurs weken aan werkten, is er een voorbeeld van. Net als het werk van een eerder duo bij de SNS Reaal bank. Of de berichtgeving over de afluisterpraktijken van de NSA en Nederlandse inlichtingendiensten, waarmee al in 2013 werd begonnen.

Maar een stuk moeilijker lijkt het soms wel bij nieuws van de dag dat zich elders aandient en waar de krant in meegaat, maar weinig aan toevoegt. Zo was er de ophef rond de nieuwe Nationale Ombudsman, die de baan aan zich voorbij zag gaan omdat hij een slechte grap had gemaakt over Marokkaanse taxichauffeurs en een vertrekbonus had meegekregen van zijn vorige werkgever. NRC Handelsblad volgde de zaak, maar deed weinig meer dan dat. Terwijl dit een onderwerp is dat raakt aan wat van oudsher de kern is van NRC-journalistiek: openbaar bestuur en de publieke zaak.

En dan was er bedrog. Zoals het bericht van een aparte wijk voor homo's in Tilburg, dat later op de dag een hoax bleek. Een nieuw bewijs dat sommige mensen, zelfs autoriteiten, er geen been in zien de media voor te liegen, om een punt te maken. Dat onderstreept nog eens het belang van check en dubbelcheck, en eigen nieuwsgaring.

En dat betekent ook: ergens heen gaan. NRC doet anno 2014 heel erg veel, maar een mooie, informatieve reportage ter plaatse, zoals de krant die had over Syrische vluchtelingen in Zwolle, blijft goud waard. Een krant moet ergens bij willen zijn. Ook als het geen 'eigen' nieuws is.

8 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

29 december 2014 maandag

Houd die fraude toch online

BYLINE: Joost Boswijk

SECTION: Opinie; Blz. 10

LENGTH: 156 woorden

Trouw

Dat Trouw artikelen van **Perdiep Ramesar** heeft gepubliceerd die niet geverifieerd kunnen worden, moet een schok voor de redactie zijn geweest (NRC, 23 dec.).

Ook het AD heeft besloten z'n handen van zijn stukken af te trekken. Het is echter verbijsterend en laakbaar dat deze kranten vervolgens de artikelen uit de online archieven hebben verwijderd. Dat komt neer op geschiedvervalsing. Is de gedachte hierachter dat, als het niet online staat, het niet is gebeurd?

Het is gebeurd en kan en zal de redactie aankleven. Of sturen ze ook een stagiair met Typex het gedrukte archief in om de artikelen weg te lakken? De schande uitwissen zal niet lukken.

Het kwalijk van dit gerommel met archieven is dat iedereen die deze artikelen wil raadplegen, daarvoor niet meer online terecht kan. Daarnaast is er het principiële argument dat het digitale archief een getrouwe kopie van de gedrukte krant zou moeten zijn.

Joost Boswijk, Deventer

9 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

29 december 2014 maandag

Trouw in gesprek met Schilderswijk

SECTION: Media; Blz. 23

LENGTH: 116 woorden

Amsterdam. De hoofdredactie van Trouw gaat praten met bewoners van de Haagse Schilderswijk over de zaak-Ramesar. Dat meldde de krant zaterdag in een open brief aan de bewoners. De Hagenezen hadden om opheldering gevraagd.

Journalist **Perdiep Ramesar** werd vorige maand ontslagen nadat was uitgekomen dat hij in zijn artikelen jarenlang een „onverklaarbaar aantal niet traceerbare bronnen" had opgevoerd. Ook zijn veelbesproken reportage over de 'shariadriehoek' in de Schilderswijk uit mei 2013, behoort tot de verdachte artikelen.

Uit de brief: „We hebben oprechte spijt dat hierdoor bewoners in uw wijk zijn gekwetst en dat de reputatie van de wijk door de vervolgens ontstane ophef is aangetast."

10 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

27 december 2014 zaterdag

Journalistiek is speelveld van de gegoede klasse**BYLINE:** Mark Deuze**SECTION:** Opinie & Debat; Blz. 21**LENGTH:** 881 woorden

Het ontslag bij Trouw van frauderend journalist **Perdiep Ramesar** leidt tot onrust in de journalistiek. De context van dit schandaal laat een even klassiek als dramatisch probleem zien: het vak is het exclusieve speelveld geworden van de gegoede klasse, meent Mark Deuze.

Op maandag 10 november 2014 werd journalist **Perdiep Ramesar** ontslagen bij dagblad Trouw na een intern onderzoek van de redactieraad, waaruit bleek dat hij regelmatig een journalistieke doodzonde had begaan: het verzinnen van bronnen. Daarna werd een externe onderzoekscommissie ingesteld die op 10 december haar rapport presenteerde. Daarin wordt bevestigd wat de redactie al vermoedde: van een wezenlijk gedeelte van Ramesars verhalen kan de waarheid niet geverifieerd worden. Naar aanleiding van zijn ontslag en de publicatie van het onderzoeksrapport werd direct verwezen naar zijn Hindoestaanse achtergrond - weliswaar niet als oorzaak van zijn gedrag, maar wel als verklaring voor de manier waarop met zijn artikelen en zijn aanwezigheid op de redactie werd omgegaan.

In een exemplarische reactie schreef GroenLinks-politicus Tofik Dibi op zijn weblog dat de verklaring voor dit alles gezocht moet worden in de enorme behoefte van Nederlandse nieuwsmedia aan „smeuïge verhalen over de multiculturele samenleving" aan de ene kant en het gegeven dat zij een nagenoeg compleet witte redactie hebben aan de andere.

Dibi heeft gelijk: redacties in Nederland zijn wit. Uit representatieve studies onder journalisten in Nederland blijkt dat twee procent een allochtone herkomst heeft (ten opzichte van ruim twintig procent allochtone Nederlanders). Minder dan vier procent van alle afstuderende studenten journalistiek in Nederland is niet-Westers allochtoon. Einde verhaal, zo lijkt het: er is te weinig etnische diversiteit in de media, waardoor de enkele allochtone collega een welhaast onmogelijke positie inneemt, belast als hij is met het gewicht van de hele multiculturele samenleving.

Nu is de zorg om het geringe aantal allochtone journalisten werkzaam op Nederlandse redacties belangrijk, maar ook beperkt. Het gaat uit van een spiegelprincipe: de aanname dat een redactie met een samenstelling gelijk aan de compositie van de samenleving noodzakelijkerwijs meer pluriform nieuws produceert. Hoewel een kleurrijkere redactie wel degelijk nodig is voor de dagelijkse confrontatie met diversiteit, suggereert onderzoek stevast dat de cultuur van een

nieuwsorganisatie een veel sterkere invloed heeft op nieuwswaarden en -selectieprocessen dan het al dan niet aanwezig zijn van minderheden zoals vrouwen, jongeren of allochtonen. Dit maakt nieuwsgierig: wat is er dan wél aan de hand bij Trouw en in de journalistiek? Hoe wordt zo'n eenvormige en eenkennige cultuur in stand gehouden? Het antwoord: de journalistiek is (net zoals andere beroepen in de creatieve industrie, waaronder ook de wetenschap) het domein van een kleine maatschappelijke elite - mensen die zich het kunnen veroorloven om voor een carrière in de journalistiek te kiezen.

Redactionele vacatures worden tegenwoordig vooral gevuld met het aannemen van mensen op verlengde stage- en werkervaringsplaatsen tegen een minimale vergoeding en door mensen met tijdelijke contracten (van enkele maanden tot een jaar) zonder redelijk uitzicht op een vaste aanstelling. Het aandeel freelancers is gestegen van dertien procent in 1993 tot ongeveer de helft in 2013. Recent onderzoek van de Nederlandse Vereniging van Journalisten toont aan dat tarieven voor freelancers over de hele linie de laatste tien jaar scherp gedaald zijn. Meer dan de helft van de zelfstandige journalisten verdient volgens onderzoek van de Sociaal-Economische Raad maandelijks netto minder dan het minimuminkomen.

Op de redacties van alle Nederlandse nieuwsmedia is daarnaast sprake van een buitengewoon onrustige dynamiek: ontslagrondes en reorganisaties, nieuwe eigenaren en managers, innovaties en bezuinigingen buitelen over en door elkaar heen. Geen enkele positie blijft onaangetaast, iedereen voelt de onzekerheid over de toekomst. Mede hierdoor is het beroep uitsluitend toegankelijk voor hoog opgeleide mensen met eigen vermogen en rijke ouders, zonder de zorg voor gezin of familie.

Net zoals in de samenleving als geheel is het werkelijke drama dat de journalistiek treft dat van arm versus rijk: het vak is het speelveld van een gegoede klasse waarbinnen iedereen ongeveer dezelfde bovengemiddelde sociaal-economische status heeft. In zo'n context neemt niemand elkaar de maat meer - want dat doen mensen meestal niet (zo grondig) met zichzelf.

Dat blijkt uit het onderzoeksrapport over de omgangsvormen op de redactie van Trouw: er bestaat „geen traditie van elkaar diep bevragen“, waarbij de cultuur omschreven wordt „van goedgelovig en braaf naar onverschillig en apathisch.“ Dit, en de enorme uitzonderingspositie van een allochtone journalist binnen zo'n witte redactie, zorgde ervoor dat niemand fundamenteel met elkaar in debat ging. En dat is precies waar het om draait bij diversiteit: niet om een spiegel van de samenleving, maar om actieve ervaring met en beleving van diversiteit. Niet alleen op straat in de Schilderswijk, maar overal - dus ook in het nieuwsbedrijf.

Mark Deuze is hoogleraar Mediastudies, in het bijzonder Journalistiek, aan de UvA.

11 VAN 16 DOCUMENTEN

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

24 december 2014 woensdag

Bronnenaffaire bij Trouw is zaak voor alle journalisten

SECTION: In het nieuws; Blz. 2**LENGTH:** 422 woorden

Met gevoel voor understatement schreef de hoofdredacteur van dagblad Trouw afgelopen zaterdag in zijn krant dat momenten denkbaar zijn dat het „beslist niet leuk is om hoofdredacteur te zijn". Het was zijn begeleidend schrijven bij een even onthutsend als onthullend rapport van een externe onderzoekscommissie onder leiding van oud-rechter Egbert Myjer naar het brongebruik van Trouw-redacteur **Perdiep Ramesar** die vorige maand op staande voet werd ontslagen.

De redacteur, die in 2007 bij het dagblad in dienst trad, publiceerde de voorbije zeven jaar 1.224 artikelen onder naam. Voor de betrouwbaarheid en geloofwaardigheid van ruim 10 procent van deze artikelen wil Trouw niet langer instaan. Het externe maar ook het eigen onderzoek naar de artikelen van Ramesar had talloze niet traceerbare en gefingeerde bronnen opgeleverd.

Niet alleen het vergriep, ook de omvang ervan is schokkend. Ramesar was niet alleen een veelschrijver, maar ook een veelpleger. Althans, naar het zich laat aanzien. Ramesar heeft namelijk consequent geweigerd te reageren op de bevindingen van de commissie. Maar de grondigheid waarmee de onderzoekers te werk zijn gegaan en de aangevoerde bewijsvoering zijn tamelijk overtuigend. Zo blijkt een flink aantal namen van bronnen die hij had opgevoerd onvindbaar.

Nog pijnlijker is dat Ramesar enkele spraakmakende en tot ophef leidende stukken scheef zoals het bestaan van een 'sharia-driehoek' in de Haagse Schilderwijk, die zich zou hebben ontwikkeld tot een klein kalifaat. Het leidde zelfs tot debatten in de Haagse gemeenteraad en de Tweede Kamer. Vanuit het gemeentebestuur werden overigens toen al direct vraagtekens gezet bij de bevindingen van de Trouw-journalist.

Een groot aantal artikelen blijkt dus gebaseerd op niet bestaande bronnen. Dat is een journalistieke doodzonde waarmee de verslaggever niet alleen zichzelf in diskrediet heeft gebracht, maar ook zijn krant. Ramesar is ontslagen, maar zijn krant zit nog met een groot aantal vragen voor zichzelf. De belangrijkste is hoe het kan dat eerdere kritische signalen vanuit de redactie over de werkwijze van Ramesar door de leiding niet zijn opgepikt en zelfs genegeerd.

Het is nu de redactie van Trouw die is getroffen. Maar het kan eveneens elders gebeuren. Vertrouwen is goed, maar een onwrikbaar systeem van checks and balances met volop ruimte voor vragen is beter. Het zou dan ook goed zijn als het rapport van de commissie-Myjer leidt tot kritische zelfreflectie. Niet alleen bij Trouw, maar bij de totale journalistieke beroepsgroep.

12 VAN 16 DOCUMENTEN

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

23 december 2014 dinsdag

Ramesar ging al eerder in de fout;

En NRC en het AD?

BYLINE: Door onze redacteurs Stijn Bronzwaer en Peter Zantingh

SECTION: Media; Blz. 23

LENGTH: 962 woorden

Perdiep Ramesar

Een verslaggever van Trouw voerde op grote schaal niet-bestaande bronnen op in zijn artikelen. Dat deed hij ook bij het AD, zo blijkt.

Fouzia K. (26) is een Marokkaanse prostituee. Journalist **Perdiep Ramesar** schrijft begin 2006 over haar in AD/ Haagsche Courant. Ramesar, die daar sinds 2003 werkt als stadsverslaggever, beschrijft hoe Fouzia luistert met haar walkman naar het liedje The man who sold the world van Nirvana. Zanger Kurt Cobain vangt haar gevoel perfect, zegt ze. De tippelzone aan de Waldorpstraat moet dicht van de Haagse burgemeester Wim Deetman en zij weet niet waar ze terecht komt. Fouzia is wanhopig. „Cobain had gelijk. Ik sta face to face met hem die m'n wereld verkocht: Deetman."

Een citaat waar elke journalist op hoopt. Je zou kunnen zeggen: te mooi om waar te zijn. En dat is het vermoedelijk ook.

Ruim een jaar later vertrok Ramesar naar Trouw, waar hij vorige maand ontslagen werd nadat bronnen uit zijn verhalen niet te traceren bleken. Ramesar voerde anonieme bronnen op, of namen die niet lijken te bestaan. Een extern onderzoek legde afgelopen weekend de omvang van zijn bedrog bloot: Trouw trok 126 artikelen van Ramesar terug. De hoofdredactie sloeg jarenlang signalen van redacteurs over zijn brongebruik in de wind.

Ramesar was niet zomaar een journalist: hij was een gezicht. Hij won prijzen, trad vaak op in de media en had invloed met zijn artikelen. Een geruchtmakend stuk over de shariadriehoek in de Schilderswijk, vol niet-traceerbare bronnen blijkt nu, leidde tot debatten in de gemeenteraad en de Tweede Kamer. Het maakt de zaak-Ramesar tot het grootste journalistieke schandaal in Nederland ooit.

Het onderzoek roept ook nieuwe vragen op. Want hoe zit het met de artikelen die Ramesar schreef vóór hij bij Trouw begon? Hij liep in de zomer van 2002 stage bij NRC Handelsblad. Ramesar werkte jarenlang voor de Haagsche Courant (vanaf 2005, na een fusie, AD/Haagsche Courant), waar hij in 2003 als 25-jarige journalist in dienst trad. En hoe zit het met het boek Slaven in de Polder over vrouwenhandel, dat hij schreef samen met Trouw-collega Martijn Roessingh? Met het boek, grotendeels gebaseerd op artikelen uit Trouw en vol anonieme bronnen, ontving het duo een nominatie voor de Loep, een prijs voor onderzoeksjournalistiek.

In de stukken die in NRC verschenen onder naam, zes stuks, komen twee anonieme bronnen voor: 'een medewerker' en 'een consultant'. Het gaat in beide gevallen om bronnen bij bestaande instanties: stichting Vipassana en het werving- en selectiebureau Robberts uit Purmerend, dat in augustus 2011 werd opgeheven. De instanties bestaan of hebben bestaan: het lijkt om die reden niet onaannemelijk dat Ramesar hen echt gesproken heeft.

Tijdens zijn stage bij NRC had Ramesar nog een bureaubaan - hij voerde in zijn artikelen vooral Kamerleden, wethouders en raadsleden op. Vanaf het moment dat hij de straat op ging, bij de Haagse Courant, stapelden de dubieuze stukken zich op. In zijn tijd bij de regionale krant schreef Ramesar ongeveer achthonderd artikelen. Een groot deel daarvan is niet verdacht, omdat het korte nieuwsberichten zijn of omdat hij een aantoonbaar bestaand persoon opvoert - een politicus, een woordvoerder of een wetenschapper. Ook bij de korte portretjes die hij in juni 2003 van vier Hindoestaanse meisjes maakte ging het goed: alle vier zijn terug te vinden via LinkedIn en Facebook.

De eerste naam die niet te vinden is: Girbaran Gurupersad, die op 7 juni 2003 - zo'n vier maanden na Ramesars indiensttreding - vertelt over 130 jaar Hindoestaanse immigratie. De databank van het Meertens Instituut kent geen Gurupersad, terwijl alle in Nederland geregistreerde achternamen tot 2007 daarin staan.

De voornamen of volledig anonieme bronnen duiken dat jaar steeds vaker op in Ramesars stukken. Een handvol Britse jongeren (Steve, Ryan, Carrie) in augustus, anonieme V&D - medewerkers een maand later. Dat zou nog kunnen. Maar op 12 september 2003 publiceert de Haagsche Courant een stuk over een Surinaams-Hindoestaanse en een Turkse familie die de Schilderswijk en het Laakkwartier „ontvluchtten" en zich in een Vinexwijk vestigden. Twee bronnen, Varesh Janamsing en Okan Gyomur zijn onvindbaar online. De achternamen bestaan in Nederland niet.

Er zijn meer voorbeelden. Najaar 2003: Farukh Viriade over vieze lucht op de Amsterdamse Veerkade. Juli 2004: Frits Ronder en Hanneke Sommers over het Haagse Bos. Augustus 2004: rechtenstudent Erik Muysen. Augustus 2005: de op haar twaalfde besneden Ainaa Zhira.

Dan zijn er nog de anonieme bronnen die Ramesar opvoert om een opmerkelijk verhaal over een groepsverkrachting in Lloret de Mar (en de zelfmoord van het dertienjarige Hindoestaanse slachtoffer) te vertellen. Hij kiest ook veelvuldig voor anonieme bronnen als hij over de Haagse prostitutie schrijft. Zoals bij Fouzia K., die 2,5 maand later weer door Ramesar wordt opgevoerd omdat ze via zijn artikel werk in de bediening zou hebben gevonden.

Het AD zegt in een reactie „uit voorzorg" alle vindbare artikelen van Ramesar uit het archief te verwijderen, laat hoofdredacteur Christiaan Ruesink weten. De stukken worden van de website gehaald en uit andere archieven gewist. Voor een onderzoek voelt Ruesink niets. „Wij zien dit als

iets uit het verleden. Ramesar werkt niet meer bij ons en al zijn leidinggevenden van toen ook niet meer. Een eigen onderzoek doen we niet. Het is te lang geleden."

Slaven in de Polder van Ramesar en Roessingh is uit productie gehaald, laat uitgeverij Atlas Contact weten. Het boek is nog wel tweedehands verkrijgbaar. Roessingh zegt in een reactie niet meer voor zijn boek in te kunnen staan. „Ik sta achter de stukken die ik zelf heb geschreven. Maar ik kan het waarheidsgehalte van sommige delen niet verifiëren."

13 VAN 16 DOCUMENTEN

nrc handelsblad >

NRC Handelsblad

22 december 2014 maandag

Shariadriehoek? Dat woord kennen we niet

BYLINE: Door onze correspondent Christiaan Pelgrim

SECTION: In het nieuws; Blz. 3

LENGTH: 766 woorden

Reportage

Schilderswijk

Ook het geruchtmakendste artikel van **Perdiep Ramesar**, over de shariadriehoek, is ingetrokken door Trouw.

Den Haag. Er is één buurtwinkeltje in de 'vergeten driehoek' - een buurt van acht straten in het zuiden van de Schilderswijk, met huizen van oranje bakstenen, zonder voortuin. Ooit vergeten tijdens de stadsvernieuwingen in de jaren tachtig, maar later alsnog gerenoveerd. Aan de gevel hangen blauwe reclameborden met het logo van telecomprovider Lycamobile, maar ook met foto's van whiskyflessen. Daarboven de naam van de winkel: Bio supermarkt & slijterij.

Over deze buurt schreef **Perdiep Ramesar** zijn meest geruchtmakende artikel. De kop: 'Als je wijk verandert in een 'klein kalifaat'. In deze 'shariadriehoek', zoals de buurt genoemd zou worden, wordt geen alcohol geschonken, schreef hij. Een rok boven je knie kun je niet dragen. Als je rookt, word je daar op aangesproken. Het lijkt wel, schreef Ramesar, alsof hier een mini-sharia is ingevoerd.

De externe commissie die onderzoek deed naar artikelen van Ramesar maakte dit weekend korte metten met het stuk: anonimiteit „viert hoogtij" en de enige bij naam genoemde persoon „blijkt niet traceerbaar". Het stuk is naar aanleiding van het rapport ingetrokken door Trouw.

Het artikel had destijds grote impact. Politiek en media doken er bovenop. Wilders en Asscher bezochten onder grote mediabelangstelling de buurt. De gemeenteraad én de Tweede Kamer wijdden er speciale debatten aan.

Terwijl de verkoper van de 'bio supermarkt & slijterij' nog geen enkel probleem heeft gehad bij de verkoop van alcohol. „Ik word er wel eens op aangesproken door oude mensen." Maar die oude mannen - „met zo'n baardje en gebedsmutsje" - zeggen vooral dat ze zich er niet prettig bij voelen. Van dwingende woorden zou geen sprake zijn. „En jongeren vinden het juist fijn dat ik alcohol verkoop. Die drinken het allemaal."

Buurtbewoners konden zich sowieso niet in het artikel herkennen, zeggen ze als je ze er op straat naar vraagt. Sharmila Birbal (46) schiet in de lach als ze het artikel doorleest. „Wat een onzin. Ik rook hier rustig op straat hoor. En met oud en nieuw staan we hier te borrelen.” Simon Dijkhuizen (65) is nog nooit uitgemaakt voor kuffar (ongelovige), wat autochtoon 'Wilma' volgens het artikel van Trouw wel zou hebben meegemaakt.

De enige bewoner die in het artikel bij voor- en achternaam wordt genoemd is „de Antilliaan Virgil Escilio”. Maar niemand die hem zegt te kennen in de buurt. Ook op internet en in de achternamendatabank van het Meertens Instituut, gebaseerd op de gemeentelijke basisadministratie van 2007, is hij onvindbaar. Er is slechts één vindbare plek op internet waar een vergelijkbare naam staat: op 9 augustus 1938 publiceerde de lokale krant Laredo Times uit Texas een lijstje met uitslagen van een tennistoernooi. Eén van de tennissers: Virgilio Escilio.

Op het stadhuis was de verbazing groot toen het artikel verscheen, zegt Marnix Norder (PvdA), destijds wethouder stadsontwikkeling en integratie. Zijn ambtenaren hebben direct navraag gedaan bij hun contacten in de wijk. En dat zijn er veel, volgens Norder. Vooral in de Schilderswijk. „Het hoeft maar een beetje georganiseerd te zijn of het is bekend op het stadhuis. En als iedereen dan zegt: ik herken dit niet, dan weet je het wel.”

Ook de term 'shariadriehoek' had niemand eerder gehoord. Terwijl ambtenaren het bij iedereen navroegen: leraren, welzijnswerkers, sociaal werkers, bewonersorganisaties en politie. „We dachten: niet alles wat in de krant staat is waar, het zal wel overwaaien.” Maar dat gebeurde niet.

Het stadsbestuur overwoog actie te ondernemen tegen Trouw, zegt Norder. Maar deed het uiteindelijk niet. Het college liet alleen weten zich niet in het artikel te herkennen, in een brief aan de raad. „Onze gedachte was: dat win je nooit.” Het zou alleen maar leiden tot meer negatieve publiciteit over de wijk, was de gedachte.

Is er dan helemaal niks waar van het artikel? Zal er nooit eens een moslim zijn geweest die door een conservatievere gelovige is aangesproken op zijn gedrag? Natuurlijk gebeurt dat wel, zegt Halim el Madkouri, die destijds voor multicultureel instituut Forum de buurt introk. „Die zeggen dan zoiets als: kun je daar niet mee kappen. Je zit altijd achter meisjes aan, zou je niet naar de moskee gaan.”

Het wordt volgens El Madkouri pas een probleem als geïntimideerde mensen door de bemoeizucht zelfcensuur gaan toepassen. En daarvan is geen sprake. „Mensen drinken gewoon een biertje op straat. Die krijgen eerder met politie en gemeente te maken dan met de sharia.”

14 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

22 december 2014 maandag

Bronnen in dit stuk zijn bekend bij de redactie, schreef Trouw; Vriendelijk en ambitieus

BYLINE: Door onze redacteur Peter Zantingh

SECTION: In het nieuws; Blz. 3

LENGTH: 992 woorden

Achtergrond

Journalistiek

De bronnen van journalist **Perdiep Ramesar** in 126 artikelen bleken niet-traceerbaar. De hoofdredactie van Trouw negeerde signalen daarover.

Amsterdam. De buurtbewoner, de demonstrant, het bendelid. Trouw-verslaggever **Perdiep Ramesar** (36) liet vaak een inwisselbare bron aan het woord in zijn artikelen: iemand die als voorbeeld moest dienen voor een grotere groep.

Vaak liet hij zulke mensen anoniem vertellen, op andere momenten verzoon hij namen. Dat deed hij tientallen keren sinds zijn aanstelling bij Trouw in 2007. Van 126 artikelen, inclusief de geruchtmakende reportage over de 'shariadriehoek', zijn bronnen niet te traceren. Niet eerder besloot een Nederlandse krant zoveel artikelen terug te trekken.

Dat bleek afgelopen weekend uit een extern onderzoek dat Trouw liet uitvoeren naar zijn prominente verslaggever. Zijn leidinggevenden deden lange tijd niets met signalen van andere redacteurs dat hij de boel zou kunnen bedotten.

Vorige maand viel Ramesar door de mand, nadat een redacteur van Trouw een lijst had gemaakt van 26 opgevoerde mensen in stukken van Ramesar die niet zouden bestaan. Op vrijdagmiddag 7 november nodigden chef verslaggeverij Antal Crielaard en adjunct-hoofdredacteur Esther Lammers Ramesar uit in een vergaderzaaltje in Hotel Babylon in Den Haag te komen. Daar werd hij bevraagd over een essay dat hij schreef in opdracht van Nieuwspoort en waar Trouw een voorpublicatie van zou afdrucken. Het ging over de reacties op zijn reportage uit mei 2013 over de shariadriehoek in de Schilderswijk, maar bevatte ook een nieuw verhaal, over twee jeugdvrienden die door extremisme uit elkaar gegroeid waren.

Ramesar vertelde die middag niet te weten waar de bronnen wonen die hij voor het verhaal sprak, zo blijkt uit het gespreksverslag waaruit in het rapport van de onderzoekscommissie wordt geciteerd.

Crielaard: „Dus die twee jongens in de Schilderswijk hadden kunnen bestaan, maar ze bestaan niet? We kunnen niet nu naar ze toe?”

Ramesar: Stil. Haalt schouders op. „Nee, ik denk het niet.”

Lammers: „Sinds wanneer ben je dat gaan doen? Is dat voor of na je verhaal over de shariadriehoek in Den Haag?”

Ramesar: „Weet niet meer, daarna denk ik. En het gaat alleen om repo-verhalen, niet om het nieuws. Ik verzeker jullie: De nieuwsverhalen zijn echt helemaal waar.” Daar bleef het bij: een minieme bekentenis. Ramesar werd ontslagen en weigerde daarna medewerking aan het onderzoek.

De journalistieke carrière van Ramesar, van Surinaams-Hindoestaanse afkomst, begon in 2002. Hij studeerde journalistiek in Zwolle en liep drie maanden stage op de Haagse redactie van NRC Handelsblad. Daarna belandde Ramesar bij de Haagsche Courant. Daar viel hij op met stukken over de Hindoestaanse gemeenschap in Den Haag - een groep van 50.000 mensen die andere journalisten niet in het vizier hadden, maar die hij wél de krant in kreeg. Vaak anoniem.

Ook na zijn overstap naar Trouw, in het voorjaar van 2007, bleef hij over de Hindoegemeenschap schrijven. Gaandeweg verdiepte hij zich - vaak samen met collega Martijn Roessingh, inmiddels adjunct-hoofdredacteur bij Trouw - ook in een ander onderwerp: mensenhandel. In 2011 brachten ze een boek uit, gebaseerd op hun vele artikelen in Trouw: Slaven in de polder. Het duo werd genomineerd voor de Loep, de prijs voor onderzoeksjournalistiek.

Drie eigenschappen komen terug als (ex) collega's Ramesar typeren: hij is vriendelijk, ambitieus en goed ingelezen. Van de bronnen uit zijn stukken die wél traceerbaar zijn, komen soortgelijke woorden; niemand klaagt over verdraaide citaten of verzonnen details. „Een serieuze journalist die moeite deed om in gecompliceerde materie thuis te raken”, zegt Margriet Overkleef-Verburg van de Erasmus Universiteit, die vaker contact met hem had.

Ramesar was een gezaghebbende collega en daarin schulde juist het gevaar. In juli 2012, zo meldt het rapport, ontdekte een collega dat een bron van Ramesar waarschijnlijk niet bestond. De collega hield het lange tijd voor zich omdat Ramesar „veel meer ervaren” en „ogenschoonlijk onomstreden” was. Er waren al ongeveer vijf jaar twijfels bij andere redacteuren, maar aanklaarten hielp jarenlang niet. Oud-adjunct-hoofdredacteur Gerbert van Loenen zegt in het rapport dat hij tussen 2010 en 2014 „zo'n vijf keer” bij toenmalig hoofdredacteur Willem Schoonen heeft aangedrongen op nader onderzoek. Enkele Google-zoekopdrachten hadden al genoeg kunnen zijn: tientallen stukken bevatten namen die op internet niet bestaan. Toch hoefde Ramesar zich nooit te verantwoorden.

Terwijl de lezer verteld werd dat dit wél gebeurde: „De vele bronnen die voor dit verhaal zijn gebruikt, zijn allemaal bij de redactie bekend”, schreef toenmalig hoofdredacteur Schoonen een week na het stuk over de shariadriehoek in de krant. Het rapport stelt dat dat „met de kennis van nu niet meer hard te maken is”. Schoonen wil niet reageren op vragen van deze krant.

Hoofdredacteur Cees van der Laan, lang direct leidinggevende van Ramesar, reageerde zaterdag in Trouw. „Ook ik heb zijn brongebruik niet in de gaten gehad, net zomin als Martijn Roessingh, adjunct-hoofdredacteur. [...]. Een pijnlijke conclusie, [...] als je tegelijkertijd denkt een scherpe, oplettende journalist te zijn. Dan past bescheidenheid.”

Perdiep Ramesar werkte niet mee aan het onderzoek en was de afgelopen weken, niet bereikbaar voor commentaar. Hij heeft zijn ontslag voorgelegd aan de rechter en ziet de uitspraak volgens zijn advocaat „met vertrouwen tegemoet”.

NRC Handelsblad Stage in 2002

In 2002 liep **Perdiep Ramesar** drie maanden stage op de Haagse redactie van NRC Handelsblad. Hij schreef toen zes stukken onder zijn naam, in alle stukken citeert hij personen met naam en toenaam (o.a. wethouders, Kamerleden). In twee gevallen voert hij vertegenwoordigers van instellingen op zonder de betreffende 'consultant' en 'medewerker' bij naam te noemen. De genoemde instellingen bestaan of hebben bestaan.

15 VAN 16 DOCUMENTEN

nrchandelsblad >

NRC Handelsblad

22 december 2014 maandag

Den Haag Op zoek naar de bronnen van **Perdiep Ramesar****BYLINE:** Door onze redacteur Peter Zantingh**SECTION:** In het nieuws; Blz. 3**LENGTH:** 363 woorden

Den Haag. Hoe bewijs je dat iemand niet bestaat? Vrijwel onmogelijk - ook voor de onderzoekscommissie die Trouw aanstelde. Je kunt het hoogstens omdraaien en zoveel mogelijk doen om te bewijzen dat iemand wél bestaat.

In een groot artikel in Trouw vertelde Hendrik Suurhorst (63 jaar oud, ex-machinebankmedewerker) in januari dit jaar dat hij op een ochtend wakker werd van geschreeuw en bonken. De politie was binnengevallen op tien adressen in zijn buurt in de Gaarden, in Den Haag Zuidwest, om een jeugdbende te ontmantelen. „Ik sta vaak vroeg op, maar deze keer werd ik naar mijn zin toch iets te vroeg gewekt“, liet Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** hem zeggen.

Maar Hendrik Suurhorst is - zoals veel van Ramesars bronnen - onvindbaar. Op internet levert de naam geen resultaten op. Hij staat niet in het telefoonboek. In de achternamendatabank van het Meertens Instituut, gebaseerd op de gemeentelijke basisadministratie van 2007, komt de naam Suurhorst (of varianten) helemaal niet voor. Hetzelfde geldt voor de namen van drie anderen die door Ramesar werden opgevoerd in het artikel, Farah Shinoui (34), Henk Sardjoenandan (44) en Eric Sandgoed (38).

Zo onderzocht NRC Handelsblad de afgelopen weken tientallen namen uit stukken van Ramesar, steeds met hetzelfde resultaat. De onderzoekscommissie, zo bleek dit weekend, ging op dezelfde manier te werk.

Op naar de wijk, om Hendrik Suurhorst te zoeken. Hij woont volgens Ramesar al tien jaar in een flatje in De Gaarden. Een Albert Heijn, een Kruidvat. Buurtbewoners en winkelmedewerkers schudden hun hoofd: geen Suurhorst.

Verderop: een man die zijn hond uitlaat, een agente: niemand kent Hendrik Suurhorst. „Op zich bijzonder dat het een Nederlandse naam is“, zegt een man die staat te roken. Dat is overdreven: juist de mengeling van nationaliteiten op de naambordjes bij de flats valt op. Nieuwendijk en Baksoellah, Zoutendijk en Benhajar.

Een moslima geeft een tip vanuit haar auto. De buurtwinkel. Daar kennen ze iedereen. Achter de balie van de bakkerij staat een man die al twaalf jaar vrijwilligerswerk doet in de buurt, en zegt in elke straat mensen te kennen.

Maar Hendrik Suurhorst? Nee, nog nooit van gehoord.

16 VAN 16 DOCUMENTS

nrc•next

NRC.NEXT

14 november 2014 vrijdag

Margriet Oostveen De straat op: binnenkort even eng als telefoneren

SECTION: denken; Blz. 10

LENGTH: 505 woorden

De straat op - een hachelijke onderneming, voor de generatie die gewend raakte aan een wereld die zich openbaart via internet: waar iedereen alles al weet, waar ook de stompzinnigste illusie te staven is, waar zekerheden floreren en altijd wel ergens een quote te vinden is die je gelijk geeft.

Op straat heb je dat allemaal niet.

Op straat heerst de waan van de dag, ook al is die niet in de mode (maar tegen de waan van de dag zijn is zo zinloos als het afkeuren van seizoenen). Op straat hoor je zelden volzinnen. En het ergste: op straat zijn veel mensen tamelijk saai - wat ontzettend vaak voorkomt, een misstand waarover je zelden leest, want de deadline nadert en morgen komt de baas weer met zijn lijstje best gelezen stukken.

Wie niet anders kent dan het communiceren via tekstberichtjes, vindt telefoneren vaak al raar en eng. Met de straat opgaan, gaat het vermoedelijk dezelfde kant uit: kijk maar naar de PvdA, waar ze hun mensen voortaan verplichten naar buiten te gaan en dat 'robuust idealisme' noemen - gevaarlijke term, als je niet zo zeker wist dat het machteloze newspeak is.

De straat moet nu concurreren met de werkelijkheid van internet. Je ziet de worsteling met de Google-loze chaos buiten overal. Ik ken nieuwsorganisaties waar ze zich al in ernst afvragen of verslaggevers de straat op mógen - of dat ze hun werk in de nieuwsdienst verplicht achter de computer moeten doen, waar productiviteit zoveel beter meetbaar is.

In dit licht is de affaire rond **Perdiep Ramesar** voor de journalistiek extra treurig: verslaggever van Trouw, prijswinnende held van de straat, en nu ontslagen omdat hij daar mogelijk bronnen zou verzinnen.

Voor een krant die zichzelf verkoopt met de leus 'Durf te twijfelen', komt het onderzoek naar zijn stukken rijkelijk laat. Wie nog wel eens een stap buiten zet, zag dit aankomen. In mei stuurde ik **Perdiep Ramesar** zelf een berichtje met vragen. We waren nog maar net aan het bijkomen van het door hem uitgeroepen 'klein kalifaat' in de Haagse Schilderswijk, toen staatssecretaris Teeven dramatisch aankondigde dat duizenden Eritreeërs ons land zouden overspoelen. Wat er niet van

zou komen, maar wie stond in Trouw prompt naast een busje anonieme „donkere mannen" uit „Eritrea" bij een naamloos „benzinstation" op een vage locatie „aan de zuidgrens" van Nederland?

Juist.

Dus ik vroeg Ramesar waarom hij daar niet gewoon bijzette waar en bij welke benzinepomp dat was. Ik kreeg een even vriendelijk als onbevredigend antwoord, met de vraag waarom ik er zo veel belangstelling voor had. „Bot gezegd", schreef ik terug, „als kranten het zo afdrukken is het in theorie mogelijk alles te verzinnen".

Iedere journalist kent de heilige vijfeenheid wie-wat-waar-waarom-wanneer. Als een antwoord op één of meer van die vragen voortdurend in je stukken ontbreekt, dan heb je wat uit te leggen. Zo niet bij Trouw, althans te lang niet.

Fabuleren is een journalistieke doodzonde. Maar gevaarlijker zijn kranten die nog maar zo weinig buiten komen, dat ze zoiets niet meer doorhebben.

Appendix III: Discours analyse corpus - de Volkskrant

	De Volkskrant
1.	Te mooi om waar te zijn de Volkskrant, 31 oktober 2015 zaterdag, Opinie en Debat, 2820 woorden, DE OMBUDSVROUW
2.	De anonieme bron van huisnummer 15 de Volkskrant, 17 oktober 2015 zaterdag, Opinie en Debat; Blz. 22, 1051 woorden, ANNIEKE KRANENBERG
3.	'Ik let op anonieme citaten' de Volkskrant, 4 september 2015 vrijdag, V Opening; Blz. 19, 345 woorden, MENNO VAN DONGEN
4.	Vertrouwen de Volkskrant, 14 februari 2015 zaterdag, Sir Edmund; Blz. 3, 774 woorden, JEAN-PIERRE GEELLEN
5.	Duidingsdrang de Volkskrant, 10 januari 2015 zaterdag, Sir Edmund; Blz. 3, 750 woorden, JEAN-PIERRE GEELLEN
6.	Hoe kan de krant het Ramesar-effect bestrijden? de Volkskrant, 3 januari 2015 zaterdag, Opinie en Debat; Blz. 32, 1021 woorden, ANNIEKE KRANENBERG
7.	De verleiding van de TED-cultuur de Volkskrant, 2 januari 2015 vrijdag, Opinie en Debat; Blz. 27, 780 woorden, ASHA TEN BROEKE
8.	De Gouden Onno III (slot) de Volkskrant, 31 december 2014 woensdag, V Opening, 2326 woorden, BIJDRAGEN: JULIEN ALTHUISIUS, JEAN-PIERRE GEELLEN, GIDI HEESAKKERS, HARO KRAAK, PAUL ONKENHOUT, LOES REIJMER
9.	Columniste breekt met Trouw om affaire nepverhalen de Volkskrant, 24 december 2014 woensdag, Ten Eerste, 497 woorden, VAN ONZE VERSLAGGEEFSTER ANA VAN ES
10.	Journalistieke megafraude de Volkskrant, 23 december 2014 dinsdag, Opinie en Debat; Blz. 27, 581 woorden, HANS WANSINK
11.	'Sloppy journalism' de Volkskrant, 23 december 2014 dinsdag, Ten Eerste; Blz. 2, 584 woorden

12.	De jonge journalist die altijd (te) sterke verhalen schreef de Volkskrant, 22 december 2014 maandag, Ten Eerste, 2077 woorden, DOOR ANA VAN ES
13.	Trouw negeerde signalen dat Ramesar bronnen verzon de Volkskrant, 22 december 2014 maandag, Ten Eerste; Blz. 2, 495 woorden, VAN ONZE VERSLAGGEEFSTER ANA VAN ES
14.	Dikke duimen de Volkskrant, 15 november 2014 zaterdag, Sir Edmund; Blz. 3, 765 woorden, JEAN-PIERRE GEELLEN
15.	Hoe nieuws zich verspreidt: Trouw ontslaat redacteur de Volkskrant, 15 november 2014 zaterdag, Vonk; Blz. 5, 1029 woorden, GIDI HEESAKKERS
16.	Koning van de anonieme bronnen valt door de mand de Volkskrant, 13 november 2014 donderdag, Ten Eerste, 796 woorden, ANA VAN ES, LOES REIJMER

1 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

31 oktober 2015 zaterdag

Te mooi om waar te zijn**BYLINE:** DE OMBUDSVROUW**SECTION:** Opinie en Debat**LENGTH:** 2820 woorden

Ombudsvrouw Annieke Kranenberg

Het bedrog van de stagiair kwam voort uit 'onbegrensd fanatisme'. De redactie valt haar gebrek aan een journalistiek-ethisch kompas evengoed aan te rekenen.

In het artikel 'De beroemde pianist in de puinhopen is ook gevlucht' (22 september 2015) over Aeham Ahmad (27), symbool van Palestijnse onverzettelijkheid, wordt verschillende malen Abo Gabi opgevoerd. In het artikel wekt de stagiair de indruk dat hij hem telefonisch heeft gesproken: 'IS beroofde hem van het enige dat hij nog had: zijn muziek', zegt Abo Gabi, die per telefoon de beslissing van zijn vriend toelicht.

In werkelijkheid zijn de passages overgeschreven uit The Sydney Morning Herald, zo heeft de stagiair opgebiecht. Alleen verwijst deze krant bij het citaat van Abo Gabi netjes naar een ander medium, Fairfax Media. Feitelijk is hier sprake van dubbel bronverzuim.

Voor het artikel 'Kaartenmaker van de strijd in Syrië' (17 oktober 2015) heeft de stagiair de 19-jarige Thomas van Linge daadwerkelijk geïnterviewd. Hij heeft alleen het begin van een artikel over een vergelijkbare Britse kaartenmaker van Vice gekopieerd en daar waar nodig aangepast aan Van Linge. Dat vond hij een mooi begin. 'Voor het ongetrainde oog is de al-Qadisiyah Men's Army Facebookpagina er een van een Iraakse rebellengroep. De pagina oogt gelikt, heeft zijn eigen logo - een adelaar op een schild in de kleuren van de Iraakse vlag - en is doorspekt met beelden van uitgebrande voertuigen en kapotgeschoten lichamen. Voor Thomas van Linge is er echter duidelijk iets mis. 'De uniformen van de strijders op de foto's die ze hebben gedeeld, zijn van Islamitische Staat.'

Een oud-medewerker van de krant ontdekte de overeenkomsten en alarmeerde de redactie.

Hoe de stagiair heet, heeft u donderdag 29 oktober in het artikel van de hoofdredacteur over de plagiaatzaak kunnen lezen. In dit stuk is de noodzaak om zijn naam bekend te maken verdwenen en noem ik hem vanwege zijn jeugdige leeftijd alleen 'de stagiair'. Hij was 19 toen zijn stage op 1 juni bij de economieredactie begon en V20 toen hij die per 1 september bij de buitenlandredactie voortzette. Hij is volwassen, maar hij is ook nog maar een jongen. Een bijzonder slimme jongen, met een groot schrijftalent en een even groot gebrek aan een journalistiek-ethisch kompas. Dat laatste valt niet alleen hem aan te rekenen. Daarover later meer.

Het begin

De stagiair kan zich het moment nog goed herinneren dat de chefs uit de ochtendvergadering kwamen en hem complimenteerden met zijn interview met Drazen Erdemovic, dat op zaterdag 11 juli - twintig jaar na de val van de enclave Srebrenica - in de krant stond. Erdemovic vertelde hoe hij en zijn eenheid van het Bosnisch-Servische leger ongeveer 1.200 mannen en jongens executeerden. 'Vier uur lang schoten we aan één stuk door moslims dood', citeerde de stagiair de oud-soldaat, die hij volgens een kadertje bij het interview telefonisch had gesproken. Erdemovic is opgenomen in een getuigenbeschermingsprogramma, aldus hetzelfde kadertje.

Indrukwekkend, zei een van de chefs, maar hoe had hij dat interview eigenlijk voor elkaar gekregen? Net als voor publicatie hing de stagiair naar eigen zeggen 'weer een mooi verhaal' op, dat deels waar was. Als 17-jarige vwo-scholier had hij een profielwerkstuk over de genocide in Bosnië- Herzegovina geschreven, waarmee hij de KNAW-onderwijsprijs won. Hij kende de regio en had er contacten. Via een lokale journalist was hij met Erdemovic in contact gekomen, loog hij.

In werkelijkheid had hij schrijfster Slavenka Drakulic, die in haar boek *They Will Never Hurt A Fly* over Erdemovic schreef, per mail om hulp gevraagd. Toen zij aangaf dat ze hem niet in contact kon brengen met de beschermde getuige, staakte hij zijn poging. Intussen hield hij zijn chef dagenlang op de hoogte van zijn zogenaamde vorderingen, tot hij opgewonden kwam vertellen dat hij Erdemovic via Skype had gesproken. Het gefabuleerde interview bestond uit een collage van passages uit Drakulic' boek, aangevuld met zinnen uit het toneelstuk *A Patch of Earth* en uit Erdemovics verklaringen bij het tribunaal.

Natuurlijk had de student International Studies - die zelf zijn stage bij de krant had geregeld - het hele weekend in de piepzak gezeten. Zou iemand het ontdekken? Maandag werd hij gebeld door een medewerkster van het Joegoslavië-Tribunaal. Erdemovic had laten weten dat hij niet met een journalist had gesproken, maar de woordvoerster liet het verder rusten. Het was niet in het belang van de getuige hier ruchtbaarheid aan te geven. De stagiair was door het oog van de naald gekropen. De euforie overheerste.

Aard en omvang

Dat was het begin. Althans het 'echte' begin volgens de stagiair, die ik afgelopen week uitgebreid heb gesproken over de aard en omvang van het plagiaat, en hoe het zover heeft kunnen komen. In de vierde week van zijn stage had hij het begin van een profiel ontleend aan een Volkskrant-artikel uit 2002 dat hij uit het archief had geplukt. En twee dagen voor het Erdemovic-verhaal had hij twee alinea's uit Het Financieele Dagblad geplagieerd. Verder zegt hij in te kunnen staan voor de verhalen die hij schreef voor de economieredactie - tót het Erdemovic-verhaal op 11 juli.

De redactie is daar niet zeker van. De stagiair heeft afgelopen week veel plagiaat toegegeven, maar niet alles is al gecheckt en nagebeld. Het valt niet uit te sluiten dat de bodem nog niet is bereikt (naar nu blijkt heeft hij ook in zijn vwo-profielwerkstuk passages overgeschreven, nota bene uit een Volkskrant-interview uit 1999). Wel lijkt het erop dat Erdemovic zijn ernstigste journalistieke vergrijp is. Hij heeft een interview verzonnen en geput uit een toneelstuk - fictie dus.

De vergelijking met Trouw-journalist **Perdiep Ramesar**, die naar alle waarschijnlijkheid bronnen en verhalen verzon, ligt op de loer, maar is niet terecht. De stagiair fantaseerde inhoudelijk geen verhalen en was nog geen vijf maanden voor de krant aan het werk. Ramesars bedrog kon jaren

voortduren en in tegenstelling tot de stagiair hadden zijn 'onthullingen' maatschappelijke impact en beïnvloedden ze het politieke debat.

De stagiair heeft verschillende journalistieke regels overtreden (zie de kaders), maar het merendeel bestaat uit klassieke plagiaat. In naar schatting eenderde van de 75 stukken die tijdens zijn stage onder zijn naam zijn gepubliceerd, heeft hij passages uit andere media overgenomen zonder de bron te vermelden.

Daarbij zijn enkele patronen te ontwaren. Soms stal hij het begin van een ander artikel om er zijn eigen stuk mee te beginnen. Dat geldt bijvoorbeeld voor het interview dat hij hield met kaartenmaker Thomas van Linge (zie kader), waardoor hij tegen de lamp liep. Het interview hield hij zelf, maar het begin ontleende hij aan het interview dat Vice met een vergelijkbare Britse kaartenmaker hield. Een oud-medewerker ontdekte toevallig de overeenkomsten en trok aan de bel.

Geregeld citeerde hij mensen uit andere media zonder bronvermelding alsof hij ze zelf had gesproken. Deze 'methode' verklaart hij als volgt: hij zette een reactie 'alvast' in het stuk en probeerde die persoon vervolgens wel zelf te spreken te krijgen. Wanneer dit niet lukte, liet hij de citaten uit andere media staan. Zo werd het hoofd van Interpol in twee artikelen opgevoerd, maar heeft de stagiair hem nooit gesproken. Tegenover zijn chef deed hij voorkomen van wel.

Dat hij het wel probeerde, zou best kunnen kloppen. Uit zijn mailbox - waartoe hij toegang verleende - valt op te maken dat hij bij verscheidene verhalen ijverig contact probeerde te leggen en dat dit ook regelmatig lukte. Een telefonisch interview met een Nederlandse pelgrim in Mekka, nadat honderden er tijdens de hadj de dood vonden, blijkt na telefonische navraag eveneens in orde te zijn.

Hoe het mis kon gaan

De stagiair heeft keihard gewerkt en zijn chefs en collega's bikkelhard voorgelogen. Daar heeft hij enorme spijt van. Het bedrog komt volgens hem voort uit een combinatie van 'onbegrensd fanatisme' en zijn 'gesloten' persoonlijkheid. Hij stelde zichzelf onhaalbare doelen. Hij wilde net zo goed zijn als zijn collega's met tientallen jaren ervaring en legde zichzelf een quotum op: bij de economieredactie wilde hij vier stukken per week maken, bij de buitenlandredactie voerde hij dit op naar vijf stukken per week.

Niemand zette hem onder druk zoveel te produceren, zegt hij. Integendeel, de chefs remden hem regelmatig af. Het was zijn eigen prestatiedrang en gevoel van onaantastbaarheid - 'ik kwam ermee weg' - wat hem dreef.

Valt de redactie dan niets te verwijten? Zeker wel. Rond 11 juli had iemand moeten opmerken dat het nogal onwaarschijnlijk is dat een Nederlandse jongen van 19 een interview kan afnemen met een van de belangrijkste getuigen voor het Joegoslavië-Tribunaal, die warempel in een getuigenbeschermingsprogramma is opgenomen. Het was vakantie, veel redacteurs hadden het interview gemist, waaronder sommige tribunaalkenners. Maar logisch nadenken had tot argwaan en kritische vragen moeten leiden.

Twee weken later volgde een ander cruciaal moment. De NRC meldde zich bij de chef economie: er waren alinea's overgeschreven uit een stuk over Fokker.

Na overleg met de hoofdredacteur gaf de chef de stagiair te verstaan dat plagiaat een 'journalistieke doodzonde is'. De stagiair beloofde het nooit meer te doen. De chef geloofde hem, taxeerde het plagiaat als een beginnersfout. De stagiair had immers geen journalistieke vooropleiding gehad, was niet eerder gewaarschuwd en had het gewraakte artikel aan het einde van de dag op verzoek langer moeten maken.

Dan het perspectief van de stagiair. Hij was zeker geschrokken, vertelt hij. Als hij een ervaren journalist was geweest, was hij ontslagen, kreeg hij te horen. Maar hij betuigde spijt en mocht blijven. Sterker, hij mocht dezelfde dag alweer een stuk tikken. De volgende ochtend ontving hij weer complimenten en de dag daarop ook. Als hij naar huis was gestuurd - al was het maar kortstondig - was de berisping beter bezonken, denkt hij.

Hij had wel iets opgestoken: voortaan zou hij alleen nog maar buitenlandse media plagiëren, dat viel minder op.

Daarna werd een wezenlijke fout in de begeleiding gemaakt. De chef buitenland - die hem kort daarna onder zijn hoede kreeg - werd door de hoofdredactie niet over de plagiaatkwestie ingelicht. Niemand hield op dat front speciaal een oogje in het zeil.

Intussen groeide zijn sterrenstatus op de redactie. Hij kreeg te horen dat hij een van de beste stagiairs was die de krant ooit had gehad. Ook andere chefs wisten hem te vinden voor 'leuke kadertjes', die de stagiair enkele uren later wist aan te leveren met sprankelende quotes. Serieuze onderwerpen - vluchtelingen, IS - werden hem evengoed toevertrouwd. Hij werd weliswaar niet onder druk gezet te presteren, maar deze dynamiek droeg wel bij aan zijn scoringsdrift.

De ontmaskering

Begin oktober raakte een ervaren buitenlandredacteur wantrouwig toen de stagiair geenszins onder de indruk leek te zijn van het feit dat hij werd bekritiseerd in deze rubriek (Wat betekent dat, 'niet bereikbaar'?), omdat hij beschuldigingen had geuit zonder wederhoor toe te passen (ik vond zijn nonchalante reactie eveneens merkwaardig, maar dacht dat hij daarmee zijn schaamte maskeerde). De redacteur deelde zijn argwaan met een collega: 'Dit is te mooi om waar te zijn.'

Vorige week viel deze buitenlandredacteur in als chef en kreeg in die hoedanigheid te horen dat de stagiair het begin van het interview met de kaartenmaker had overgeschreven. Meteen controleerde hij nog een paar artikelen van de stagiair en voilà. Tot ontsteltenis van de buitenlandredacteur - en later ook van de chef - bleek hij bij de economieredactie ook al te hebben geplagieerd, zonder dat zij daarvan op de hoogte waren.

Akelige vermoedens rezen. Was het niet vreemd dat de stagiair vrijwel nooit aan zijn bureau in het bijzijn van de chef telefoneerde, maar in een afgesloten werkcel?

Tegelijkertijd kwam een klacht binnen over zijn artikel over de Miss Irak-verkiezing (zie kader), dat dinsdag 20 oktober verscheen. Daarin had hij ook al geplagieerd. Het was zijn laatste verhaal. Die donderdag moest de stagiair vertrekken. Al snel besloot de hoofdredactie naar buiten te treden, de lezer was voorgelogen en misleid.

De naam

Alom klonk er donderdag lof voor de transparantie en spijtbetuiging van de hoofdredacteur in het artikel Plagiaat in de Volkskrant op pagina 2. Een behoorlijk aantal lezers vond het noemen van de

'opvallende naam' van de stagiair daarentegen minder chic. 'Dit artikel blijft tot in de eeuwigheid terug te vinden op internet', mailde een lezer. 'Dat vind ik een ongepaste straf voor een nog jonge stagiair.' Anderen merkten op dat de krant voorzichtiger omspringt met 'moordenaars', die vanwege de privacybescherming een initiaal krijgen, dan met haar eigen mensen.

Er is lang gediscussieerd over de vraag of zijn naam vermeld moest worden, zoals de hoofdredacteur aangaf in zijn stuk. Ik sta achter de keuze dat wel te doen. De redactie wil een jongeman die onder haar verantwoordelijkheid fouten maakte niet voor het leven tekenen, dat mag helder zijn. De geloofwaardigheid van de krant weegt echter zwaarder. De redactie mag fouten niet verdoezelen, ze moet de lezer laten weten dat er een verzonnen interview met Erdemovic in de krant heeft gestaan en dat er in verschillende artikelen is geplagieerd. Boven die stukken prijkt de naam van de stagiair - die zou hoe dan ook binnen mum van tijd op straat hebben gelegen. Zijn naam niet noemen zou ongetwijfeld tot digitaal hoongelach en het veelvuldig verspreiden van zijn naam hebben geleid. Het effect daarvan was voor de stagiair wellicht nog schadelijker geweest (los van het feit dat de jacht dan ook was geopend op alle andere stagiairs van de Volkskrant).

Voorwaarde was natuurlijk wel dat de stagiair en zijn ouders van alle stappen op de hoogte werden gebracht. Die nazorg is er. De hoofdredacteur en andere redactieleden hebben vrijwel dagelijks contact met de stagiair, die het noemen van zijn naam zelf onvermijdelijk achtte.

Lessen voor de toekomst

Journalistiek is op alle niveaus gebaseerd op vertrouwen: bronnen moeten op journalisten aankunnen, chefs moeten verslaggevers op hun woord kunnen geloven en de lezer moet er van uit kunnen gaan dat wat in de krant staat betrouwbaar is. Tijd en geld om alles wat in de krant komt te verifiëren, is er bij een dagblad gewoonweg niet. Dat zal de krant altijd kwetsbaar maken voor bedrog.

Wel zijn er een aantal concrete maatregelen te nemen om het risico op onethisch gedrag van stagiairs en andere redacteurs te verkleinen. De belangrijkste is mijns inziens een cursus journalistieke ethiek voor stagiairs. De plagiërende stagiair had geen journalistieke opleiding genoten, voor hem was zo'n cursus bittere noodzaak. Maar ook voor stagiairs van journalistieke opleidingen, die wel lessen in ethiek hebben gehad, is het leren van de specifieke regels van de Volkskrant ten aanzien van bronvermelding en hoor en wederhoor een vereiste. Bij een vorige stage waren de mores wellicht heel anders.

Vooraf mag een duidelijke waarschuwing klinken: wie zich bezondigt aan plagiaat, vliegt er meteen uit. Daarbij kan een technisch hulpmiddel uitkomst bieden. De stagiair merkte het afgelopen week zelf een paar keer op. De universiteit werkt met een plagiaatscanner, de redactie niet. Het werd hem met andere woorden erg makkelijk gemaakt. Alleen al vanwege de preventieve werking mag dat ergens boven aan het verlanglijstje van de redactie staan.

De opmerking van de hoofdredacteur dat stagiairs 'wellicht te snel' in het diepe worden gegooid, vindt breed weerklank op de redactie. Het is verstandig ze rustiger te laten opstarten en niet elk stukje onder naam te laten publiceren, om te voorkomen dat scoren een doel op zich wordt. Uitbundig complimenten uitdelen kan bij fanatieke stagiairs ernstige bijwerkingen geven.

De eerste alinea van het stuk 'Miss Irak is nog niet veilig in Bagdad' (20 oktober 2015) is geplagieerd van Reuters. De geplande miss-Irak-verkiezing in Bagdad zou 'een vrolijke kant laten zien van het door geweld verscheurde land. Maar radicale geestelijken keerden zich fel tegen het evenement'. Er is één cruciaal verschil tussen het origineel en de overschrijving: Reuters rept over de 'eerste internationaal erkende miss-Irak- verkiezing in ruim veertig jaar', de stagiaire van de eerste in 'tien jaar'.

De redactie ontving een klacht van de 'officiële Miss Irak Organisatie', die door Reuters wordt genoemd. De krant zou een neporganisatie hebben opgevoerd: Talat Models. Mogelijk heeft dit bureau ook miss-wedstrijden gehouden, maar de aanleiding voor het verhaal in de Volkskrant is aan de verkeerde organisatie gekoppeld. De foto hiernaast komt van Talat Models. Mogelijk betreft het geen 'officiële' miss.

Voortaan zou hij alleen nog maar buitenlandse media plagiëren

2 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

17 oktober 2015 zaterdag

De anonieme bron van huisnummer 15

BYLINE: ANNIEKE KRANENBERG

SECTION: Opinie en Debat; Blz. 22

LENGTH: 1051 woorden

Ombudsvrouw

Als een bron geanonimiseerd wil worden, is het cruciaal de lezer deelgenoot te maken van het motief.

Aardig wat lezers hadden maandag meteen in de gaten dat de reportage over de aanslag op een noodopvang voor asielzoekers nogal eigenaardig begon. 'Het is vrijdagavond even na half elf als alle bewoners van de Marshallaan in Woerden opschrikken. Aan de overkant van de straat is zojuist een nitraatbom afgegaan. 'Ik zat nog een beetje tv te kijken toen ik een bizar harde explosie hoorde. De ramen trilden in de kozijnen', zegt de 43-jarige bewoner van nummer 15. Hij wil om privacyredenen niet met zijn naam in de krant.'

De spottende reacties waren talrijk. 'Met die gegevens is het natuurlijk absurd makkelijk om zijn naam alsnog te achterhalen', mailde een lezer. 'Op deze manier is het niet noemen van de naam een inhoudsloze formaliteit.' Een ander: 'Ik heb in weinig tijd kunnen ontdekken wie die meneer en wat zijn telefoonnummer is. Ronduit schandelijk dat dit door de controle is gekomen.'

Wat was hier aan de hand, wilden sommigen weten. Wilde de journalist de anonieme buurtbewoner een geniepige poets bakken? Of had hij niet door dat hij met deze details de identiteit van de bron verraadde?

Geen van beide was het geval, legt de journalist uit. In lijn met de gedragscode van de krant probeert hij zo min mogelijk met anonieme bronnen te werken, zeker als het om 'iets relatiefs onschuldigs' gaat als het waarnemen van nieuwswaardige feiten aan de overkant van de straat. Alle bewoners van de Marshallaan die zicht hadden op de belaagde sporthal wilden anoniem blijven. Zo ook de man op nummer 15, die de bestorming goed had gezien. Hij wilde vooral zijn bedrijf - dat zijn naam draagt - buiten schot houden bij zo'n gevoelig onderwerp, aldus de journalist. 'Maar', zo had hij gezegd, 'noem me gerust de bewoner op nummer 15.'

De verslaggever wilde deze informatie gebruiken, omdat het 'de bron-zonder-naam' minder specifiek en inwisselbaar maakt. Daar heeft hij gelijk in. Anonimisering doet een groot beroep op het vertrouwen van lezers. Hoe meer details er vermeld worden (leeftijd, beroep, relatie tot het nieuwsonderwerp), des te overtuigender dat het een echt mens betreft. Naast het zo volledig mogelijk introduceren van een bron - hij mag net niet meer herleidbaar zijn - is het cruciaal de lezer

deelgenoot te maken van het motief om anoniem te willen zijn. Dat bleef hier grotendeels achterwege. 'Privacyredenen' is te vaag.

Paradoxaal genoeg wilde de journalist vertrouwen wekken bij de lezer door zo veel mogelijk details op te nemen, maar verkwanselde hij zijn geloofwaardigheid door ogenschijnlijk het vertrouwen van de bron te beschamen. Die misvatting had voorkomen kunnen worden als was opgeschreven dat de bron zélf voorstelde hem 'de bewoner van nummer 15' te noemen. Dat vindt de journalist zelf ook. 'Nu bestaat de indruk dat ik hem via een omweg geforceerd uit zijn anonimiteit haal.'

Een dag later deed hij het anoniemmotief van 'een van de initiatiefnemers' van Ons Montfoort Vluchtelingenvrij wel uitgebreid uit de doeken. De anonus kreeg bovendien een naam: Pieter Jan Verkerk. De regels schrijven voor terughoudend te zijn met gefingeerde namen, waarom deze dubbele voornaam en achternaam? Daar ondertekende hij zijn mails mee en zo voerde een andere krant hem ook op, aldus de journalist. Dat had best in het stuk gemogen. Het roept wel nieuwe vragen op: is het willekeurig gekozen of heeft de activist er een bedoeling mee?

'Maak de lezer deelgenoot van je overwegingen, wees transparant', staat er in de aangescherpte richtlijn voor anonieme bronnen, die de hoofdredactie zeven maanden geleden over de redactie rondstuurde naar aanleiding van de affaire met **Perdiep Ramesar** - de Trouw-journalist die een onverklaarbaar groot aantal niet-traceerbare bronnen gebruikte. Voor diens bedrog aan het licht kwam, werd ook in deze krant geregeld te gemakzuchtig met anonieme bronnen omgesprongen - zij het van een andere orde. Er bestonden al regels en een protocol, maar die lagen digitaal te verstoffen, meldde ik eerder op deze plek (Hoe kan de krant het Ramesar-effect bestrijden?, 3 januari 2015).

Het afgelopen jaar lijkt het zichtbaar beter te gaan. Een oud-redacteur van DWDD wilde vorige week anoniem blijven 'om zijn carrière niet in gevaar te brengen'. Na de eerste Russische bombardementen op Syrië sprak een verslaggeefster eerder deze maand 'via Skype' met burgers. 'De meesten geven een schuilnaam op, uit angst voor represailles.' In de primeur Rapport: definitief BUK-raket werden dinsdag keurig drie bronnen opgevoerd, die betrokken zijn geweest 'bij de totstandkoming van het eindrapport' van de Onderzoeksraad voor Veiligheid.

Overigens beklagden lezers zich bij dit artikel evengoed over de anonieme bronnen, maar leek dat vooral ingegeven te zijn door irritatie over het uit de school klappen in zo'n delicaat dossier. Ongepast van de bronnen én de krant jegens de nabestaanden, vond een aantal lezers. 'Onze taakopvatting is volstrekt helder', reageert de plaatsvervangend hoofdredacteur. 'We proberen natuurlijk altijd het nieuws als eerste te melden. Als we onderscheid gaan maken in wenselijk en onwenselijk nieuws kiezen we partij. Dat willen we niet.'

De nonchalance bij het opvoeren van anonieme bronnen - of in elk geval de schijn ervan - is nog niet helemaal uitgebannen. In oktober doken bronnen 'rond' de FIFA en 'op' het Binnenhof op, zonder toelichting. Dat gold eveneens voor een anoniem bestuurslid in een sportverhaal en een verkoopster uit een cosmeticawinkel in een reportage over agressie tegen winkeliers.

In het laatste geval blijkt de verslaggever, een stagiair, in de oorspronkelijke versie wel degelijk een verklaring te hebben gegeven, zij het ietwat cryptisch: 'Ze wilde anoniem blijven omdat er momenteel zeven aangiftes lopen.' In plaats van het anoniemmotief te verhelderen, schrapte de eindredactie de zin. Spijtig, want het vermelden van de beweegredenen om anoniem te blijven is niet alleen essentieel voor het vertrouwen van de lezer, maar is inhoudelijk vaak ook relevant.

Daarbij krijgt een leerling-journalist - die het nota bene goed deed - niet bepaald de juiste boodschap.

ombudsvrouw@volkskrant.nl

Waarom heet de initiatiefnemer uit Montfoort Pieter Jan Verkerk?

3 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

4 september 2015 vrijdag

'Ik let op anonieme citaten'

BYLINE: MENNO VAN DONGEN

SECTION: V Opening; Blz. 19

LENGTH: 345 woorden

Interview Adri Vermaat, ombudsman Trouw

Net als de Volkskrant, NRC Handelsblad en de NOS heeft ook dagblad Trouw nu een ombudsman. De aanstelling is een van de gevolgen van de affaire-**Perdiep Ramesar**. De krant ontsloeg de verslaggever eind vorig jaar omdat hij zich in tal van reportages baseerde op niet-bestaande bronnen. Adri Vermaat (62), al 33 jaar verslaggever bij de krant, wordt naar eigen zeggen een 'onafhankelijke buffer tussen de lezers en de redactie'.

Er is veel werk te doen. Elsevier noemde Trouw eind juni spottend 'misschien wel dé expert op het gebied van nep-journalistiek'.

'Zo'n opmerking is vervelend, maar daar moet je tegen kunnen. Er zijn lessen geleerd uit de kwestie-**Perdiep Ramesar**. Ik zal er alert op zijn dat er niet zomaar anonieme citaten in de krant komen. Ik wil Trouw beter maken.'

In uw eerste column als ombudsman pleit u ervoor de naam Ramesar niet meer te noemen.

'Het is voor hem niet prettig steeds zijn naam aan te treffen. En ik wil niet zaniken over iets dat breed is uitgemeten en tot scherpe afspraken heeft geleid. Laten we de blik vooruit richten.'

Een ombudsman is een flinke investering voor de krant. Wordt het een voltijdsfunctie?

'Het hakt er behoorlijk in, dus heb ik afgesproken dat ik dit in deeltijd ga doen. Ik word half ombudsman, half mediaverslaggever.'

Staat u als deeltijdverslaggever niet dichterbij de redactie dan bij de lezer?

'Dat moet blijken, in de praktijk. Ik zal opletten aan welke verhalen ik begin. Het is niet de bedoeling dat ik moet oordelen over mijn eigen stukken.'

Trouw zette als enige landelijke Nederlandse krant de foto van de aangespoelde Syrische peuter op de voorpagina. Gaat uw krant hier te ver, ombudsman?

'Ik vind het heel goed. Dit is dé foto die de ellende van de laatste tijd uitbeeldt. Het zegt meer dan tienduizend woorden.'

Jonge kinderen zien zo'n voorpagina: thuis of in de supermarkt. Zij hadden de foto misschien liever niet gezien.

'Ouders kunnen een kind waarschuwen. Dit is nou eenmaal de realiteit. Je moet geen verstoppertje spelen.'

4 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

14 februari 2015 zaterdag

Vertrouwen

BYLINE: JEAN-PIERRE GEELEN**SECTION:** Sir Edmund; Blz. 3**LENGTH:** 774 woorden

Medialogica

Een nieuwslezer moet betrouwbaar overkomen en gezag uitstralen. Dat degelijke imago moet je niet schaden door mee te doen aan spelletjes op tv.

Dus een nieuwslezer mag niet liegen. Brian Williams, de oerdegelijke anchor van het Amerikaanse netwerk NBC, fabuleerde dat hij in een helikopter in Irak was beschoten. Er wordt betwijfeld of hij met de orkaan Katrina in 2005 echt iemand zelfmoord heeft zien plegen, zoals hij beweerde. Nu is hij voor zes maanden geschorst.

Het was de hele week aanleiding voor beschouwingen over de betrouwbaarheid van de nieuwslezer. Die is tanende. Alleen al in de VS erodeert het aanzien van nieuwsshows en hun anchors, stelde NRC Handelsblad vast: 'Volgens bureau Gallup vertrouwt 18 procent van de Amerikanen de anchors nog, in 1997 was dat nog 36 procent.' Kijkcijfers dalen, de programma's zien hun redding in meer entertainment en dierenfilmpjes.

Waar herkennen we dat toch van?

In Nederland lijkt het niet veel beter, stelde NRC vast in hetzelfde artikel: 'Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft 32 procent van de bevolking nog vertrouwen in de pers. Alleen de kerk wordt minder vertrouwd. Bovenaan staat de rechter.'

Au.

Nederland had nog maar net de kwestie rond Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** achter de kiezen, in het verre geheugen ligt de hoofdenhandel van Brandpunts Willibrord Fréquin. Intussen staat NOS-anchor Rik van de Westelaken in zijn korte broek in Wie is de mol, terwijl Herman van der Zandt op het andere net met biljetten van 50 euro blufpokert in Met het mes op tafel.

Op de website van de NOS staat: 'De NOS is de grootste journalistieke organisatie van Nederland en staat voor veel mensen symbool voor betrouwbaarheid. Dit vertrouwen willen we elke dag weer waarmaken.'

Hoeveel vindt de NOS 'veel mensen'? En hoe weet de omroep dat eigenlijk? De laatste cijfers kwamen maandag van Maurice de Hond, die in opdracht van RTL LateNight de 'betrouwbaarheid' van nieuwslezers en anchors had gepeild. Humberto Tan scoorde met een 6,9 het hoogste. Rick Nieman en Twan Huys volgden met een 6,5. Onderaan bungelden Matthijs van Nieuwkerk (5,9), Merel Westrik (5,5) en Peter R. de Vries (5,2), die gezamenlijk nog altijd beter scoorden dan Mark Rutte.

Leuk voor aan de borreltafel, maar de vraag bleef wat de kijker onder 'betrouwbaarheid' verstaat. Hoe beoordeelt hij die? Aan de kleur van de ogen?

Het gaat vermoedelijk niet om feiten, maar om beeldvorming, imago en perceptie. Een nieuwslezer moet voldoen aan de criteria van Aristoteles voor een goede redenaar. Ten eerste ethos: betrouwbaar en eerlijk overkomen.

Daarom is in werkelijkheid Rob Trip (6,3 volgens De Hond) de koning van betrouwbaarheid. Hij oogt als de meest degelijke anchor, die je zelden tot nooit tegenkomt in spelletjes, glossy's of toneelstukjes die de kijker mogelijk zand in de ogen strooien. Een 'autoriteit' uit de oude school.

Dat Rik van de Westelaken tien minuten na het NOS-Journaal de waarheid staat te liegen in Wie is de mol, bleek voor 48 procent geen probleem. Voor 11 procent trouwens wel.

Wat de anchor beweegt tot spelletjes, zal wel een diepgewortelde menselijke behoefte zijn. Het volk verlichten met het schijnsel van de eigen schijnwerper. Maar buiten dat hoogstpersoonlijke is de vraag wat het oplevert, en waarom je het zou willen.

NOS-baas Marcel Gelauff zei in de Volkskrant dat hij twee pubers kende die door Van de Westelakens deelname aan WIDM naar het Journaal waren gaan kijken. Gefeliciteerd. De vraag is of ze hem daar ook geloofden. En of ze anders nooit met het Journaal in aanraking waren gekomen.

Nederlandse nieuwslezers en presentatoren liegen volop - een herstelrubriek bestaat niet eens. Ze overdrijven geregeld, ontnemen de kijker de nuchtere blik op de werkelijkheid door mee te gaan in alarmerende weerberichten en codes in alle kleuren van de regenboog. Ze gaan slaafs mee in marketinggestuurde hypes (deze week: Fifty shades of grey - de film, de late Rembrandt) en zetten soms zaken vetter aan dan later terecht bleek. Bijproducten van de nieuwsin-dustrie. Een afvalprobleem.

Het grote publiek mag dan niet te zwaar te tillen aan de deelname van Van de Westelaken aan WIDM, discussie over de betrouwbaarheid van nieuwslezers kwam er toch. Precies de reden waarom je imago's van degelijkheid maar beter niet op het spel kunt zetten.

'In opspraak' heet dat in de politiek al gauw. Daar is die simpele perceptie soms al voldoende om de minister te doen struikelen, vaak op aandrang van de pers die niet ophoudt de opspraak rond te pompen. Laat nieuwslezers zich beperken tot de werkelijkheid. Desnoods met het mes op tafel.

5 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

10 januari 2015 zaterdag

Duidingsdrang

BYLINE: JEAN-PIERRE GEELEN**SECTION:** Sir Edmund; Blz. 3**LENGTH:** 750 woorden

Medialogica

Er is veel onzin beweerd in de affaire rond Trouw-journalist Ramesar. En het zelfreinigend vermogen van de journalistiek is niet zo groot als ze zelf van anderen eist.

Ook in het licht van de aanslag in Parijs heeft het ironisch genoeg iets geruststellends dat de Haagse 'shariadriehoek' van Trouw niet bleek te bestaan. De fictie van journalist **Perdiep Ramesar** leek afgelopen weken meer journalisten en media bezig te houden dan lezers, maar we moeten het er hier nog eenmaal over hebben. Er is in de nasleep te veel beweerd om onweersproken te laten.

Zo was de zaak-Perdiep vlak vóór Kerst aanleiding voor het opstappen van Trouw-columniste Elma Drayer. Jammer. Want Drayer had een uitstekende column kunnen schrijven waarin ze haar stap toelichtte. Nu moest zelfs de (hoofd)redactie van Trouw het nieuws uit de Volkskrant vernemen, en het stellen met een summiere uitleg die enkel vragen opriep. Zo claimde zij een van meerderen te zijn die al jaren geleden waarschuwde 'deze man deugt niet'. De oude hoofdredactie had dovemansoren, en de nieuwe weigerde volgens haar consequenties te trekken. Toen deed ze het maar zelf.

'Ik heb ook nooit een column geschreven over stukken van Perdiep, omdat ik hem niet vertrouwde.' Dat bleek al snel anders te liggen: vorig jaar nog prees ze tweemaal een boek dat Ramesar (samen met Martijn Roessingh) had geschreven.

Wat jammer dat Drayer haar pen niet oppakte voor een verweer. En dat onschuldigen in haar optiek moeten boeten voor de perfide praktijken van een doorgedraaide collega.

Had van haar de hoofdredactie moeten opstappen? De vraag is wat daarmee eigenlijk bereikt zou zijn. Het zou hooguit symboolpolitiek zijn, een gebaar voor de buitenwereld. Niet nodig: Trouw-lezers hebben - voor zover bekend - niet massaal hun abonnement opgezegd.

Wel illustreert de zaak weer eens dat het zelfreinigend vermogen in de journalistiek niet zo groot is als diezelfde journalistiek vaak wel eist van politiek en CEO's.

Ook opmerkelijk: de doorgedraaide duidingsdrang van commentatoren en opiniemakers.

De gedachte dat aan het hoofd van Perdieps eenmansbedrijf een eenzaam dolende ziel stond, was voor sommigen onverteerbaar. In hun beschouwingen was Ramesar ineens exponent van een systeem of cultuur. Alsof het bedrijven van fictie in een waarheidsfabriek niet het werk van een eenzame gek kan zijn.

Hans Laroës, voorheen baas van het NOS Journaal, schreef in een blog dat de kwestie niet alleen over Trouw ging, maar over de wijze waarop redacties omgaan met anonieme bronnen. Dat is waar. Maar Perdiep wist zich bij het verhaal over de Haagse shariadriehoek gedekt door de toenmalige hoofdredacteur die in zijn krant loog dat alle bronnen voor het verhaal bij de hoofdredactie bekend waren. Dat verkleint de zaak toch weer tot het unieke en particuliere.

Het bontste betoog kwam van persprofessor Mark Deuze in NRC Handelsblad. Ook bij hem stond de zaak uiteraard voor meer.

De kwestie vloeide voort uit het gegeven dat redacties overwegend 'wit' zijn en Ramesar als allochtoon een uitzonderingspositie kon bekleden. Ook zijn redacties 'het domein van een betrekkelijk kleine maatschappelijke elite', als gevolg van ontslagrondes, reorganisaties en bezuinigingen (Deuze haalde er zelfs de te lage tarieven voor freelancers bij). 'In zo'n context neemt niemand elkaar de maat meer'.

Het is van een onzinnigheid waarvoor Ramesar zijn hand niet zou omdraaien. Niets van deze feiten bieden een solide verklaring voor het eenvoudige boerenbedrog van Ramesar. Dat bedrog heeft niets met klasse of kleur te maken. Of zou Deuze in de roemruchte zaak rond fantast Jan Haerynck bij de Volkskrant (in de financieel florissante jaren negentig) diens Belgische achtergrond willen aanvoeren? Ook in het buitenland bestond en bestaat groot journalistiek bedrog, maar nergens bestond een andere verklaring dan de karakterologische van de betrokken fraudeur. Hooguit moeten (hoofd)redacties zich beter wapenen tegen al te veel vertrouwen in hun personeel.

Intussen blijft het schrijnendste van Perdieps 'shariaverhaal' de afstand van de journalistiek tot het rampgebiedje dat hij had verzonnen. Weliswaar werd de waarheid van zijn verhaal al snel betwijfeld, maar toch kon die twee jaar lang een eigen leven leiden in politiek, maatschappij én media. Alsof het eilandje in de Schilderswijk een ver ebolaland was in onbegaanbaar gebied. Misschien moet de journalistiek die grens eens gaan verleggen en een kijkje nemen rond de ware feiten.

6 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

3 januari 2015 zaterdag

Hoe kan de krant het Ramesar-effect bestrijden?

BYLINE: ANNIEKE KRANENBERG**SECTION:** Opinie en Debat; Blz. 32**LENGTH:** 1021 woorden

Ombudsvrouw

Niet voor niets ondervragen rechercheurs in zware strafzaken verdachten of getuigen met zijn tweeën. In het beste geval vult een duo elkaar aan, houdt het elkaar scherp. De een vraagt, de ander observeert. De een paait, de ander confronteert, good cop, bad cop. Samen kun je de betrouwbaarheid van de ondervraagde beter inschatten dan alleen. Een sterk duo vermindert de kans op een tunnelvisie én het manipuleren van de waarheid.

Het beruchte verhaal over de 'shariadriehoek' van Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** was er niet geweest als hij in een duo had geopereerd. Ramesar had niqabdraagster Meryam, straatjongen Hafiz en andere bewoners van de Schilderswijk hoogstwaarschijnlijk niet aan een collega kunnen introduceren omdat ze hoogstwaarschijnlijk niet bestaan.

Vlak voor Kerst kwam de 'Onderzoekscommissie Brongebruik Trouw' met een rapport waarvan alle media iets kunnen opsteken. Ramesar heeft minstens vijfentwintig jaar lang een onverklaarbaar groot aantal niet-traceerbare bronnen gebruikt. Volgens de commissie is het zelfs mogelijk dat 'deels verzonden of geheel verzonden artikelen in Trouw zijn verschenen'.

Een oplichter die moet samenwerken heeft het een stuk lastiger. Andere redenen - het inschatten van de betrouwbaarheid, het voorkomen van een tunnelvisie - zijn op zich al zwaarwegend genoeg om twee verslaggevers op complexe projecten te zetten. Zeker wanneer het onderzoek naar een gesloten, heimelijke wereld betreft die een open zenuw in de samenleving raakt. En wanneer bij voorbaat vaststaat dat anonieme bronnen onvermijdelijk zijn. Begrijpelijk dat een teruggekeerde

Syriëganger uit angst voor vervolging alleen onherkenbaar in de krant wil. Mogelijk wil zijn familie anoniem blijven omdat ze niet voor eeuwig online te boek wil staan als jihadgezin. Hetzelfde geldt voor informanten bij politie en inlichtingenorganisaties; alleen op achtergrondbasis willen zij over politiek gevoelige onderwerpen praten.

Het gebruik van anonieme bronnen an sich is niet verkeerd - ze zijn grondstof voor verhalen die anders niet gemaakt kunnen worden. Het gaat om de kwaliteit van de bron: is zijn identiteit gecheckt, is zijn verhaal verifieerbaar, wordt dat gestaafd door ander materiaal, welk belang heeft de bron bij het doen van zijn verhaal, is er ook naar contra-indicaties gezocht? En het gaat om het controlemechanisme: hebben leidinggevenden dit getoetst?

Bij Trouw was die check nagenoeg afwezig. Leidinggevenden waren blij met Ramesar, die alle lastige onderwerpen oppakte. Zorgen van collega's over Ramesars bronnen pakte de hoofdredactie niet goed op. Sterker, de hoofdredacteur maakte zich eveneens schuldig aan een journalistieke doodzonde. Nadat er kritiek was geuit op het verhaal over de shariadriehoek schreef hij zijn lezers: 'De vele bronnen die voor dit verhaal zijn gebruikt, zijn allemaal bij de redactie bekend.' Dat blijkt niet te kloppen.

De meeste redacties hebben regels voor anonieme bronnen, maar het valt op hoe gemakzuchtig ze soms worden gebruikt - ook in de Volkskrant. Journalisten worden getraind in schrijfstijl, presentatie en het 'pitchen' van verhalen bij de chef. Diezelfde aandacht moet er zijn voor de journalistieke beginselen. Acht jaar geleden ontwikkelde de Volkskrant een protocol voor primeurs met heldere regels over anonieme bronnen en een checklist voor chefs. Hoewel leidinggevenden meestal kritische vragen stellen bij gewichtige verhalen, ligt het protocol digitaal te verstoffen.

Niet dat er maar op los wordt gefantaseerd op redacties waar journalistieke principes niet dagelijks worden besproken. Dat elke krant wel 'een Perdiepje' in dienst heeft, zoals op Twitter wordt gesteld, betwijfel ik ten zeerste. Ramesar wilde niet meewerken aan het onderzoek, we weten dus niet wat hem heeft bewogen. Mogelijk werd hij gedreven door scoringsdrang en hebben leidinggevenden die aangewakkerd. Jayson Blair - zijn bedrog bij The New York Times kwam in 2003 aan het licht - noemde de hypercompetitieve nieuwsredactie als een van de redenen de boel te bedriegen. Blair loog echter al in stukken voordat hij bij The New York Times begon. Ook bij Ramesar zijn er sterke aanwijzingen dat hij bij zijn vorige werkgever al bronnen verzon (uit voorzorg verwijderd het AD al zijn stukken uit het archief).

Niet alleen de redactiecultuur speelt een rol, maar vooral ook de persoonlijkheidsstructuur van de oplichter. De redactiecultuur zorgt er wel voor dat fantasten hun kunstje telkens opnieuw kunnen flikken - met alle maatschappelijke gevolgen van dien.

De consequenties van journalistiek onderzoek zijn misschien niet zo ingrijpend als dat van recherechewerk (een strafblad en gevangenisstraf), maar het doel moet hetzelfde zijn: waarheidsvinding. Iedereen die zich journalist noemt, zou zich bewust moeten zijn van die dure plicht. Hoofdredacties dienen dat proces zo goed mogelijk te begeleiden en controleren. Het organiseren van tegenspraak is daarbij onontbeerlijk. Redacteurs moeten zich vrij voelen kritiek te uiten. Dat is een les die alle redacties uit de affaire Ramesar kunnen trekken.

Trouw lijkt een nieuwe start te willen maken. De hoofdredactie heeft het rapport openbaar gemaakt en wil in gesprek met de inwoners van de Schilderswijk. 'En mogelijk mondt het gesprek uit in een journalistiek project dat recht doet aan de wijk en zijn bewoners', aldus de adjunct-hoofdredacteur van Trouw. Hopelijk schiet de krant nu niet door naar de andere kant uit angst opnieuw van leugens te worden beticht.

Andere kranten ondervinden ook gevolgen van Ramesars bedrog. Een 'Perdiepje begaan' is op sociale media een gevleugelde opmerking geworden. De beste manier om het Ramesar-effect tegen te gaan is de lezer deelgenoot te maken van het journalistieke speurwerk. Leg bij elke anonieme bron verantwoording af: waarom verdient hij bescherming, welk steunbewijs is er? Daarnaast wekt de vermelding van twee namen bij een stuk wellicht vertrouwen.

De ombudsvrouw behandelt vragen, klachten en opmerkingen over de inhoud van redactionele pagina's en journalistieke aanpak.

volkskrant.nl/ombudsvrouw

ombudsvrouw@volkskrant.nl,

7 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

2 januari 2015 vrijdag

De verleiding van de TED-cultuur

BYLINE: ASHA TEN BROEKE**SECTION:** Opinie en Debat; Blz. 27**LENGTH:** 780 woorden

'Het mocht gewoon niet mislukken.' Dat zei **Perdiep Ramesar** tegen zijn chef bij Trouw, toen ze hem ter verantwoording riep voor de waarschijnlijk-niet-bestaande anonieme bronnen die hij opvoerde in zijn stukken. Het werd een heuse affaire. Jo Bardoel, emeritus hoogleraar journalistiek aan de Radboud Universiteit, sprak van 'journalistieke fraude op grote schaal'. Het deed hem denken aan 'wat de affaire-Stapel voor de wetenschap is geweest'.

Er zijn inderdaad wat overeenkomsten. En dan doel ik niet zozeer op de vermeende rotte-appeligheid van beide heren, of op de goedgegelovigheid bij de mensen om hen heen, maar vooral op de nimmer aflatende druk die zij ervoeren om met een voortdurende stroom fraaie verhalen te komen.

Diederik Stapel was een uitzonderlijk productief academisch heerschap. Toen ik hem interviewde, vertelde hij me dat hij als wetenschapper vooral wilde scoren, meedoen, erbij horen. Wie het ene na het andere hippe onderzoek afrondt en met eenduidige resultaten en heldere conclusies komt, kan rekenen op complimenten en hoogachting. Wie dat niet lukt, wacht een deprimerender scenario: wanneer een studie niet oplevert wat de bedoeling was, krijgt de wetenschapper haar vaak niet eens gepubliceerd.

Ik moest hier aan denken toen ik las hoe productief **Perdiep Ramesar** was. In het rapport over zijn wandaden staat te lezen dat er 'tussen 1 mei 2007 en 7 november 2014 van zijn hand 1.011 artikelen verschenen in Trouw, waarbij kleine nieuwsberichtjes van honderd woorden of minder niet zijn meegerekend.' In zijn meest schrijflustige jaar tikte Ramesar er wel 164. Dat komt ruwweg neer op elke anderhalve werkdag een nieuw stuk - en dat in een vakgebied waarin het normaal is dat aan een echt opzienbarend en onthullend verhaal weken, zo niet maanden, aan journalistiek hand- en veldwerk voorafgaan. Ramesar durfde echter niet goed nee te verkopen aan de redactie; als zij vroegen, draaide hij. En net als Stapel wilde ook hij scoren met zijn werk: 'Het niveau dat ik heb gehaald met de sharia-driehoek wilde ik gewoon elke keer weer herhalen.'

Die scoringsdrift komt niet uit het niets. Een van de dingen die wetenschap en journalistiek gemeen hebben, is de hoge publicatie- en prestatiedruk. In korte tijd moet er een hoogwaardig product worden neergezet, bijna altijd met beperkte middelen. Niet zelden vloekt deze ambitie met zichzelf. Onder journalisten gaat al jaren een foto rond van een bordje waarop geschreven staat: 'Wij bieden drie soorten service: goed, goedkoop en snel. U mag er twee kiezen. Goede, goedkope service is niet snel. Goede, snelle service is niet goedkoop. En goedkope, snelle service is niet goed.'

Dat brengt ons bij een tweede parallel tussen wetenschapper en journalist: beiden zijn op zoek naar een betrouwbare glimp van de werkelijkheid. Waarheid, zo je wilt. Het probleem is dat die waarheid zich niet gemakkelijk laat vangen. Ze is tegenstrijdig, ingewikkeld en helemaal niet netjes. Daarom is zowel solide wetenschappelijk als journalistiek onderzoek zo tijdrovend.

Helaas zit er bijna niemand te wachten op trage rommeligheid. Volgens journalist Felix Salmon komt dat doordat we leven in een cultuur waarin verhalen waarin alles lijkt te kloppen de norm zijn. Salmon analyseerde deze cultuur naar aanleiding van de val van een andere journalistieke wonderboy, de Amerikaan Jonah Lehrer, in 2012. Lehrer, toen werkzaam voor *The New Yorker*, bleek citaten van Bob Dylan uit zijn duim te hebben gezogen en wetenschappelijk onderzoek te hebben aangepast aan de rode draad in zijn boek (in plaats van andersom).

Salmon spreekt in zijn analyse van een TED-cultuur, naar de immens populaire en zeer gelikte 'TED-talks' (Technology, Entertainment, Design) van schrijvers, wetenschappers en zakenlieden die onder het mom van 'ideas worth spreading' in twintig minuten doen alsof het universum een plek is waarin alles altijd op wonderlijke wijze precies op zijn plaats valt, als je maar positief blijft. In zo'n cultuur, zo betoogt Salmon, zijn het juist de mensen die prachtig aangeharkte sages komen vertellen over Bob Dylan of sharia-driehoeken die we als helden binnenhalen. Zo belonen we in onze cultuur het vertellen van realistisch klinkende sprookjes - veel meer dan een verslag van de onopgesmukte werkelijkheid, met al haar tegenstrijdige ingewikkeldheden en mitsen en maren.

In zo'n cultuur ligt het in de rede dat er zo nu en dan een man of vrouw voor de verleiding bezwijkt. U vraagt veel, snelle, gelikte verhalen? Dan krijgt u die. Desnoods verzint iemand er een paar bronnen, cijfers of citaten bij. Het mag immers niet mislukken.

U vraagt veel, snelle, gelikte verhalen? Dan krijgt u die

8 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

31 december 2014 woensdag

De Gouden Onno III (slot)**BYLINE:** BIJDRAGEN: JULIEN ALTHUISIUS, JEAN-PIERRE GEELEN, GIDI HEESAKKERS, HARO KRAAK, PAUL ONKENHOUT, LOES REIJMER**SECTION:** V Opening**LENGTH:** 2326 woorden

Media - OVERZICHT: MEEST BESPROKEN PERSONEN IN DE MEDIA

Afpersopa. Commonlinnetschap. Gouden pik. Katholiek orgel. Wit superioriteitsdenken. Mondkapje. Na twee delen, aftellend van 40 naar 11, beleven we vandaag de spannende finale: wie zijn de tien meestbesproken, beeldbepalendste, mediafähigste mediafiguren van 2014?

10. WAYLON (EN HET PAKJE VAN DE BAND)

Waar is Waylon? De Telegraaf stelde de vraag eind mei in kapitalen op de voorpagina. Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie liet de NOS weten 'scherp' naar hem uit te kijken. We vonden Waylon terug aan de talkshowtafel bij RTL Late Night. Schitteren door afwezigheid was zelden zo glansrijk.

Nadat Ilse DeLange en hij als The Common Linnets met Calm after the Storm tweede waren geworden op het Eurovisiesongfestival, kwam al snel naar buiten dat het tussen die twee niet boterde. Van kalmte na de storm was geen sprake - een grap die bij deze kwestie al te vaak gemaakt is. Hij voelde zich niet serieus genomen door DeLange en moest in Kopenhagen hetzelfde pakje aan als de rest van de band. Alleen de hoed was anders, klaagde hij.

'Slechts een Common Linnet' zijn, dat wilde hij niet. Ilse DeLange noemt de samenwerking met Waylon inmiddels een zwarte periode in haar carrière. 'Dan heeft ze niet veel meegemaakt', zei hij op zijn beurt deze maand in KRO's Profiel.

+++

9. ALEXANDER KLÖPPING (EN ALEXANDER KLÖPGEEST)

Supersympathiek is hij, deze in capuchontrui gestoken miljonair-op-papier. Dat Alexander Klöpping leuk kan lullen over technologie en internet wisten we al, maar tegenwoordig steekt hij ook zijn handen uit de mouwen. Samen met Marten Blankesteijn richtte hij digitale kiosk Blendle op, wat

hem naast een record aan gratis publiciteit ook een investering van drie miljoen opleverde. Pats! Boem!

Nog 200 miljard en Klöpping is Mark Zuckerberg voorbij. Nee sorry, dat is flauw, maar onze verhouding met Klöpping is ongeveer zoals cabaretier Martijn Koning zei: 'Ik wil Alexander Klöpping zo graag haten, want hij is zo fucking succesvol, maar hij is gewoon te aardig om te haten. Maar ik haat hem toch!'

Wij haten Alexander niet, al doen we nog zo ons best. Sinds hij elke week als Salamander Klöpping het technieuws bespreekt bij Zondag met Lubach, zijn we hem juist steeds leuker gaan vinden. En als Alexander Klöpgeest sierde hij de cover van de Donald Duck. Veel hoger kun je niet komen. O ja, Mark Suikerberg van Snoetboek voorbijstreven. Maar dat gaat lukken, toch? Klöpt.

+++

8. LINDA EN JOHN DE MOL (EN DE AFPERSOPA)

Linda, John en de Afpersopa. Het klinkt als de titel van een detective waarin Linda de Mol zelf had kunnen spelen: tegen het decor van de villarijke dorpen Blaricum en Crailo werd de machtigste mediafamilie van Nederland afgeperst door iemand die zijn dreigbrieven verstopte onder bakstenen of liet thuisbezorgen boven op een doos taartjes.

Linda en John werden al een jaar bedreigd toen ze eind september besloten dat het genoeg was geweest. Een compositietekening -- die een beetje deed denken aan Paul Witterman na een maand lang kokosmakronen bingen -- bij Opsporing Verzocht leidde tot honderden tips. Vervolgens leidde 'klassiek researchwerk' al snel tot de arrestatie van de kwaadaardige opa.

De Blaricumse bakker had trouwens al lang onraad geroken. 'Het maakte hem geen bal uit welke gebakjes', zei bakker Frans Wassenaar tegen het AD over de manier waarop de afpersopa zijn bestelling deed. En er was Wassenaar nog iets opgevallen: dat brilletje was alleen maar glas eigenlijk. Dat is toch hip voor een man van tussen de 65 en 70 jaar.' Dat had eigenlijk het woord van 2014 moeten zijn: hipsterafpersopa.

+++

7. **PERDIEP RAMESAR** (EN DE EERVOLLE VERMELDINGEN)

Een notering in deze lijst is er niet zomaar. Zonder een goed doordachte strategie, uiterste toewijding en puntgave uitvoering schop je het niet tot in de hoogste regionen - dat weten oude bekenden als Arie Boomsma en Bram Moszkowicz maar al te goed.

Ook de ambitieuze journalist **Perdiep Ramesar** volgde een meerjarenplan. In 2005 fabuleerde hij er al voorzichtig op los als verslaggever op de Haagse stadsredactie van het Algemeen Dagblad.

Hij interviewde mensen die nergens anders hun sporen hebben nagelaten, niet op Google en niet in de Familienamenbank van het Meertens Instituut. Een hele prestatie. Dat goede werk zette hij voort als journalist bij dagblad Trouw. Zijn levenswerk kreeg echt vorm met de uitvinding van de Shariadriehoek, een term die Ramesar eervolle vermeldingen in diverse media opleverde.

Onlangs maakte een onderzoekscommissie bekend dat hij een van de omvangrijkste journalistieke fraudezaken in de Nederlandse geschiedenis op zijn naam mocht schrijven. Die verdienste levert hem plek 7 op deze lijst op, de hoogste notering voor een dagbladjournalist ooit.

Een speciaal woord van dank gaat uit naar de betrokkenen die dit mogelijk hebben gemaakt: chefs en hoofdredacteuren die hun oren en ogen sloten voor signalen uit de eigen gelederen. Zonder hen had hij het niet gered.

+++

6. DAVE EN DRIES ROELVINK (EN HET BUBBELBAD)

Het kan keihard gaan in het leven. Bewijsstuk 1: Dave Roelvink, zoon van de zanger in de gele zwembroek. Aan het begin van het jaar nog amateur schoonspringer bij SBS6 en een lokale bekende in de Korte Leisedwarsstraat, de Amsterdamse boulevard van het ordinaire vertier, inmiddels BN'er van het hoogste soort.

Een realitysoap van zoon en pa is in de maak en belooft een wake-upcall van jewelste te worden voor Dave, die vaak tot na het middaguur in bed ligt. Van schrik is hij een dj-cursus begonnen - de snelste weg naar succes, op profvoetballer worden na.

Het kon dus niet lang duren voordat er een sekstape opdook van Dave. Daarin liet een meisje in een bubbelbad zien hoe lang ze onder water kon blijven tussen de benen van Dave, terwijl zijn foute vriendjes de sieraden van haar moeder buitmaakten.

Om de joyroof binnenskamers te houden, chanteerde Dave de heer des huizes met de beelden: hij wou toch niet dat zijn dochtertje, aka de zwembadstofzuiger, op het internet zou verschijnen? Oeps, te laat! En de ster van Dave schoot fonkelend door het firmament.

+++

5. FRANS TIMMERMANS (EN HET MONDKAPJE)

Onderhandelen in alle talen die hij beheerst, een bejubelde speech in de VN-veiligheidsraad, een benoeming tot eurocommissaris en The Rolling Stones op zijn Pinkpop: 2014 zou Het Jaar van Frans Timmermans worden.

De laatste hobbel, een afscheidsinterview als minister bij Pauw, zou slechts een formaliteit zijn. Tot er uit de krochten van het ijdele, impulsieve lijf iets omhoog kwam. Timmermans opende zijn mond en daar was het: het zuurstofmasker, ter verdediging van de beelden die hij tegenover de Veiligheidsraad had opgeroepen over de laatste seconden voor het neerstorten van vlucht MH17. De oprisping veroorzaakte flink wat pijn en verwarring bij de nabestaanden, evenals reputatieschade voor de afzwaaiende minister.

Het Nederlandse publiek was vergevingsgezind en riep hem alsnog uit tot Politicus van het jaar. Bij Serious Request kon geboden worden op een dagje Pinkpop met de eurocommissaris. 'Je bent de hele dag zijn gast. Samen genieten jullie van een heerlijk zomerzonnetje en de beste livemuziek', aldus het immer goedgeleumde 3FM. Graag zien we het resultaat op Facebook, mét roze vissershoedje.

+++

4. LOUIS VAN GAAL (EN DE GOUDEN PIK)

Toen in de zomer van 2012 bekend werd dat Louis van Gaal de nieuwe coach van het Nederlands elftal werd, slaakte heel Nederland een zucht: 'Oh shit, God sta ons bij'. Maar nog geen twee jaar later werd de 'nationale mafkees' (dixit Johan Derksen) zelfs door zijn grootste criticasters op handen gedragen. Niet alleen had hij ons tegen alle verwachtingen in op een paar doelpuntjes na wereldkampioen gemaakt, nota bene met een veredeld eredivisie-elftal, maar we maakten deze zomer ook kennis met een andere, warmere, haast joviale Louis van Gaal.

Dankzij alle camera's die bij de wedstrijden en trainingen aanwezig waren, kon iedereen zien hoe Louis zich als een strenge, maar hartelijke vader ontfermde over zijn kroost. Denk aan die heerlijk mislukte high five met Robin van Persie of de liefdevolle tikjes (tikken) op het haarloze niemandsland bovenop het hoofd van een emotionele Danny Blind.

Louis zat goed in zijn vel. Zo goed dat hij zich live op televisie tegenover Jack van Gelder zelfs een grapje permitteerde. 'Ik een gouden pik? Truus heeft dat nooit gezegd.'

De epistemische breuk in de waarneming van Louis van Gaal laat zich misschien het best illustreren door René van der Gijp. Na jaren van denigrerend schaterlachen om de fratsen van die idiote Louis, noemde Gijp hem tegen het einde van het WK 'een sieraad voor de sport'. Dat 'voor de sport' kun je gerust weglaten.

+++

3. HUMBERTO TAN (EN DE VERGULDE BEHA)

Televisie- en radiopresentator, schrijver, reclamemaker, vader, danser, kledingontwerper, echtgenoot, onbezoldigd voorzitter van de fanclub van Eva Jinek, erkend selfiemaker, dj - noem het en Humberto doet of is het. Geen Gouden Onno voor hem, maar de troostprijs mag er zijn. Eerder deze maand nam hij tijdens RTL Late Night uit handen van girlband Adam met een blijde blik een vergulde beha in ontvangst.

Volkomen terecht benoemde tijdschrift JFK hem tot de 'Greatest Man' van 2014. In het rijkgevulde mapje Humberto Tan op de site van het AD zijn ook alle andere sterke staaltjes te vinden.

Een greep: 'Humberto Tan heeft mooiste lach van iedereen', 'Humberto Tan op paard trekt 875.000 kijkers', 'Vrouwen kijken liever naar Humberto dan naar Jeroen' en het reeds aangestipte 'Humberto Tan zit plots met vergulde beha in de handen'. Zonder cynisme zouden we aan deze hoogtepunten graag de ontroerende aflevering van RTL Late Night willen toevoegen met de ongeneeslijk zieke zanger Thé Lau.

In het behaaglijke klimaat in het Schiller Hotel in Amsterdam is Tan de kachel. Altijd die lach, altijd die oprechte belangstelling, altijd die jaloersmakende energie. De Gouden Humberto, het is slechts een kwestie van tijd, want iedereen houdt van hem; iedereen, behalve natuurlijk de woedende bakvissen die geen kaartje kregen voor de uitzending met boyband One Direction.

+++

2. QUINSY GARIO (EN DE VUILE OORLOG)

Zilver met een gouden randje voor de onvermoeibare activist die Nederland duidelijk maakte dat Zwarte Piet niet alleen maar zwart is. Een Gouden Quinsy bleek uiteindelijk iets te hoog gegrepen, vanwege het eindimensionale karakter van zijn oeuvre, maar het scheelde slechts een haar. Dat, terwijl Quinsy Gario zich op 23 december op Twitter nog had beklaagd over 'geschiedenisvervalsing', omdat in de eindejaarsoverzichten van NRC en de Volkskrant de '#zwartepiet strijd' ontbreekt. Zo goed, Quins?

Hard oordelen en provoceren is zijn lust en zijn leven, in een vuile oorlog waarin het verstand een nipte zege boekte. Dat zou je tenminste denken, ervan uitgaande dat het neutrale Sinterklaasjournaal met zijn aangepaste Pieten en Opa Piet als hulpsint het scorebord was, maar Gario behield zijn immer kritische blik en bleef in zijn schuttersputje zitten, tot de tanden toe bewapend en schietend op alles wat bewoog. Op <http://volkskrant.nl>: 'Het Sinterklaasjournaal was dit jaar een dieptepunt van hoe we met elkaar omgaan in dit land.' Scenarioschrijver Ajé Bosschhuizen maakte zich schuldig aan het 'witte superioriteitsdenken'. Het eindoordeel van Gario: 'Walgelijk.'

Alsof het allemaal nog niet erg genoeg was, werd die lieve Dieuwertje Blok door onverlaten met de dood bedreigd en begonnen doorgedraaide nieuwlichters sinterklaasliedjes te herschrijven. Inderdaad, deze zaak kent veel verliezers, óók Gario. De luisteraars van Radio 538 kozen hem tot 'klootzak van het jaar' - wat overigens meer zegt over de radiozender en zijn luisteraars dan over hem.

+++

1. ONNO HOES (EN HET KATHOLIEKE ORGEL)

De jury heeft gewikt en gewogen, maar was unaniem: de Gouden Onno gaat naar (tadááá!) ... Onno Hoes!

Een onmiskenbare winnaar. De burgervader heeft dit jaar op de Markt van 'zijn' Mestreech een waardevol en gelaagd kunstwerk opgericht dat op magistrale wijze macht, media en moraal weerspiegelt.

Er waren wat kunstgrepen voor nodig, maar Hoes beheerst ze allemaal. Zoenen met een 'toyboy', roddelkoning Verlinde de rug toekeren en dan weer gretig Grindr-daten met een van mediageilheid verwrongen 'pijpmondje' met verborgen camera onder zijn tong - ga er maar aanstaan. Het werk is van een indrukwekkende schoonheid, terecht volop belicht in het gevarieerde kunstmagazine PowNews, de publieke parel van het omroepbestel.

Met zijn grove kwast (maatje 18, imponeerde de kunstenaar in interviews) schilderde Hoes het schemergebied tussen politiek en privé, overschaduwd door de kleinburgerlijke moraal van zijn dorpsgenoten. Was hij een hetero met een 20-jarige maîtresse, dan had de harmonie onder leiding van André Rieu vol op de loftrumpet geblazen. Nu het de openlijke herenliefde betreft, gulpt de dorpspomp van selectieve verontwaardiging. Vol op het katholieke orgel.

De schepper spaart zichzelf niet. Dit jaar ontdeed de burgemeester zich van zijn huwelijksketen met roddelkoning A. Verlinde. Na dertien jaar - de symboliek is duimendik, evenals zijn vorstelijke ambities. Op de dampende restanten van zijn imperium overdenkt heerser Hoes komende maanden zijn toekomst, zei hij in Nieuwsuur. De jury voorziet een rijk palet van nieuwe bestuursfuncties, maar aan de dorpspomp gonst het al van de geruchten over zijn nieuwste benoeming: Prins Carnaval.

Dat de Gouden Onno een heel jaar lang moge stralen.

+++

Afvalrace

De vele afvallers in de strijd om de Gouden Onno kunnen zich troosten met de gedachte dat ze in goed gezelschap verkeren. Rens Kroes, Bianca Krijgsman, Sjuul Paradijs, Olaf Koens, Paul Witteman, Wendy van Dijk, Jan de Jong, Angela Schijf/Victor Reinier, Erland Galjaard, Victoria Koblenko, Kees Momma en Marijke Helweges waren er door hun opvallende prestaties in 2014 dicht bij, maar vielen op het laatste moment af. Nog een troost: in 2015 krijgen ze een nieuwe kans.

9 VAN 16 DOCUMENTEN
de Volkskrant
24 december 2014 woensdag

Columniste breekt met Trouw om affaire nepverhalen

BYLINE: VAN ONZE VERSLAGGEEFSTER ANA VAN ES

SECTION: Ten Eerste

LENGTH: 497 woorden

Elma Drayer, columniste van het dagblad Trouw, stapt op uit onvrede over de koers van de hoofdredactie inzake **Perdiep Ramesar**. De hoofdredactie negeerde jarenlang signalen over journalistieke fraude. 'Het vertrouwen is bij mij helemaal weg.'

Het vertrek van Drayer is het tweede bij Trouw in korte tijd. Onlangs nam ook een andere columniste en voormalig deelredactiechef, Anniek van den Brand, ontslag vanwege het beleid van de huidige hoofdredactie. Hoofdredacteur Cees van der Laan was dinsdagavond niet voor commentaar bereikbaar.

Trouw nam zaterdag afstand van 126 artikelen waarin redacteur **Perdiep Ramesar** bronnen opvoert die niet bestaan. Meerdere collega's trokken daarover tevergeefs aan de bel. Drayer: 'Ik was een van de redacteurs die al jaren geleden zeiden: die man klopt niet. Hij komt zelden met een bron met naam en toenaam. Dat zie je als je een ervaren journalist bent. Dat is intuïtie. Ik heb ook nooit een column geschreven over stukken van Perdiep, omdat ik hem niet vertrouwde.'

Drayer maakte haar vertrek dinsdag bekend tijdens een redactiebijeenkomst. 'De top van de krant moet uit deze zaak consequenties trekken. Tot twee keer toe heb ik aan Van der Laan gevraagd of de hoofdredactie overwogen had haar functioneren ter discussie te stellen. Maar de sfeer was: zand erover. Daar ben ik het niet mee eens. Hoe moet je nog gezag uitoefenen als je je zo hebt gedragen?'

Uit onafhankelijk onderzoek over de kwestie dat Trouw zaterdag openbaar maakte, blijkt: meerdere leidinggevenden, onder wie Van der Laan en voormalig hoofdredacteur Willem Schoonen, lieten steken vallen. Martijn Roessingh, nu adjunct-hoofdredacteur, publiceerde een non-fictieboek met Ramesar, Slaven in de polder, waarin een waarschijnlijk door Ramesar verzonden verhaal staat. Drayer: 'Als de hoofdredactie zich had afgevraagd: kunnen we wel blijven zitten, dan was ik gebleven. Maar niks daarvan, nul.'

'Ik heb met collega's over Perdiep gepraat, maar ik kreeg de handen er niet voor op elkaar. Anderen gingen naar de hoofdredactie, dan gebeurde er ook niks. Op een gegeven moment dacht ik: niemand ziet dit verder, dus ik zal wel gek zijn. Ik vond het vreselijk dat ik uiteindelijk gelijk bleek te hebben.'

De hoofdredactie van Trouw koos er aanvankelijk voor om de naam van Ramesar niet openbaar te maken. 'Het is een bagatel, maar ik vond dat vreselijk. Gelukkig lekte zijn naam snel uit, maar een paar uur lang waren we bij Trouw allemaal verdacht.'

Elma Drayer (Drachten, 1957) werkte bij Trouw sinds 2001, onder meer als chef Letter & Geest. Sinds 2005 had ze een wekelijkse column. 'Ik vind het vreselijk dat ik mijn column kwijt ben, maar ik moet ergens een streep trekken.'

Ramesar is terecht op staande voet ontslagen, oordeelde de voorzieningenrechter in Amsterdam dinsdag. Volgens de rechter kan Ramesar 'geen redelijke verklaring' geven voor het feit dat tientallen bronnen die hij in de krant opvoerde, nergens te achterhalen zijn.

10 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

23 december 2014 dinsdag

Journalistieke megafraude

BYLINE: HANS WANSINK**SECTION:** Opinie en Debat; Blz. 27**LENGTH:** 581 woorden

Commentaar

De leiding van Trouw drukte signalen dat Ramesar niet voor zijn bronnen kon instaan de kop in.

Als in een landelijke kwaliteitskrant verslag wordt gedaan van een 'klein kalifaat' dat zou heersen in de 'shariadriehoek' in de Haagse Schilderswijk, dan slaat zo'n publicatie in als een bom. Dat was dan ook precies wat er gebeurde nadat de reportage van **Perdiep Ramesar** in Trouw van 18 mei 2013 werd afgedrukt. PVV-leider Wilders en vicepremier Asscher maakten onder grote belangstelling van de media hun opwachting in de buurt, debatten volgden in de Tweede Kamer en de Haagse gemeenteraad en ambtenaren van de gemeente deden onmiddellijk bezorgd navraag bij contactpersonen in de wijk.

In die wijk bleek evenwel nooit iemand gehoord te hebben van een 'shariadriehoek' en al snel bleek dat geen enkele buurtbewoner zich in het verhaal van Trouw kon herkennen. Tekenend voor de macht van een gerespecteerd landelijk medium was evenwel dat het stadsbestuur van Den Haag uiteindelijk afzag van actie tegen Trouw, omdat men bang was voor nog meer negatieve publiciteit over de toch al zo geplaagde Schilderswijk.

Dit weekend bleek de kwestie 'klein kalifaat' veel groter te zijn dan een incidentele misser. Trouw heeft niet minder dan 126 publicaties van de vorige maand op staande voet ontslagen verslaggever **Perdiep Ramesar** uit haar digitale archief gewist, omdat ze gebaseerd waren op bronnen die niet blijken te bestaan. Aanleiding voor het terugtrekken van de publicaties is het rapport van de op 12 november ingestelde 'Commissie brongebruik Trouw', waarin onderzoekers Bert Kreemers, Egbert Myjer en Jeroen Smit de megafraude van Ramesar uit de doeken doen.

Ramesar was zonder meer zeer inventief in het verzinnen van zijn reportages en de zegslieden die daarin figureerden. Maar dat verklaart nog niet waarom deze groothandelaar in gefantaseerde verhalen zeven jaar lang in Trouw geen strobreed in de weg werd gelegd. De onderzoekscommissie stelt hiervoor allereerst de heersende cultuur op de redactie verantwoordelijk. Die cultuur, schrijven de onderzoekers met gevoel voor understatement, 'heeft er

niet aan meegewerkt dat de controlemechanismen voor de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de krant goed werden onderhouden'.

De talloze signalen van binnen en buiten de krant dat Ramesar niet kon instaan voor zijn bronnen werden niet alleen genegeerd, maar actief de kop in gedrukt door leidinggevend. Naar aanleiding van het verhaal van de 'shariadriehoek' spiegelde hoofdredacteur Willem Schoonen zijn lezers zelfs voor dat 'de vele bronnen die voor dit verhaal zijn gebruikt, allemaal bij de redactie bekend zijn'. Niet dus.

Voor de hoofdredactie van Trouw stond Ramesar sinds 2009 boven de wet; collega's die met vraagtekens of bedenkingen kwamen over de ijverige verslaggever kregen nul op het rekest. Dat de huidige hoofdredacteur Cees van der Laan, die als chef van Ramesar jarenlang direct betrokken was bij diens publicaties, volstaat met de mededeling dat hij 'te goed van vertrouwen' is geweest, lijkt een onderschatting van de vertrouwensbreuk die er tussen hem en zijn lezers is ontstaan.

Ramesar was een van de zeer weinige niet-blanke journalisten die op de redacties van de Nederlandse kwaliteitskranten te vinden zijn. Dat maakt zijn ondergang extra pijnlijk. Het streven naar diversiteit op de redacties moet dan ook met dubbele energie ter hand worden genomen.

Geen enkele bewoner kon zich herkennen in de 'shariadriehoek'

11 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

23 december 2014 dinsdag

'Sloppy journalism'

SECTION: Ten Eerste; Blz. 2**LENGTH:** 584 woorden

Column - Bert Wagendorp

In een rapport van 107 pagina's maakt de 'onderzoekscommissie brongebruik Trouw' gehakt van het brongebruik van dagblad Trouw, meer in het bijzonder dat van de journalist **Perdiep Ramesar**. Van de ruim 1.100 artikelen die Ramesar sinds zijn indiensttreding bij de krant publiceerde, bleken er zeker 126 dubieus - de commissie had geen tijd om álle stukken aan onderzoek te onderwerpen.

Het meest geruchtmakende verhaal van Ramesar, van 18 mei 2013, ging over de 'shariadriehoek', een paar straten in de Schilderswijk in Den Haag. In de shariadriehoek zou, ver voor IS in Syrië en Irak op hetzelfde idee kwam, al sprake zijn van een 'klein kalifaat' waarvan de bewoners op eigen houtje bezig waren met de invoering van een 'mini-sharia'.

Alle bronnen in het stuk waren anoniem. Op één na - maar die naam bleek verzonnen. Er ontstond meteen twijfel over de betrouwbaarheid van het stuk. Maar op 25 mei schreef hoofdredacteur Willem Schoonen in een 'brief' aan zijn lezers: 'De vele bronnen die voor dit verhaal zijn gebruikt, zijn allemaal bij de redactie bekend.' Die zin was net zo verzonnen en leugenachtig als de quotes van Ramesar: bij Trouw kenden ze in werkelijkheid niet één bron.

Vermoedelijk mede vanwege het spannende woord 'shariadriehoek' togen ook andere media vol verwachting naar de Schilderswijk - sommige in het spoor van Geert Wilders, die zich het buitenkansje niet liet ontgaan en een kwartiertje door de straten banjerde. Ze kwamen allemaal thuis met de boodschap dat er helemaal geen 'shariadriehoek' bestond, iets wat de gemeente Den Haag en buurtbewoners al eerder verontwaardigd hadden laten weten.

Desondanks, en ondanks het feit dat zijn journalistieke producten bij sommigen op de redactie van Trouw ook steeds meer twijfel oproepen, kon Ramesar gewoon doorgaan met verhalen verzinnen. Volgens het rapport had de hoofdredactie van Trouw 'te weinig tijd gehad voor de inhoud van de krant en dat is ten koste gegaan van haar zorg en verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de krant'.

Een waardeloze hoofdredactie dus.

Willem Schoonen vertrok op 1 januari van dit jaar en werd opgevolgd door Cees van der Laan - tot die datum veertien maanden de chef verslaggeverij onder wiens directe verantwoordelijkheid Ramesar vrolijk serieel had zitten frauderen.

Ramesar draafde intussen onbekommerd op als jihad-deskundige bij Argos, BNR, Radio 1, EénVandaag, Nieuwsuur en Knevel & Van den Brink en stond op het punt om eind november de Tweede Kamer voor te gaan liegen in de Nieuwspoortlezing - hij viel nét te vroeg door de mand.

Nadat de wetenschapper Diederik Stapel jarenlang onderzoeksresultaten bleek te hebben verzonnen, verscheen in november 2012 het rapport-Levelt. Daarin werden niet alleen Stapel en de controle aan de Universiteit van Tilburg aan de kaak gesteld, maar ook de tak van wetenschap waarbinnen Stapel functioneerde, de sociale psychologie. Daarbinnen werd 'sloppy science' bedreven, vond Pim Levelt. De sociale psychologie is nog maar amper van de dreun hersteld.

Perdiep Ramesar is de Diederik Stapel van de journalistiek. Wie heeft De Speld nog nodig als een fantast bij een kwaliteitskrant jarenlang vrij spel krijgt zonder dat er alarmbellen gaan rinkelen?

Niet alleen voor Trouw is Ramesars fraude een klap. Hij heeft met zijn sloppy journalism de betrouwbaarheid van de hele journalistiek ondergraven. Dat is ernstig - er is veel zelfonderzoek te verrichten.

De journalistiek heeft zijn eigen Diederik Stapel

12 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

22 december 2014 maandag

De jonge journalist die altijd (te) sterke verhalen schreef

BYLINE: DOOR ANA VAN ES**SECTION:** Ten Eerste**LENGTH:** 2077 woorden

Perdiep Ramesar maakte snel naam in de journalistiek. Twijfels over zijn werkwijze waren er al heel lang bij collega's van dagblad Trouw. Hoe kon hij toch doorgaan? Een reconstructie.

Vlak voordat **Perdiep Ramesar**, redacteur bij dagblad Trouw, wordt verwacht in een vergaderzaaltje in het chique Babylonhotel in Den Haag, krijgt hij een smsbericht van zijn chef: neem je laptop mee. Zijn laptop, van de krant, wordt in beslag genomen.

Het is vrijdagmiddag 6 november 2014 en de carrière van journalist **Perdiep Ramesar** (36), jihadexpert bij Trouw, meervoudig prijswinnaar, veelgevraagd als deskundige op radio en televisie, komt ten einde.

In het vergaderzaaltje zitten twee van zijn leidinggevendens: chef verslaggeverij Antal Crielaard en adjunct-hoofdredacteur Esther Lammers. Ze willen weten: wat is de waarheid in het werk van Ramesar? Welke geïnterviewden die hij opvoert in zijn artikelen bestaan echt en welke heeft hij verzonnen?

Neem de lezing die hij onlangs schreef om namens Trouw in de Tweede Kamer te houden. De mensen die hij daarin opvoert, onder anderen een moeder en een geslaagde zakenman uit de Haagse Schilderswijk, kunnen ze die ontmoeten? Crielaard: 'Kun je deze man aan ons voorstellen?'

Perdiep weet het niet. Hij valt stil, blijkt uit het gespreksverslag dat na afloop is opgemaakt. Dan zegt hij: 'Ik ben echt niet iemand die achter mijn bureau verhalen maakt.' 'Maar soms heb je namen gefingeerd?', vraagt adjunct-hoofdredacteur Esther Lammers.

'Ja, dat moet ik toegeven', zegt Ramesar. 'Dat heb ik weleens gedaan.'

In mei 2007 wordt de dan 28-jarige **Perdiep Ramesar** binnengehaald bij dagblad Trouw. De christelijke krant ziet hem als iemand die goed is in 'dwingende nieuwsverhalen'. Bovendien geldt de ambitieuze twintiger Ramesar als frisse aanwinst op de Trouw- redactie met nogal wat grijze hoofden.

Voor Ramesar is de benoeming een voorlopige bekroning op zijn carrière in de journalistiek. Hoewel hij gesjeesd is aan hogeschool Windesheim, knokte hij zich omhoog via baantjes bij de lokale omroep Assen FM en de Allochtonenkrant. Bij de Haagse Courant en later Algemeen Dagblad maakte de verslaggever van Hindoestaanse komaf naam met verhalen over zijn eigen gemeenschap.

Bij Trouw ontloopt Ramesar zich tot een verslaggever die altijd met een verhaal terugkomt, waar je hem ook heen stuurt. Als gevolg van bezuinigingen is de redactie van de 'misschien wel beste krant van Nederland' chronisch onderbezet. De jonge verslaggever die nooit nee verkoopt, geldt als aanwinst. Al na een jaar - snel, in een tijd waarin kranten nauwelijks nog mensen aannemen - krijgt hij een vast dienstverband.

In een functioneringsgesprek in 2009 heeft zijn chef maar één punt van kritiek: voortaan moet hij in zijn artikelen meer bronnen opvoeren.

Minstens drie bronnen per artikel.

Ramesar wordt gerekend tot de 'talentvolle jongeren van verslaggeverij'. Toch sluimert op de redactie van Trouw soms twijfel over hem. Niemand zegt zoiets hardop, want binnen de krant neemt men elkaar niet graag de maat.

Later, als alles fout is gegaan, schrijven hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en rechter Egbert Myjer in hun onderzoeksrapport over Ramesar: 'Onder Trouw-redacteuren bestaat geen traditie van elkaar diep bevragen op de kwaliteit van het gevoerde werk.'

Het blijft daarom bij gefluister op de redactie burelen. Neem het verhaal van Ramesar over vier krakers, uit oktober 2010. 'Hun achternamen mogen niet bekend worden, ook willen ze niet op de foto.' Bij het licht van een zwarte kaars vertellen ze hun verhaal over de krakersscene in Groningen.

Het klopt niet, denkt een collega: die krakers rond een zwarte kaars, het lijkt 'too good to be true'. Maar hij spreekt zijn vermoedens niet uit.

Het artikel betekent een doorbraak in de carrière van Ramesar: zijn interview in oktober 2011 met de Chinese prostituee An Ling (32), die een van haar nieren verkoopt aan Nederlandse mensensmokkelaars om haar dochter bij zich te mogen houden. Als gevolg van de transplantatie heeft ze een groot litteken, op haar buik.

Het verhaal belandt niet alleen in de krant. Het verschijnt ook in een veelbesproken boek over mensenhandel, Slaven in de polder, dat Ramesar schrijft samen met zijn collega Martijn Roessingh, tegenwoordig adjunct-hoofdredacteur bij Trouw. Het boek wordt genomineerd voor de Loep, een prestigieuze prijs voor onderzoeksjournalistiek in Nederland en Vlaanderen.

Het boek is grotendeels gebaseerd op anonieme bronnen. De chef van het katern Letter en Geest bij Trouw, die het boek presenteert, merkt dat zich hierover een 'diffuus en knagend ongenoegen' van hem meester maakt. Op een redactie-etentje wordt geroddeld over de werkwijze van Ramesar. Niemand spreekt zich openlijk uit.

De cultuur bij Trouw, merken onderzoekers Smit en Myjer achteraf op, gaat van 'goedgelovig en braaf naar onverschillig en apathisch'.

Voorafgaand aan de presentatie van Slaven in de polder vertelt Ramesar aan zijn co-auteur Roessingh een schokkend nieuwtje: hij heeft An Ling opnieuw gesproken en ze ligt in ernstige toestand in het ziekenhuis, vanwege de ondeskundige nierverwijdering.

Voor de Haagse politie is dit reden om alle plaatselijke ziekenhuizen af te zoeken naar deze Chinese vrouw. Ze kunnen haar nergens vinden. Hoe kan dat? Ramesar stelt zijn verhaal bij. Hij heeft An Ling bij nader inzien niet zelf gesproken. Dat ze in het ziekenhuis ligt, heeft hij 'niet uit de eerste hand' maar van horen zeggen.

Roessingh, zelf een ervaren journalist, schrikt van het incident. Dit mag 'nooit meer' gebeuren, waarschuwt hij Ramesar. Hij meldt het ook bij de politie en bij de hoofdredactie van de krant. Het is eind 2011 en binnen de top van Trouw is bekend dat er signalen zijn dat Ramesar niet de waarheid spreekt over de mensen die hij interviewt.

Maar daar gebeurt niets mee. De hoofdredactie van Trouw heeft 'te weinig tijd voor de inhoud van de krant'. Bovendien is er kinnesse in de top van het bedrijf, tussen adjunct-hoofdredacteur Gerbert van Loenen en hoofdredacteur Willem Schoonen. Die eerste trekt naar eigen zeggen 'tussen 2010 en 2014' herhaaldelijk aan de bel over Ramesar. Maar Schoonen voelt niets voor nader onderzoek.

Ook andere collega's bespreken hun vermoedens over Ramesar met de hoofdredactie. Ramesar is inmiddels stadsverslaggever in Den Haag en geniet in die functie een grote vrijheid. Eigenlijk weet niemand waar hij mee bezig is.

Hoofdredacteur Schoonen doet kritiek op hem af als 'koffieautomaatpraat'. Rond de jaarwisseling van 2012 stuurt hij een 'kleine blijk van waardering en bewondering' naar het huisadres van Ramesar, vanwege zijn inzet en betrokkenheid voor de krant.

In de onderste echelons van de krant stapelt argwaan zich op. In juli 2012 doet een jonge redacteur een ongemakkelijke ontdekking. Ramesar publiceert een interview met de 23-jarige Mohammed Zakir, met klinkende cijfers afgestudeerd in bedrijfseconomie aan de Haagse Hogeschool, maar desondanks werkloos, naar eigen zeggen volgens zijn allochtone afkomst.

De jonge redacteur, die zich erover verbaast dat Ramesar zo weinig op de redactie is, zoekt op internet naar Mohammed Zakir. De werkzoekende twintiger wordt nergens vermeld. Bestaat Zakir wel? De jonge redacteur durft er op de krant niet over te praten. Ramesar geldt immers nog steeds als een 'ogenschijnlijk onomstreden redacteur'.

In het voorjaar van 2013 werkt Ramesar aan een nieuw spraakmakend verhaal. Twee maanden loopt hij rond in de zogenaamde 'vergeten driehoek' van de Haagse Schilderswijk. Hij concludeert dat daar een 'sharia-driehoek' dreigt te ontstaan, waarin orthodoxe moslims andere bewoners hun wil opleggen.

Het artikel is gebaseerd op tientallen anonieme bronnen. Bij Trouw ziet niemand daarin bezwaar. Cees van der Laan, op dat moment chef verslaggeverij - nu hoofdredacteur van Trouw - vraagt niet aan Ramesar wie zijn bronnen zijn. Hij leest het artikel ook niet vooraf. De dag voor publicatie is hij 'vrij'.

Na kritiek op het artikel van onder meer de gemeente Den Haag schrijft hoofdredacteur Schoonen in een open brief aan zijn lezers: 'De vele bronnen die voor dit verhaal zijn gebruikt, zijn allemaal bij de redactie bekend.' Dat is niet juist: op de redactie van Trouw weet niemand met wie hij heeft gesproken. Het stuk roept veel reacties op. Het beweegt PVV-leider Geert Wilders ertoe een met veel publiciteit gepaard gaand bezoek aan de Schilderswijk te brengen.

Een interne discussie over het artikel kapt Schoonen 'binnen drie uur' af: Ramesar is boven elke twijfel verheven.

Bij Trouw volgen chefwisselingen elkaar snel op. In maart 2014 is Ramesar toe aan zijn vijfde leidinggevende in zeven jaar tijd. De nieuwe chef, Antal Crielaard, maakt voor het eerst harde afspraken met Ramesar: geen verhalen meer met anonieme bronnen, tenzij daarvoor vooraf toestemming is gegeven.

Ramesar reageert daar heel 'begrijpend' op.

Op de redactievloer ontstaat steeds meer twijfel. De jonge redacteur die al in 2012 ontdekte dat Mohammed Zakir mogelijk niet bestaat, neemt een collega in vertrouwen. Met een derde redacteur onderzoeken ze recente verhalen van Ramesar. Ook hier vinden ze geïnterviewden van wie hun namen niet te achterhalen zijn. Heeft Ramesar ze verzonnen?

De drie redacteurs delen hun twijfel met de voorzitter van de redactieraad. Ze kunnen zich bijna niet voorstellen dat een 'Trouw-redacteur zich op die manier zou kunnen gedragen' en maken zich zorgen over wat dit voor Ramesar persoonlijk kan betekenen. Pas later realiseren ze zich: ook voor de krant is het schadelijk als een redacteur zijn geïnterviewden verzint.

Maar de speurtocht van de redacteurs verloopt 'met tussenpozen': het zal nog ongeveer een half jaar duren voordat ze een idee hebben van de omvang van de fraude.

Een artikel van Ramesar over Eritrese vluchtelingen op een tankstation ergens aan de Nederlandse grens leidt binnen en buiten de krant tot ophef. Margriet Oostveen, op dat moment columniste voor NRC Handelsblad, wil van hem weten: waarom niet gezegd waar dat tankstation is? Zo kan iedereen alles wel verzinnen.

Bij Chaam ontmoette ik de Eritreeërs, zegt Ramesar tegen zijn chef Crielaard. Bij Roosendaal, schrijft hij aan Oostveen. Beide plaatsen liggen 40 kilometer uit elkaar.

Op het intranet van Trouw pleit Ramesar in oktober 2014 voor 'meer geroddel' in de krant. Het komt hem te staan op kritiek, waarbij een collega zich op zijn 'moreel kompas' beroept. Ramesar reageert: 'En het zou nog best kunnen dat mijn moreel kompas een iets andere richting op wijst.'

'Crisisachtig overleg' in de hoofdredactie van Trouw op donderdag 6 november. Uit een inventarisatie van Ramesars artikelen blijkt: hij voert meerdere geïnterviewden op van wie de naam niet te traceren is. Mogelijk heeft hij ze 'verzonnen', schrijft de krant in een hoofdredactioneel communiqué.

Namen die Ramesar opvoert in 126 Trouw-artikelen blijken niet te bestaan, constateren hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en rechter Egbert Myjer. Ze zijn onvindbaar op internet en ook in de Nederlandse familienamendatabank van het Meertens Instituut. Geïnterviewden als Oosterdam, Fakhri, Binsberger, Verduinen; ze bestaan niet. Ramesar verzon ze in artikelen over jihadisme en mensenhandel, maar ook in een reportage over een dode walvis in Scheveningen.

De twee onderzoekers bespreken uitgebreid de publicaties waarmee Ramesar naam maakte. Het verhaal over de nieruitname van de Chinese An Ling is waarschijnlijk verzonnen. Zo'n operatie geeft namelijk geen litteken op de buik - zoals Ramesar schrijft - maar op de rug. Aan de Haagse Hogeschool heeft nooit een Mohammed Zakir gestudeerd. En de enige bron die met naam en toenaam in het shariadriehoek-verhaal staat, Virgil Escilio, is ook nergens te traceren.

De conclusie van de onderzoekers: 'Ramesar neemt het niet altijd voldoende nauw met de door hem gepresenteerde waarheid.' Hij pleegde elk jaar wel een 'journalistieke doodzonde', zegt de jurist Myjer zaterdag in Trouw.

Ramesar is op staande voet ontslagen. Hij vecht dat ontslag aan en wil tot die tijd niet reageren, laat zijn advocaat Wouter de Haan weten. Voor de rechter betwistte hij afgelopen week de inhoud van het gesprek met zijn leidinggevenden, in dat vergaderzaaltje van het Babylonhotel in Den Haag.

Daar, op 6 november, vraagt Esther Lammers: 'Perdiep, je weet dat we het hier hebben over frauderen?'

Ramesar: 'Ja.'

Dit artikel is gebaseerd op het rapport van de Onderzoekscommissie brongebruik Trouw.

13 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

22 december 2014 maandag

Trouw negeerde signalen dat Ramesar bronnen verzon

BYLINE: VAN ONZE VERSLAGGEEFSTER ANA VAN ES

SECTION: Ten Eerste; Blz. 2

LENGTH: 495 woorden

Hoofdredacteur deed kritiek af als 'koffieautomaatpraat'

Dagblad Trouw neemt afstand van 126 artikelen die redacteur **Perdiep Ramesar** de afgelopen jaren schreef. De namen van geïnterviewden in deze stukken lijken niet te bestaan. De hoofdredactie van Trouw negeerde jarenlang signalen dat Ramesar bronnen verzon.

'Een zaak waarbij er op zo'n grote schaal sprake is van journalistieke fraude, hebben wij in Nederland niet eerder gehad', zegt Jo Bardoel, emeritus hoogleraar journalistiek aan de Radboud Universiteit Nijmegen. 'Dit doet denken aan wat de affaire-Diederik Stapel voor de wetenschap is geweest.'

Ramesar (36), sinds 2007 als verslaggever werkzaam bij Trouw, vestigde onder meer naam met een reportage over de 'sharia-driehoek' in de Haagse Schilderswijk, waar orthodoxe moslims het voor het zeggen zouden hebben. Dit artikel leidde tot politieke ophef: PVV-leider Geert Wilders bracht daarna een bezoek aan de buurt. Trouw trekt ook dit artikel in. Ramesar is op staande voet ontslagen, vecht zijn ontslag aan en wil voorlopig niet reageren.

Ramesar kon jarenlang zijn gang gaan omdat binnen de krant nauwelijks kritiek en tegenspraak was, blijkt uit een onderzoek naar de affaire van hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en rechter Egbert Myjer, dat Trouw zaterdag integraal openbaar maakte. De redactiecultuur omschrijven zij als volgt: 'Van goedgegelovig en braaf naar onverschillig en apathisch.'

Ramesar voert in de 126 artikelen namen op van geïnterviewden die waarschijnlijk niet bestaan. Ze komen niet voor op internet en al evenmin in de Nederlandse familienamenbank van het Meertens Instituut, waarin alle in dit land bekende achternamen staan geregistreerd. Daarnaast voert hij veelvuldig anonieme bronnen op, waarvan soms onwaarschijnlijk lijkt dat ze echt bestaan. Ramesar pleegde ieder jaar wel 'een journalistieke doodzonde', zegt rechter Myjer in Trouw.

Het rapport is kritisch over de hoofdredactie. Die liet zich nauwelijks zien op de krant. Geluiden dat er iets mis was met het werk van Ramesar, werden niet ter harte genomen. 'Signalen op dit niveau, het hoogste, horen niet te worden genegeerd.' Voormalig hoofdredacteur Willem Schoonen, in functie tot januari 2014, deed - achteraf gegronde - kritiek op het werk van Ramesar af als 'koffieautomaatpraat'.

Na de publicatie van het shariadriehoek-verhaal stelde Schoonen in de krant dat de namen van alle anonieme bronnen in dit artikel 'bij de redactie bekend' waren. Deze mededeling blijkt onjuist. 'Er is nooit een lijst met namen geweest', zegt de huidige hoofdredacteur Cees van der Laan desgevraagd.

De kwestie strekt zich mogelijk uit tot het Algemeen Dagblad / Haagse Courant, waar Ramesar werkte van 2004 tot 2007. Uit deze periode dateren al artikelen waarin hij geïnterviewden opvoert met namen die niet te achterhalen zijn.

Jo Bardoel emeritus hoogleraar journalistiek

Dit doet denken aan wat de affaire-Diederik Stapel voor de wetenschap is geweest

14 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

15 november 2014 zaterdag

Dikke duimen

BYLINE: JEAN-PIERRE GEELEN**SECTION:** Sir Edmund; Blz. 3**LENGTH:** 765 woorden

Medialogica

De Trouw-redacteur die werd ontslagen vanwege 'verzinsels' roept veel herinneringen op. Die bevat-ten ook lessen voor de crisiscommunicatie.

'Trouw, misschien wel de beste krant van Nederland.' Misschien ook wel niet. Het (in radiospotjes) zelfgecreëerde imago van de krant kwam deze week aan het wankelen door de eigen bekendmaking dat een redacteur is ontslagen na twijfel aan zijn betrouwbaarheid.

Foutje in de crisiscommunicatie: waar Calvé geen doekjes windt om een spijker in een potje pindakaas, koos de hoofdredactie van Trouw voor de nevel van de mist. Wie? Wat? Waar? Waarom? We mochten het niet weten.

Dat werkt niet meer, in het huidige mediatijdperk. De bom ontplofte al snel op sociale media, binnen enkele uren was de naam uitgelekt, zelfs bij de 'officiële' NOS, die zich beriep op anonieme bronnen: **Perdiep Ramesar**. De ontdekker van de 'shariadriehoek', een 'enclave van orthodoxe moslims' in de Haagse Schilderswijk, waarover hij vorig jaar mei een geruchtmakend stuk schreef. 'Eind vorige week rees ernstige twijfel over de juistheid en zelfs het bestaan van opgevoerde bronnen in artikelen van een van de redacteurs', schreef de hoofdredactie in de eigen krant.

Einde verhaal.

Gij zult niet spotten met de waarheid, dicteert artikel 1 van de Code van Bordeaux (wie kent hem nog?). Volgens de sharia van het mediakalifaat werd Ramesar (onbereikbaar voor commentaar) volop gestenigd, vol verdachtmakingen, maar zonder aanvullend bewijs. Deze krant trok meteen al zijn (vele) anoniem opgevoerde bronnen in twijfel. De Telegraaf, donderdag: 'Of het 'kalifaat in de

Schilderswijk' ook is verzonnen, is niet duidelijk.' Moet De Telegraaf niet zelf eens gaan kijken in het rampgebied, waar ze afgelopen zomer in een relletje nog een heuse 'veldslag' meende te zien?

De kwestie Ramesar roept herinneringen op aan vele voorgaande. Deze krant noemde al Janet Cooke bij The Washington Post (1981), Stephen Glass (The New Republic, 1998) en Jayson Blair (The New York Times, 2003). Voor De Telegraaf verzoon Martijn Koolhoven - met eigenbelang - een rel rond een fotograaf in een Rotterdamse moslimwijk. Maar nog dichterbij huis ligt natuurlijk het trauma rond Jan Haerynck. In de jaren negentig verslaggever van de Volkskrant, waar hij spectaculaire stukken schreef, onder meer over de ontvoering van een Duits meisje in Eurodisney. Fictie, zoals ongeveer zijn hele oeuvre, bleek later. De krant koos voor de openheid: behalve wonden leverde de affaire een historische en bloedstollende reconstructie op ('Het geheim van Düren'), waarin paginabreed het onderzoek naar de feiten achter de fictie werd uitgemeten.

De dader bleek een recidivist. Ook bij De Morgen en Het Parool waren twijfels geweest over het waarheidsgehalte van zijn stukken. Opmerkelijk was een artikel in De Groene Amsterdammer, die in december 1996 en passant onthulde: 'Afgelopen week bleek dat Haerynck ook De Groene Amsterdammer heeft bedot. Op 1 februari 1995 publiceerde De Groene een artikel van zijn hand over mobiele telefonie. De uitvoerig geciteerde Ben van Gorp, socioloog aan de Rijksuniversiteit Leiden, bestaat, voor zover we dat konden natrekken, ook al niet.'

Veel opvallender nog was hoe het Haerynck daarna verging. Hij is al weer jaren actief, onder meer als auteur van een 'biografie' over Jan Hoet. En schreef tal van verhalen, onder meer in De Groene Amsterdammer (en Vrij Nederland).

De openbaring in Trouw leek een bevestiging van zelfreinigend vermogen. Een commissie van wijze lieden - persprofessor Jeroen Smits en oud-rechter Egbert Myjer - gaat de verhalen van Ramesar onderzoeken. En adviseren hoe dit soort ongelukken te voorkomen zijn.

Dat lijkt een sterk staaltje crisismanagement, maar het is overbodig. De waarheid onderzoeken kan de journalistiek - zoals deze krant in de zaak Haerynck bewees - heel goed zelf; wie daar een commissie van wijze lieden voor nodig heeft, vergroot de twijfel aan zijn eigen kunnen.

Hoe ongelukken te voorkomen? Niet. Journalistiek is voor een deel een kwestie van vertrouwen in de eigen redactie. Bij sommige media moeten redacteurs formeel anonieme bronnen melden bij de hoofdredactie - de vraag is of dat altijd gebeurt. Media in sommige landen kennen 'factcheckers': redacteurs die elk artikel vóór publicatie natrekken en alle (anonieme) bronnen opbellen: 'Hebt u gesproken met onze verslaggever? En uw hond heet inderdaad Bobbie?'

Goede praktijk, die Nederlandse media zich helaas niet kunnen permitteren. Zolang fantasten niet voor eeuwig de dikke duimen wordt aangeboden, zal de hand altijd dicht in eigen boezem blijven.

15 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

15 november 2014 zaterdag

Hoe nieuws zich verspreidt: Trouw ontslaat redacteur

BYLINE: GIDI HEESAKKERS

SECTION: Vonk; Blz. 5

LENGTH: 1029 woorden

Lopend Vuur

WAT OPVALT

Het ene medium vindt het 'zeer relevant' om zijn naam te noemen, voor het andere heeft dit 'geen meerwaarde'.

HET NIEUWS

Een journalist van dagblad Trouw vertrekt na twijfel over de juistheid en het bestaan van zijn bronnen.

Woensdag 12 november

Trouw

MEDEDELING VAN DE HOOFDREDACTIE

In Trouw schrijft hoofdredacteur Cees van der Laan dat een onafhankelijke commissie onderzoek doet naar het werk van een journalist. 'Eind vorige week rees ernstige twijfel over de juistheid en zelfs het bestaan van opgevoerde bronnen in artikelen van één van de redacteurs. Zo kon Trouw diverse bronnen niet verifiëren.' Daarom 'is besloten dat de betrokken redacteur afscheid neemt van de krant'. Zijn naam vermeldt Van der Laan niet, 'mede op verzoek van diens raadsman'.

Woensdag 12 november, 8.52 uur

GeenStijl

'SCOOP: TROUW-JOURNO IS **PERDIEP RAMESAR**'

Bart Nijman van website GeenStijl is de eerste die zegt te weten om wie het gaat. 'Wij hebben de naam uit een betrouwbare bron (echt waar!), en gaan 'm nu onthullen', schrijft hij onder zijn alias Van Rossem. 'De redacteur in kwestie is **Perdiep Ramesar**, die naam maakte en faam verwierf met zijn Shariadriehoekverhalen over de Schilderswijk.' Waarom bracht hij de naam naar buiten? Antwoord van Nijman: 'Omdat hij het was.'

Woensdag 12 november, 9.26 uur

NOS Teletekst en <http://nos.nl>

GELIJKE MONNIKEN

'Op internet wordt gemeld dat het om **Perdiep Ramesar** gaat', valt te lezen op NOS Teletekst. Op dat moment verwijst de NOS in een bericht op de site al naar eigen, anonieme bronnen. 'Wij hebben het bericht gemaakt toen we twee bronnen hadden die onafhankelijk van elkaar vertelden dat het Ramesar was', zegt adjunct-hoofdredacteur van NOS Nieuws Aletta Oosten. 'Op Teletekst is dit onjuist samengevat tot 'op internet wordt gemeld'. Waarom noemt de NOS wel de naam? 'Als blijkt dat die verhalen (deels) zijn verzonden, zet dat het debat over jihadisten in het algemeen en die in de Schilderswijk in het bijzonder in een ander daglicht. Dus is het wat ons betreft zeer relevant zijn naam te noemen. Van een frauderende wetenschapper zouden we de naam zeker publiceren. Het is niet goed ten aanzien van de eigen beroepsgroep terughoudender te zijn.'

Woensdag 12 november, 18.00 uur

Radio 1

BEETJE GEGIJZELD

In het EO-programma Dit is de Dag op Radio 1 zegt ook oud-hoofdredacteur van Trouw Jan Greven dat het om Ramesar gaat. Hij zegt gesproken te hebben met iemand die nog bij het dagblad werkt. Dat Trouw geen naam bekendmaakt, komt volgens hem omdat de krant 'een beetje gegijzeld wordt door afspraken die tussen advocaten zijn gemaakt.'

Donderdag 13 november

De Telegraaf, Algemeen Dagblad

OUD-COLLEGA'S

De Telegraaf heeft redacteurs van Trouw gesproken en noemt dezelfde naam. Geciteerde bronnen van Ramesar blijken verzonden, zeggen diens oud-collega's tegen de krant. Er zou al anderhalf jaar bij de hoofdredactie zijn aandringen op onderzoek naar zijn 'ongeloofwaardige verhalen'. Het Algemeen Dagblad verwijst naar andere media die schrijven dat het om Ramesar gaat.

Donderdag 13 november

de Volkskrant

NIEUWSPOORT BEVESTIGT

In de Volkskrant staat een profiel over Ramesar, 'koning van de anonieme bronnen'. Twee anonieme bronnen binnen Trouw bevestigen zijn naam woensdagochtend aan verslaggevers Ana

van Es en Loes Reijmer. Later die dag hoort Van Es dat Ramesar dit jaar Nieuwspoortrapporteur is, iemand die op uitnodiging van het Haagse perscentrum een tijd zonder veel belemmeringen in de sociëteit en de Tweede Kamer mag rondlopen. Eind november zou Ramesar in Nieuwspoort een verslag presenteren over de jihad in Nederland. Dinsdagavond kregen ze daar een telefoontje van Trouw, meldt het secretariaat desgevraagd. Van Es krijgt ook te horen dat hij mogelijk als Nieuwspoortrapporteur wordt geschrapd. 'Deze 'openbare' bron veranderde alles', zegt Van Es. 'Het was niet ideaal geweest op basis van anonieme bronnen een profiel te schrijven over een vanwege zijn anonieme bronnen ontslagen collega.' Ze vindt het 'heel sympathiek' om de journalist te willen sparen, maar denkt dat het verstandiger is als Trouw man en paard noemt. 'Hij is een beeldbepalende, publieke figuur. Je merkt dat de omfloerste communicatie terugslaat op de hele krant: elke anonieme bron wordt opeens in twijfel getrokken.'

Donderdag 13 november

Nrc.next, <http://nrc.nl>

GEEN MEERWAARDE

Sjoerd de Jong, ombudsman van NRC Handelsblad, vermeldt in nrc.next geen naam. Ook op de website van NRC Handelsblad blijft Ramesar anoniem. Wel wordt hij duidelijk omschreven: 'De redacteur, die de krant nog niet bij naam heeft genoemd, schreef onder meer over radicale moslims in Nederland, meldt een bron binnen Trouw aan NRC Handelsblad.' En ook: 'De redacteur veroorzaakte in mei 2013 commotie met een artikel over de Haagse Schilderswijk. Daar zou een 'een mini-sharia' zijn ingevoerd.'

'De naam noemen heeft geen meerwaarde, vinden wij', legt adjunct-hoofdredacteur Marike Stellinga uit. 'We zijn sowieso terughoudend met het noemen van namen. Volkert van der G. komt bijvoorbeeld ook niet met naam en toenaam in de krant.' Wel wil NRC het belang schetsen van het feit dat het een journalist betreft met geruchtmakende publicaties op zijn naam, stukken die politieke consternatie teweegbrachten.

Donderdag 13 november

Trouw

MEDEDELING VAN DE HOOFDREDACTIE (2)

In Trouw verschijnt opnieuw een brief van hoofdredacteur Van der Laan. Hij kaart aan dat veel mensen zich afvragen waarom hij niet meldt om wie het gaat, en om welke artikelen. 'Die vraag ligt voor de hand omdat journalisten van andere media transparantie verlangen, en je daar zelf natuurlijk ook geneigd toe bent', schrijft hij. 'Onze lijn was en blijft terughoudendheid met het noemen van zijn naam.' Woensdag verwees hij nog naar een afspraak met de advocaat, nu schrijft Van der Laan dat Trouw de journalist de ruimte gunt 'om dit persoonlijke drama' te verwerken.

De hoofdredacteur laat per mail weten voorlopig niet meer in de pers op de zaak te reageren. Hij zegt de onderzoekscommissie niet voor de voeten te willen lopen. 'In twee berichten in de krant heb ik uitspraken gedaan over het niet noemen van de naam van deze redacteur. Daar laat ik het bij.'

16 VAN 16 DOCUMENTEN

de Volkskrant

de Volkskrant

13 november 2014 donderdag

Koning van de anonieme bronnen valt door de mand

BYLINE: ANA VAN ES, LOES REIJMER**SECTION:** Ten Eerste**LENGTH:** 796 woordenProfiel **Perdiep Ramesar**

Hij maakte naam met ver-halen over de polderjihad en de 'shariadriehoek'. Nu is hij door dagblad Trouw ontslagen omdat hij zijn bronnen heeft verzonnen.

Anoniem kreeg hij iedereen aan het praten. Nederlandse jihadstrijders, stiekeme krakers en zelfs een orthodox-islamitische huisvader die zo streng in de leer is dat hij zijn woonkamer heeft gesplitst in een mannen- en een vrouwenafdeling, maar ondertussen wel hardop filosofeert over het seks-leven van zijn 23-jarige dochter.

'Om redenen van privacy' is zijn naam gefingeerd - het is een zinnetje dat vaker opduikt in het werk van **Perdiep Ramesar** (36).

Ramesar, verslaggever bij dagblad Trouw, is ontslagen omdat hij zijn anonieme bronnen mogelijk heeft verzonnen. 'Eind vorige week rees ernstige twijfel over de juistheid en zelfs het bestaan van opgevoerde bronnen in artikelen', stelt de hoofdredactie van Trouw woensdag in een verklaring, waarin zijn naam om juridische redenen niet wordt genoemd.

De zaak lijkt een patroon te volgen dat zich vaker voordoet bij journalistieke schandalen. Net zoals internationale voorbeelden als Janet Cooke bij The Washington Post (1981), Stephen Glass (The New Republic, 1998) en Jayson Blair (The New York Times, 2003) was Ramesar een verslaggever die toegang had tot een wereld waar de meeste journalisten geen ingang hebben - in dit geval: die van de polder-jihad - en daarover schrijft op basis van bronnen die voor zijn collega's oncontroleerbaar zijn.

Hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en oud-rechter Egbert Myjer gaan het waarheidsgehalte van zijn publicaties de komende weken onderzoeken. Ramesar was woensdag niet bereikbaar voor commentaar.

Hij was niet alleen gelauwerd dagbladjournalist - zo werd hij in 2012 genomineerd voor de prestigieuze Loep, de jaarprijs voor onderzoeksjournalistiek - maar gold ook als gezaghebbend

spreker op het gebied van de radicale islam in Nederland. Televisieprogramma's als EenVandaag, Nieuws-uur en Argos zagen hem graag komen. 'Het is een journalist van kwaliteitskrant Trouw, je plaatst er niet gelijk vraagtekens bij', zegt David Boogerd, redacteur van het actualiteitenprogramma Knevel & Van den Brink.

'Ik was verbaasd dat hij daar steeds op televisie als deskundige verscheen, want zo ken ik hem niet', zegt Casper Postmaa, hoofdredacteur van het weekblad Den Haag Centraal. Hij maakte Ramesar mee toen hij als 25-jarige begon bij de Haagse Courant. 'Toen was het echt een beginnende journalist. Heel aardig, maar onzeker.'

Ramesar, die een Hindoestaanse achtergrond heeft, schrijft in die eerste jaren veel over zijn eigen gemeenschap. Bij de Haagse Courant vindt niet iedereen dat even handig, maar onder Hindoes oogst hij respect met zijn stukken: in januari 2007 wordt hij uitgeroepen tot 'Hindoestaan van het jaar' in de categorie literatuur.

Daarna kan het succes niet op. Ramesar stapt van de regiokrant over naar het prestigieuzere Trouw. Steeds vaker duikt hij in onbekende werelden, waar je het moet hebben van anonieme bronnen. Met Martijn Roessingh, nu adjunct-hoofdredacteur bij Trouw, schrijft hij een boek over mensenhandel. Een zin uit dat boek: 'Vrijwel alle namen van slachtoffers in dit boek zijn gefingeerd om hun privacy te beschermen.'

Gestaald door erkenning neemt de ooit onzekere Ramesar steeds hardere standpunten in. Hij duikt in een nieuwe wereld: die van de radicale islam in Nederland. In mei 2013 schrijft hij dat een deel van de Haagse Schilderswijk zou zijn verworpen tot een islamitisch minikalifaat, een 'shariadriehoek', waar vrouwen worden lastiggevallen als ze korte rokjes dragen. Het stuk is vrijwel geheel gebaseerd op anonieme bronnen.

Een stroom van kritiek volgt van bewoners, gemeenteraadsleden en lokale bestuurders. Zij herkennen zich niet in het beeld van een 'sharia-driehoek'. Maar Ramesar vestigt er naam mee bij 's lands actualiteitenprogramma's. 'Als het regent in het Midden-Oosten, druppelt het in de Schilderswijk', zegt hij in Eenvandaag.

De Hindoestaanse gemeenschap draagt hem op handen: dit jaar wint Ramesar de Divali Award, 'met grote waardering voor zijn werk als journalist, schrijver en opiniemaker.'

Perssociëteit Nieuwspoort vraagt hem als 'Nieuwspoortrapporteur', een erebaantje dat eerder door onder anderen publicist Joris Luyendijk is vervuld. Eind november zou hij een verslag presenteren 'over de jihad in Nederland', waar hij dankzij zijn anonieme bronnen veel vanaf weet.

Dinsdagavond kreeg Nieuwspoort een telefoontje van Trouw: Ramesar is ontslagen. Mogelijk wordt hij als Nieuwspoortrapporteur geschrapt, meldt het secretariaat. 'Je kunt beter een inbraak plegen dan stukken verzinnen', observeert Postmaa. 'Alles wordt openbaar, zijn val is heel hard.'

Hij gold ook als gezaghebbend spreker op het gebied van de radicale islam.

Appendix IV: Discours analyse corpus – Algemeen Dagblad en De Telegraaf

	Algemeen Dablad
1.	Is de Schilderswijk dan toch geen kalifaat? AD/Algemeen Dagblad, 13 november 2014 donderdag, Nieuws; Blz. 4, 820 woorden, Tony van der Mee

AD/Algemeen Dagblad

13 november 2014 donderdag

Is de Schilderswijk dan toch geen kalifaat?

BYLINE: TONNY VAN DER MEE

SECTION: Nieuws; Blz. 4

LENGTH: 820 woorden

Ex-journalist Trouw zou zijn bronnen hebben verzonnen

Een journalist van Trouw is ontslagen omdat hij artikelen schreef op basis van verzonnen bronnen. Daarmee staat zijn hele werk ter discussie. Inclusief een geruchtmakend artikel over de vermeende 'shariadriehoek' in de Haagse Schilderswijk.

Het overkwam eerder de grootste kranten in de Verenigde Staten. Jayson Blair, rijzende ster van The New York Times, schreef tientallen verhalen die verzonnen of gekopieerd waren (2003). En Janet Cooke van The Washington Post won in 1981 zelfs de meest prestigieuze journalistieke prijs (Pulitzer) met een volledig verzonnen verhaal over een 8-jarig junkie.

Gisteren kwam in de Nederlandse journalistiek een vergelijkbaar schandaal naar boven. De hoofdredactie van Trouw maakte bekend een journalist te hebben ontslagen, vanwege ernstige twijfel over 'de juistheid en zelfs het bestaan' van bronnen in artikelen. Al snel bleek gisteren dat het gaat om de journalist **Perdiep Ramesar**. De Surinaams-hindoestaanse journalist won onlangs de Divali Award 2014 vanwege zijn bijdrage aan de emancipatie van Zuid-Aziaten.

Divali is nog geen Pulitzer, maar een Diederik Stapeltje in de journalistiek - de waakhond van de samenleving en katalysator van het maatschappelijk debat - ligt altijd gevoelig. Zeker met het onderwerp waar **Ramesar** het afgelopen anderhalf jaar voornamelijk over schreef: jihadisme, in de Haagse Schilderswijk in het bijzonder.

Het is niet bekend welke artikelen nu in twijfel worden getrokken. Maar in zijn carrière springt één verhaal eruit. Het artikel op 18 mei 2013, waarmee **Ramesar** de voorpagina van Trouw haalde: 'Als je wijk verandert in een kalifaat'.

Een deel van de Schilderswijk (de Vergeten Driehoek) ontwikkelde zich volgens **Ramesar** tot een enclave van orthodoxe moslims, die op straat de strenge shariaregels toepassen. Een 'shariadriehoek' waarin roken, alcohol en korte rokjes verboden waren. Hij concludeerde dat na gesprekken met tientallen betrokkenen.

De publicatie leidde tot een storm van verontwaardiging in de Tweede Kamer. Kamerleden eisten een spoeddebat. PVV-voorman Geert Wilders - 'Het islamofascisme rukt op in Nederland' - stond binnen een paar dagen in de wijk zelf om poolshoogte te nemen.

Hij wandelde er niet meer dan een kwartier op straat, sprak geen enkele buurtbewoner aan, maar concludeerde toch zich 'niet in Nederland te wanen'.

Getwijfeld

Ook moslims in de wijk en Haagse gemeenteraadsleden, die zelf gingen kijken, twijfelden al snel aan het waarheidsgehalte. Een van hen was D66-raadslid Rachid Guernaoui, destijds woordvoerder integratie. „Ik was geschrokken van het bericht in Trouw. Maar ik herkende mij niet in het beeld.”

„Het heeft veel bijgedragen aan de negatieve beeldvorming rond de Schilderswijk. Het gebied en de besluitvorming hebben daar last van gehad. Het lag allemaal heel gevoelig. Ik zat toen bij Pauw en Witteman, maar het was heel lastig om dat beeld te weerleggen. Trouw is toch een belangrijke krant.”

Adri Duivesteijn, senator, oud-wethouder in Den Haag en kind van de Schilderswijk, beklagde zich op de voorpagina van Trouw over de stigmatisering. Toenmalig hoofdredacteur Willem Schoonen verdedigde het artikel. Anonieme bronnen noemde hij 'een noodzaak als er geen andere weg is om het verhaal gepubliceerd te krijgen'. De bronnen waren bij de redactie bekend en de auteur werkte al heel lang in de wijk.

Asscher

Minister Lodewijk Asscher (Sociale Zaken) ging na het artikel zelf ook de Schilderswijk in. In een Kamerbrief concludeerde hij zich niet te herkennen in het beeld dat Trouw schetste. Een woordvoerder van Asscher benadrukt nu dat nog niet bekend is welke artikelen zijn verzonden. „Maar de minister baseert zijn beleid of standpunt nooit op een artikel in de krant. Hij gaat altijd af op eigen waarneming en signalen van mensen die hij ontmoet.”

Nu neemt een externe commissie het werk van ex-Trouwjournalist **Ramesar** onder de loep. Want er zijn meer klachten. De joodse bewoner Fabrice Schomberg is nog steeds woest over een artikel van **Ramesar**, waarin hij wordt neergezet als 'notoire overlastveroorzaker' met een crimineel verleden.

De verdenking is een persoonlijk drama voor **Ramesar**, die gisteren zelf niet voor commentaar bereikbaar was. In de hindoestaanse gemeenschap is de sociale druk groot en status belangrijk. De journalist staat bekend als streberig, een beetje ijdel, op zoek naar erkenning als autoriteit in zijn vak. Maar hij handelde nooit met kwade intenties.

De term 'sharia-driehoek' haalde vorig jaar zelfs de nieuwe digitale woordenlijst van Van Dale. En vorige maand won hij dus de Divali Award.

Bij de uitreiking prees Tweede Kamerlid Tanja Jadnanansing hem voor zijn deskundigheid en zorgvuldigheid. Volgens de jury was hij een 'rolmodel en bruggenbouwer' voor jonge Hindoestanen.

Het artikel heeft veel betekend in de negatieve beeldvorming van de Schilderswijk (-Rachid Guernaoui (D66-raadslid))

	De Telegraaf
1	Misschien toch niet de beste De Telegraaf, 21 december 2014, zondag, Nieuws, 293 woorden, Gijsbert Termaat
2	Feiten verzinnen en negeren schadelijk De Telegraaf, 14 november 2014, vrijdag, Nieuws & Opinie; Blz. 11, 929 woorden, Wim Hoogland
3	Trouw ontslaat fantast: journalist Perdiep Ramesar verzon zelf zijn bronnen De Telegraaf, 14 november 2014, donderdag, Nieuws, 517 woorden, Bart Olmer

1 VAN 3 DOCUMENTEN

De Telegraaf

De Telegraaf

21 december 2014 zondag

Misschien toch niet de beste

BYLINE: Termaat, Gijsbert**SECTION:** Nieuws; Blz. 2**LENGTH:** 293 woorden

Dagblad Trouw gaat diep door het stof en heeft 126 artikelen van verslaggever **Perdiep Ramesar** ingetrokken, omdat ze verzonnen zijn. Op de voorpagina van gisteren maakt de krant excuus over de gang van zaken. De leiding van Trouw, dat zichzelf graag afficheert als 'misschien wel de beste krant van Nederland', had een onafhankelijke commissie ingesteld die de verhalen van de journalist moest natrekken. Een paar weken terug werd duidelijk dat de reeks spraakmakende artikelen van Ramesar vrijwel allemaal op leugens waren gebaseerd.

De commissie schrok zich naar en verklaarde dat de inmiddels ontslagen journalist een onverklaarbaar groot aantal niet-traceerbare bronnen heeft gebruikt voor zijn verhalen. De verslaggever heeft in zijn stukken mensen opgevoerd en geciteerd die niet terug te vinden zijn. De krant trekt ook de handen af van een geruchtmakend artikel over een 'shariadriehoek' in de Haagse Schilderswijk, waar radicale moslims de dienst zouden uitmaken.

Jean-Louis Veenstra van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ) is blij dat Trouw met de billen bloot gaat . Het is ook de enige manier om het vertrouwen met je lezers te herstellen, nadat je tot een uitermate ontluisterende vaststelling komt dat verhalen verzonden zijn.

De commissie veegt ook de vloer aan met leidinggevenden op de redactie. Die hebben de journalist onvoldoende gecontroleerd en begeleid bij het maken van de teksten. De hoofdredactie zou bovendien erg gemakkelijk steun hebben gegeven toen er werd getwijfeld aan de betrouwbaarheid van het artikel over de Schilderswijk.

Ramesar, die zijn ontslag aanvecht, was van mei 2007 tot november dit jaar werkzaam voor Trouw.

De Telegraaf

De Telegraaf

14 november 2014 vrijdag

Feiten verzinnen en negeren schadelijk

BYLINE: Hoogland, Wim

SECTION: Nieuws-Opinie; Blz. 11

LENGTH: 929 woorden

'De Schilderswijk: niets is wat het lijkt'. Dit schreef Trouw-journalist **Perdiep Ramesar** een maand geleden. O ironie. Nu kun je ook over zijn artikelen hetzelfde zeggen: niets is wat het lijkt. Deze week werd bekend dat Ramesar ontslagen is op verdenking van verzinnen bronnen en verhalen. Welke verhalen uit de duim gezogen zijn, wil Trouw niet zeggen.

Het is, gezien de gebrekkige informatie, moeilijk erachter te komen welke precieze feiten deze journalist die kritisch over islam en parallele samenlevingen schreef, verdraaide. Verzon hij iets omdat de feiten ontbraken, omdat zijn bronnen doodsbang waren of omdat hij uit gemakzucht tips of vermoedens niet controleerde? Het is wachten op zijn kant van het verhaal.

Hoe dan ook maakte Ramesar furore met zijn reportage over de shariadriehoek in de Haagse Schilderswijk. Mocht dat artikel een verzinsel zijn, dan is dat goed nieuws voor Nederland. Dan kent de Schilderswijk geen zichtbare parallele samenleving die ook de publieke ruimte claimt en inricht. Maar dat neemt de zorgen om de ernst van radicalisering en segregatie in het hele land niet weg. Bijna twee jaar geleden publiceerde socioloog Ruud Koopmans een onderzoek naar moslimfundamentalisme in zes Europese landen.

Daaruit bleek dat twee derde van de ondervraagden religieuze wetten boven de wetten van hun land stelden. Inmiddels heeft de jihadzucht toegeslagen. Over de Schilderswijk was al bekend dat de politie rond de jaarwisseling samenwerkte met een salafistische moskee die 'volgens de eigen identiteit' mocht patrouilleren. Eerder was bekend dat de toename van het salafisme de vrijheid van vrouwen in de wijk beknelde. In deze context was een 'shariadriehoek' niet ondenkbaar. Maar als een journalist verwachtingen of mogelijkheden als werkelijkheid presenteert, bezoedelt hij zijn vak. Als Ramesar slecht nieuws over de islam verzon, dan heeft de journalist in hem plaatsgemaakt voor een activist.

Behalve de nasmaak van bedrog blijft na de Trouw-affaire ook ontevredenheid hangen. **Perdiep Ramesar** leek iemand die de vinger op de zere plek wist te leggen. Journalisten die de tegels kunnen lichten van de complexe multiculturele politieke en sociale werkelijkheid, die een rode draad vinden in tegenstrijdige verhalen en onvermoede extremistische gevaren kunnen aantonen, zijn zeldzaam. Ramesar leek die kant op te gaan, maar strandde tragisch.

Zonde, want er wordt veel verborgen dat aan het licht moet komen. Neem de recente ontwikkelingen rond het Motivaction-onderzoek naar Nederlands-Turkse jongeren waaruit massale steun aan jihadisten en IS zou blijken. Van die sympathie voor geweld is Lodewijk

Asscher erg geschrokken. Hij maakte bekend dat hij die opvattingen ging onderzoeken. Tegelijkertijd bereikte een sluimerend partijconflict de media: twee Turkse PvdA-Kamerleden hadden Asscher in de Turkse media een toonbeeld van integratie, nietwaar aangevallen en verweten dat hij met zijn onderzoek naar parallele samenlevingen de integratie van de Turken in Nederland verstoort. Even kijken wie zich roerden: Tunahan Kuzu en Selçuk Öztürk. Hetzelfde duo dat vorig jaar, na commotie rond een Turks pleegkind dat bij twee Nederlandse lesbiennes opgroeide, islamitische ouders opriep zich op te geven als pleegouder. Ze handelden daarmee geheel volgens de discriminerende lijn van Erdogan die zich ook in de zaak mengde. Een openlijke oproep tot religieuze segregatie. Tonnen boter op hun eigen hoofden, maar toch de minister verwijten dat hij de integratie sloopt. Uiteraard repte het duo nu niet over de lange arm van de Turkse overheid in Nederland, die van het geloofsministerie Diyanet en andere islamitische organisaties. Zo kennen we de klaagallochtoon weer, die gewend is dat iedereen zijn valse beschuldigingen slikt. Het Turkse cliëntelisme dat de PvdA jarenlang gevoed heeft, is zo brutaal geworden dat het afbekken van een eigen bewindsman gepast wordt geacht.

Maar deze hypocrisie is slechts een deel van het probleem. Zorgwekkend is wat hier dieper speelt: de onmacht van de politiek om integratie en radicalisering breed, helder en betrouwbaar in kaart te brengen en alle subsidie naar islamiseringsclubs te stoppen. De onmacht ook tegenover grote groepen jongeren die overlopen van Nederlandhaat. Geen wonder dat in zo'n klimaat paniekresultaten van dubieuze onderzoeken en sensatieartikelen populaire feitenbronnen worden.

Wie wil weten hoe het precies zit met de lange arm van de moslimbroederschap in Nederland, met de pionnen van de Turkse overheid in het Nederlandse bestuurlijke leven en met de tentakels van de Gülen-beweging in scholen en bij gesubsidieerde stichtingen, heeft weinig aan kranten. Die vinden zulke lange artikelen vol namen en rugnummers van stille islamiseerders op kleine posities vaak niet nieuwswaardig. Toch geven deze stukken goed weer hoe en waar de overheid belazerd wordt.

Interesse? Dan verwijs ik naar de bekende site carelbrendel.com, naar <http://steilbergenmetin.nl> die de religieuze belangenverstrengeling bij Turkse netwerken in kaart brengt en naar het nieuwste stuk van Annabel Nanninga op <http://Jalta.nl>: over de dubbele petten bij de Turkse groep die zich nu tegen Asscher keert.

Ziedaar hoeveel misstanden de overheid onvoldoende of ondeskundig onderzoekt. En je weet, hoe desperater types als Kuzu en Öztürk om zich heen slaan en klagen over onderzoeken, hoe meer ze te verbergen hebben, hoe meer naar boven moet komen. Want feiten negeren is even schadelijk als feiten verzinnen.

3 VAN 3 DOCUMENTEN

De Telegraaf

De Telegraaf

13 november 2014 donderdag

Trouw ontslaat fantast;

Journalist **Perdiep Ramesar** verzon zelf zijn bronnen

BYLINE: Olmer, Bart

SECTION: Nieuws; Blz. 5

LENGTH: 517 woorden

Bart Olmer Amsterdam Dagblad Trouw heeft journalist **Perdiep Ramesar** op staande voet ontslagen vanwege 'ernstige twijfels over juistheid en zelfs het bestaan van opgevoerde bronnen' in zijn artikelen. Geciteerde 'bronnen' blijken volledig verzonden, aldus collega-Trouw-verslaggevers, die al ruim anderhalf jaar bij de hoofdredactie aandrongen op onderzoek naar zijn ongeloofwaardige verhalen. Hoogleraar journalistiek Jeroen Smit en oud-rechter bij het Europese Hof Egbert Myjer, tevens vicevoorzitter van de Raad voor de Journalistiek, gaan op verzoek van Trouw onderzoeken wat de redactie kan doen om zulke fatale missers in de toekomst te voorkomen.

Twijfels Trouw-verslaggevers spreken over een ongelooflijke affaire. Volgens hen waren er al anderhalf tot twee jaar twijfels bij collega-redacteuren over zijn geloofwaardigheid. Dit sluimerde al jaren.

Zelfs bij oud-hoofdredacteur Willem Schoonen, die september vorig jaar opstapte, was dit aangekaart, zeggen diverse bronnen. Schoonen wil niet reageren en verwijst naar de huidige hoofdredacteur Cees van der Laan. De voltallige hoofdredactie van Trouw is onbereikbaar, omdat zij te druk zijn met het uitzoeken van de affaire, aldus hun secretaresse. Een redacteur: Veel van zijn verhalen waren domweg te mooi. Dan had hij weer een Romazigeuner gevonden die in vloeiend Nederlands, anoniem in een portiek, een prachtige vergelijking trok met de klederdracht van mensen in Staphorst.

Het vertrek van redacteur Ramesar komt onmiddellijk nadat eind vorige week ernstige twijfel rees over Ramesars integriteit, aldus een verklaring die de hoofdredactie deed uitgaan. Zo konden diverse opgevoerde bronnen niet worden geverifieerd.

Het onderzoek van de externe deskundigen gaat weken duren. Toch is direct afscheid genomen van de redacteur. Volgens de Trouw-verslaggevers is Ramesar op staande voet ontslagen. Hij verzet zich ertegen. Volgens collega's zijn er erg veel bewijzen voor malversaties. Niet alleen kwam hij altijd met anonieme bronnen, maar zelfs de bronnen die wél werden genoemd, bleken helemaal niet te bestaan.

Ramesar, die op radio en televisie aanschoof als 'deskundige', was binnen de Trouw-redactie vrijgesteld om te schrijven over de Haagse Schilderswijk. Hij kwam als eerste met de term 'shariadriehoek' in een Trouw-reportage waarin hij stelde dat de Haagse wijk zich

had ontwikkeld tot een heuse enclave van orthodoxe moslims . Of dit 'kalifaat in de Schilderswijk' ook is verzonnen, is niet duidelijk.

Award Ramesar ontving de 'Divali Award 2014', uit handen van PvdA-Tweede Kamerlid Tanja Jadnanansing, vanwege zijn werk en inzet als journalist, schrijver en opiniemaker. Jadnanansing prees Ramesar voor zijn deskundigheid en zorgvuldigheid . Zij loofde hem dat hij ondanks bedreigingen aan zijn adres bleef schrijven over radicalisering. De jury roemde hem als rolmodel en bruggenbouwer voor een nieuwe generatie Hindoestanen .

De Haagse journalist, die begon als verslaggever bij AD Haagsche Courant, was gisteren onbereikbaar.